De kracht van buitenlandsche vonnissen in het internationaal privaatrecht

M. G. TIEBOEL VAN DEN HAM.

De kracht van Buitenlandsche Vonnissen

IN HET

INTERNATIONAAL PRIVAATRECHT.

UTRECHT,
J. DE KRUYFF.
1890.

DE KRACHT VAN BUITENLANDSCHE VONNISSEN

IN HET

INTERNATIONAAL PRIVAATRECHT.

De kracht van Buitenlandsche Vonnissen

IN HET

INTERNATIONAAL PRIVAATRECHT.

PROEFSCHRIFT

TER VERKRIJGING VAN DEN GRAAD

VAN

Doctor in de Rechtswetenschap

AAN DE RIJKS-UNIVERSITEIT TE UTRECHT,

NA MACHTIGING VAN DEN RECTOR MAGNIFICUS

Dr. J. A. C. OUDEMANS,

Hoogleeraar in de Faculteit der Wis- en Natuurkunde,

EN MET TOESTEMMING VAN DEN SENAAT DER UNIVERSITEIT,

TEGEN DE BEDENKINGEN VAN

DE FACULTEIT DER RECHTSGELEERDHEID

TE VERDEDIGEN

op MAANDAG 24 FEBRUARI 1890, des namiddags te 3½ ure,

DOOR

MAURITS GERARD TIEBOEL VAN DEN HAM,

geboren te Lunteren.

UTRECHT,

J. DE KRUYFF. — Korte Nieuwstraat.

1890.

AAN MIJN VADER

EN

AAN DE NAGEDACHTENIS MIJNER MOEDER.

Bij het scheiden van de Universiteit is het voorzeker eene goede gewoonte een kort woord van dank voor het genoten onderwijs uit te spreken. En te meer blijf ik hier die traditie getrouw, omdat oprechte erkentelijkheid mij daartoe dringt.

Van ganscher harte betuig ik mijn dank aan de Hoogleeraren, wier lessen ik mocht bijwonen, of wier bereidvaardige hulp ook buiten de college-uren ik steeds mocht ondervinden.

Een hunner, mijn te vroeg ontslapen leermeester FRUIN, *zal helaas mijn woord van dank niet meer bereiken; te zijnen aanzien rest mij slechts een woord van dankbare herinnering.*

Mijn dank geldt bovenal U, Hooggeleerde HAMAKER, *voor de hulp en welwillendheid mij te allen tijde, vooral ook als promotor betoond.*

Ten slotte een hartelijken groet aan mijne vrienden.

INLEIDING.

Dat de stof, in de volgende bladzijden behandeld, actueel mag genoemd worden, zal zeker niemand betwisten. En wel actueel in tweeërlei zin.

Waar wij toch het verkeer over verschillende landen dagelijks zien toenemen, en de scherpe grensscheidingen, vroeger zoovele onoverkomelijke hinderpalen voor den handel tusschen verschillende volken, in dit opzicht meer en meer worden uitgewischt, zien wij daarentegen voor buitenlandsche vonnissen in haast alle landen den toegang angstvallig gesloten houden.

Men moge mij al op een enkelen wetgever, als den Italiaanschen, wijzen, die schijnbaar de deuren wijd er voor opent: ik antwoord met een beroep op de toepassing, waaruit ons later zal blijken, dat in werkelijkheid de rechter daar het binnentreden belet.

Afgescheiden van alle andere overwegingen, wordt juist door dien vooruitgang in het verkeer zelve, ook eene zekere erkenning van buitenlandsche vonnissen dringend noodig, en wordt reeds op utiliteitsgronden daartoe besloten.

Of strijdt het niet met alle begrip van rechtsontwikkeling en beschaving, dat men eenvoudig zijn schuldeischers ontloopen kan, wanneer deze te lastig worden, en men zich zoo aan de verplichting tot betaling zijner schulden kan onttrekken, door zich, misschien slechts eenige uren, verder te vestigen?

En inderdaad is dit in onze hedendaagsche maatschappij mogelijk.

De schuldenaar wordt hier in rechte aangesproken door zijn schuldeischer, en wordt na een wellicht langdurig en kostbaar proces tot betaling veroordeeld.

In plaats van zich behoorlijk aan dat vonnis te onderwerpen, trekt hij, in het rustig bezit van zijne effectentrommel, waarin zijn gansche vermogen veilig geborgen is, eenvoudig over de grenzen, waar hij voorloopig een zeker toevluchtsoord voor zijne vervolgers vindt. Een nieuw leven met nieuwe schulden neemt weer zijn aanvang; en wordt ook daar het gevaar hem te dreigend, dan biedt weer een nieuw land hem eene welkome bescherming in zijne kwade praktijken.

Maar er is meer.

De erkenning van buitenlandsche vonnissen is niet alleen wenschelijk in het belang eener goede rechtspleging: zij is tevens een eisch van het recht.

En juist het feit, dat de noodzakelijkheid der erkenning, gelijk wij zien zullen, op een rechtsgrond rust, brengt, dunkt mij, het onderwerp eigenaardig binnen den gezichtskring van den jurist.

Wordt daarentegen die noodzakelijkheid alleen op utiliteitsgrond betoogd, geldt het slechts een belang van administratie, dan blijft het m. i. meer bijzonder beperkt tot het gebied van den staatsman, en is een academisch proefschrift zeker allerminst de aangewezene plaats van behandeling.

Tot nog toe werd het echter, tenminste voor zoover mij bekend is, veelal anders opgevat.

Behalve de bespreking van de quaestie door schrijvers over internationaal recht, was zij in 1878 te Parijs het opzettelijk onderwerp der beraadslagingen in eene vergadering van het „*Institut de droit international*", en eveneens in 1883 in de „Association for the reform and codification of the law of nations" te Milaan.

Men betoogde de noodzakelijkheid der erkenning op gronden van rechtspolitiek, men wees op de ongerijmde gevolgen, waartoe eene tegenovergestelde conclusie moest leiden, maar niemand noemde de erkenning van buitenlandsche vonnissen een rechtsplicht.

In 1887 kwam er licht aan den horizon, en scheen hier de zaak te zullen veranderen.

Eene bespreking van de uitvoerbaarheid van buitenlandsche vonnissen in Nederland werd door de Nederlandsche Juristen-Vereeniging in uitzicht gesteld; en de

plaats van behandeling wekte nu waarlijk het vermoeden, dat men zich bij zijne eischen niet langer tot utiliteitsgronden zou beperken.

Ook dit liep grootendeels op teleurstelling uit.

Wel ging een der HH. praeadviseurs [1]) in zijne schriftelijke toelichting schijnbaar in de gewenschte richting, maar het bleef ook bij dien schijn; en het is inderdaad vreemd, dat hij, eene vergelijking makende tusschen buitenlandsche vonnissen en buitenlandsche wetten, tengevolge daarvan slechts de quaestie in beide gevallen herleidt tot een min of meer groot vertrouwen in het vreemde Staatsgezag, en verzuimt te wijzen op de gelijkheid van rechtsgrond voor beider erkenning.

Ook bij de bespreking zelve stelde niemand overigens zich op dit laatste standpunt; ja zelfs een der leden wenschte onveranderd behoud van den bestaanden toestand, omdat hij geen lust had „anderen in zijn huis den baas te laten spelen." [2])

Van waar dit verschijnsel?

Het staat, meen ik, in nauw verband met den grondslag, waarop men zich ten aanzien van het gansche internationaal privaatrecht plaatst.

Ook omtrent dien grondslag zelven wijst de geschiedenis op eene tegenstelling van *utiliteit* en *recht*.

---

[1]) Mr. D. Josephus Jitta, Cf. Handelingen der Ned. Jur.-Vereeniging 1888 dl. I.

[2]) Cf. Handelingen 1888 dl. II p. 26 vv.

Uitgaande van de territorialiteit des rechts achtte in beginsel de statutentheorie de wet van den Staat toepasselijk op allen, die zich op het grondgebied van den Staat bevinden.

Alleen redenen van convenientie leidden tot uitzonderingen, en deden een onderscheid aannemen tusschen zakelijke en persoonlijke statuten: de eersten zijn eene toepassing van het beginsel waarvan men uitging, de laatsten, die den persoon volgen, overal waar hij zich bevindt, zijn daarop eene uitzondering, op grond der utiliteit toegelaten.

Het is duidelijk, dat men, zich op dit standpunt plaatsende ten aanzien van vreemde wetten — en velen doen dit nog, naar ik meen, hoewel misschien onbewust —, a fortiori vreemde vonnissen niet dan op overwegingen van nut en algemeen belang erkennen kan.

Maar met het beter inzicht, dat het recht er is om den mensch, en niet om het territoir, leerde men ook den aangevoerden grondslag als bedriegelijk kennen.

Feitelijk bleef men wel is waar eene indeeling der wetten behouden, naarmate zij van toepassing zijn op allen die zich op zeker grondgebied bevinden, of den persoon volgen waar hij ook is, maar de grond dier indeeling bleef niet dezelfde.

De wet beoogt altijd het belang van het individu; zij beheerscht slechts hen, voor wie zij is gemaakt, maar dezen beheerscht zij dan ook altijd en overal: ziedaar het beginsel waarvan eene latere leer, en naar ik meen te recht, uitgaat.

De redeneering wordt hierdoor juist omgekeerd: dat de wetten den persoon volgen is regel, eene toepassing van het beginsel; dat er wetten zijn gelijkelijk van toepassing op allen, die zich op het grondgebied van den Staat bevinden, is uitzondering.

Hieruit volgt, dat de erkenning van vreemde wetten nu van het Staatsgezag niet langer is een gunst, maar kwijting van een plicht.

En juist van hen, die deze leer omhelzen, mag men ten aanzien der erkenning van vreemde vonnissen ook een betoog op rechtsgronden verwachten.

Hoe dit zij, de bijna door allen erkende noodzakelijkheid van wijziging van den bestaanden toestand eensdeels, en de kort geledene behandeling door de Nederlandsche Juristen-Vereeniging anderdeels, rechtvaardigen, naar ik meen, voldoende mijne bewering van actualiteit van het onderwerp; en dit te constateeren was voor het oogenblik slechts mijn doel.

Thans rest mij nog een enkel woord over de wijze van indeeling der stof.

Naast het onderzoek naar de kracht van buitenlandsche vonnissen in het privaatrecht van de voornaamste beschaafde Staten, voor zoover dit onder mijn bereik lag, scheen mij bovenal belangrijk de beantwoording der vraag: welke gevolgen moeten in het privaatrecht hebben de vonnissen, buiten de grenzen van den Staat waar zij gewezen zijn?

Overigens heb ik gemeend mij te moeten beperken tot vonnissen die slechts eene executie op persoon of goed ten

doel hebben, en alzoo eene bespreking van den invloed van vonnissen, daarvoor niet vatbaar, bepaaldelijk ook van het buitenlandsche vonnis van faillietverklaring achterwege te moeten laten, daar het materiaal dan te omvangrijk zou zijn, en bovendien reeds vroeger, van bevoegder hand dan de mijne, omtrent dit laatste punt een uitvoerig onderzoek verscheen. [1])

Eindelijk veroorloofde het groote belang van hetgeen in het laatste hoofdstuk is besproken, m. i. volkomen eene afzonderlijke behandeling.

---

[1]) „Het vonnis van faillietverklaring in het Internationaal Privaatrecht," door D. Josephus Jitta. Leiden 1880.

HOOFDSTUK I.

THANS GELDEND RECHT.

§ 1. NEDERLAND.

De voornaamste bepaling die wij in onze wetgeving omtrent de kracht van buitenlandsche vonnissen aantreffen, is art. 431 wetbk. van burg. rechtsvordering.

Dit artikel luidt: „Behalve in de gevallen uitdrukkelijk bij de wet vermeld, kunnen geene vonnissen door vreemde rechters of rechtbanken gewezen binnen het koninkrijk worden tenuitvoergelegd.

De gedingen kunnen op nieuw bij den Nederlandschen rechter worden behandeld en afgedaan.

In de hierboven gemelde uitgezonderde gevallen wordt het vonnis van vreemde rechters of rechtbanken niet in dit rijk tenuitvoergelegd, dan na een op verzoekschrift verkregen verlof van executie, in den vorm bij het voorgaande artikel gemeld, van de rechtbank van het arrondissement, in hetwelk zoodanig vonnis moet worden tenuitvoergelegd.

Bij het verzoeken en het verleenen van dit verlof, wordt de zaak zelve niet aan een nieuw onderzoek onderworpen."

De voorname vraag, naar aanleiding van dit voorschrift opgeworpen, is: moet dit artikel in algemeenen of beperkten

zin worden opgevat? M. a. w.: is het artikel een algemeene bron voor de oplossing van het vraagstuk der vreemde vonnissen, of spreekt het slechts van vonnissen voor eene gerechtelijke ten uitvoerlegging vatbaar, en van die ten uitvoerlegging zelve?

De uitdrukkelijke woorden, waarin het voorschrift is vervat, de plaats die het in ons wetboek inneemt, en de volgorde der artikelen duiden, dunkt mij, voldoende den beperkten omvang aan.

Behalve in de uitgezonderde gevallen wordt de *tenuitvoerlegging* van vreemde vonnissen hier te lande verboden; niet in het algemeen — dan was dat verbod wellicht beter in het burgerlijk wetboek, bij het materieel privaatrecht, op zijne plaats; neen wij treffen het aan in het tweede boek van het wetbk. van burgerlijke rechtsvordering, dat uitsluitend handelt *van de ten uitvoerlegging van vonnissen en authentieke akten;* in den eersten titel, die bevat: *algemeene regelen omtrent gerechtelijke ten uitvoerlegging van vonnissen en authentieke akten.*

Art. 430, het eerste van dezen titel, bepaalt van de grossen van Nederlandsche vonnissen hare vatbaarheid voor gerechtelijke ten uitvoerlegging in het geheele rijk; het volgende artikel begint met die vatbaarheid aan vreemde vonnissen te ontzeggen.

Welnu het is waarlijk duidelijk dat hier van niets anders sprake is dan van vonnissen, vatbaar voor eene executie op persoon of goed, en slechts van die executie zelve; want het is inderdaad niet waarschijnlijk dat, terwijl het gansche tweede boek, ook de geheele eerste titel, en alle overige

artikelen daarin vervat, spreken van die executie, alleen juist art. 431 met dezelfde uitdrukking „*ten uitvoerleggen*" iets anders zou bedoelen.

De tweede alinea: „de gedingen kunnen op nieuw bij den Nederlandschen rechter worden behandeld en afgedaan", is een noodzakelijk gevolg van de eerste.

Wanneer de wetgever de ten uitvoerlegging aan een vreemd vonnis ontzegt, en zoo, langs dien weg, voor hem, die dat vonnis verkreeg, alle uitoefening van zijn recht hier te lande onmogelijk maakt, moet hij tevens aanwijzen, hoe deze dan wel zijn recht hier kan vervolgen.

Maar nog op anderen grond werd dit voorschrift gevorderd.

Wanneer de ten uitvoerlegging van het vreemde vonnis wordt geweigerd, dan eischt de billijkheid dat, wanneer de oorspronkelijke eischer nu voor den Nederlandschen rechter zijne vordering instelt, hij met een beroep op het in den vreemde gevallen vonnis niet kan worden afgewezen.

„Waar de actio judicati is uitgesloten, mag men zich op de exceptio judicati niet beroepen." [1])

De derde alinea bevat de regeling der uitgezonderde gevallen.

„In de hierboven gemelde uitgezonderde gevallen wordt het vonnis van vreemde rechters of rechtbanken niet in dit rijk ten uitvoer gelegd, dan na een op verzoekschrift verkregen verlof van executie, in den vorm bij het voorgaande artikel gemeld, van de rechtbank van het arrondissement, in hetwelk zoodanig vonnis worden ten uitvoer gelegd."

---

[1]) Mr. A. de Pinto, Themis 1866, p. 165.

En er wordt uitdrukkelijk bijgevoegd: „Bij het verzoeken en het verleenen van dit verlof wordt de zaak zelve niet aan een nieuw onderzoek onderworpen."

Dat verlof van executie van onzen rechter is noodig, opdat er voor de dienaren, hier te lande met de uitvoering belast, een bevel zij, waaraan zij hebben te gehoorzamen; een voorschrift, dat hunne daden, zonder zulk voorschrift misdrijven, ontoerekenbaar maakt, waardoor zij gedekt zijn.

Maar, zal men tegenwerpen, waarom dan niet alle vreemde vonnissen hier uitvoerbaar verklaard, onder voorwaarde van zulk een verlof van executie van onzen rechter?

Ik stel mij voor, dat op deze vraag, in den zin der wet, het volgende antwoord past: het verlof van executie is voor uitdrukkelijk uitgezonderde gevallen toegestaan omdat, op het gebied van handel en verkeer, in enkele gevallen een lang tijdsverloop, dat uit den aard der zaak door eene geheel nieuwe behandeling van het geding hier te lande zou gevorderd worden, zeer nadeelig kan werken, ja zelfs in sommige gevallen de voordeelen van een nauwkeurig onderzoek geheel illusoir zou maken.

Daarentegen eischt de publieke orde in den Staat in gewone gevallen, waar eene onmiddelijke beslissing en uitvoering niet het eerste en voornaamste belang is, een voorschrift hieromtrent als het onze: „De gedingen kunnen op nieuw bij den Nederlandschen rechter worden behandeld en afgedaan."

Het Staatsgezag mag, waar zulke groote belangen zijner burgers en ingezetenen op het spel staan, als het behoud van have en goed, ja zelfs hun vrijheid, niet zonder nauw-

keurige kennisneming van de zaak zelve, aan een vreemden Souverein zijn hulp verleenen, om hen in die dierbaarste kleinooden aan te tasten, ze hun misschien geheel te ontnemen.

Maar het Staatsgezag mag dan toch, al is het na nauwkeurige kennisneming van het geschil, aan een vreemden Souverein zijn hulp verleenen tot executie, hoor ik opmerken; m. a. w. het is voldoende, dat onze rechter het vreemde vonnis, na zelfstandig onderzoek, al of niet uitvoerbaar verklaart?

Ook dit is niet juist.

Dat zelfstandige onderzoek van den rechter kan een resultaat hebben, dat niet kan uitgesproken worden in eene uitvoerbaarverklaring van het vreemde vonnis, noch in eene ontzegging van den eisch daartoe strekkende.

Het is volstrekt noodig, dat op dat zelfstandige onderzoek eene zelfstandige beslissing volge.

Immers een zelfstandig onderzoek van onzen rechter kan tot drieërlei resultaat leiden: hij kan namelijk tot dezelfde beslissing komen als de vreemde rechter; dan zou hij zijn oordeel kunnen uitspreken in den vorm eener uitvoerbaarverklaring.

De rechter kan ook den eisch tot uitvoerbaarverklaring ontzeggen, om welke reden ook, wanneer hij meent dat er geen termen zijn om den gedaagde te executeeren.

Maar in de derde plaats kan hij na zijn onderzoek tot eene meening komen, afwijkende van die des vreemden rechters; hij kan bv. van oordeel zijn, dat de eisch tot executie wel op goede gronden berust, maar meenen, dat de gedaagde tot een te hoog bedrag veroordeeld is.

Nu staan de voorstanders eener uitvoerbaarverklaring verlegen; zij weten geen weg aan te geven, langs welken de rechter zijne beslissing kenbaar kan maken; de eenige uitweg natuurlijk is, dat hij den eisch ontzegt: maar dat deze beslissing niet voldoende is behoeft geen betoog.

Neen, geheel alsof het eene nieuwe zaak gold, eene die nog nooit het onderwerp is geweest eener rechterlijke beslissing, moet in den regel de eischer zijn eisch bij den Nederlandschen rechter instellen, bij wien de gedingen op nieuw zullen worden behandeld *en afgedaan*, terwijl de rechter geheel zelfstandig zal onderzoeken, en zelfstandig zal beslissen.

Maar, zal men vragen, zal dat vreemde vonnis in het nieuwe geding geheel niet in aanmerking komen; zal het bestaan van dat vonnis niet worden erkend?

Zeker zal de eischer niet alleen op het dictum van dat vonnis mogen wijzen tot steun van zijn beweren, maar hij zal ook tot staving daarvan zich mogen bedienen van getuigen-verhooren, in den vreemde gehouden en in dat vonnis geconstateerd, terwijl de Nederlandsche rechter zich eveneens zal mogen bedienen van verklaringen en erkentenissen, aldaar in den wettigen vorm afgelegd.

Terecht zegt Mr. Viëtor [1]: „Gold het eene zaak, waarin nog nimmer eene rechterlijke beslissing was gevallen, dan zou de Nederlandsche rechter door letteren requisitoriaal, commissions rogatoires, den vreemden rechter verzoeken de bewijzen, die hij zelf niet machtig kon worden, voor hem

---

[1]) Themis 1866, pag. 429.

te leveren. Welnu, hier zijn reeds die bewijzen in authentieken vorm voorhanden, die feiten en erkentenissen zijn reeds behoorlijk geconstateerd."

In de uitgezonderde gevallen daarentegen wendt de eischer zich bij verzoekschrift tot den rechter, en vraagt van hem uitvoerbaarverklaring van het vreemde vonnis.

Die rechter moet zijn die van het arrondissement, waarin het vonnis moet worden ten uitvoer gelegd; en zonder onderzoek van de zaak zelve verleent hij zijn verlof van executie, mits natuurlijk vaststa, dat het is een gewijsde, door geen rechtsmiddel meer te bestrijden.

Die uitgezonderde gevallen zijn intusschen uiterst schaarsch in onze wet; officieel [1]) werd van regeeringswege art. 724 Wetb. v. Koophandel als voorbeeld genoemd.

Echter zijn er die, niettegenstaande deze verwijzing, het artikel niet tot eene uitzondering rekenen; [2]) dat het niet *uitdrukkelijk* is vermeld is zeker.

Toch meen ik, dat wij de vijfde alinea van art. 724 K. als uitzondering moeten beschouwen.

Wanneer uitdrukkelijk wordt voorgeschreven dat buitenslands de avarijgrosse door de aldaar daartoe bevoegde macht wordt opgemaakt, dan wil dit natuurlijk zeggen, dat het vreemde vonnis, waarbij die opmaking is geschied, ook hier te lande rechtskracht zal hebben.

---

[1]) v. d. Honert, Hb. § 431 p. 455.

[2]) Cf. Mr. Voûte. „Bijdrage tot het vraagstuk der buitenlandsche vonnissen". 's Gravenhage (Leiden) 1865, p. 63.

Slechts ter bevestiging van den regel *locus regit actum* toch was dit voorschrift niet noodig. [1])

Als tweede uitzondering wordt art. 658 wetb. v. K. genoemd. Hier is echter geen sprake van eene ten uitvoerlegging, en het artikel kan dus geene uitzondering zijn op art. 431 Rv. Het vreemde vonnis wordt wel ingeroepen als bron van recht, en daarom is het eene uitzondering op het beginsel, waarvan art. 431 zelve een uitvloeisel is.

Wel eene uitzondering op art. 431 Rv. bevat de wet van 4 April 1869 (Stbl. n°. 37), houdende goedkeuring van de herziene acte omtrent de Rijnvaart, 17 Oct. 1868 te Mannheim gesloten.

Art. 40 van het tractaat bepaalt, dat de vonnissen der Rijnvaartrechters in alle oeverstaten kunnen worden ten uitvoer gelegd, met inachtneming der vormen voorgeschreven bij de wetten van het land, waarin de uitvoering geschiedt.

Het verlof van executie van den Nederlandschen rechter, zagen wij, is slechts noodig ter tegemoetkoming aan een formeel bezwaar; waar dit bezwaar niet bestaat is ook het verlof niet noodig; in de uitgezonderde gevallen dus kan men het vreemde vonnis zonder eenige nadere tusschenkomst van den Nederlandschen rechter als middel van verdediging doen gelden.

---

[1]) Opmerkelijk is, dat art. 436 van het Nederlandsch-Indisch Reglement op de Burg. Rechtsv. bepaalt: „Behalve in de gevallen bij art. 724 Wetboek van Koophandel en bij andere wettelijke bepalingen vermeld, kunnen geene vonnissen, door vreemde rechters of rechtbanken gewezen, binnen Nederlandsch-Indië worden ten uitvoer gelegd."

Art. 431 omvat dus van de gevolgen van een vreemd vonnis voor executie vatbaar, de gerechtelijke tenuitvoerlegging alleen.

Van de andere gevolgen is hier niets bepaald, en wij zullen zelven, in den geest der wet voortredeneerende, eene oplossing moeten zoeken.

Welke overweging aan den wetgever art. 431 in de pen heeft gegeven, is niet zoo gemakkelijk te beantwoorden. [1])

Was het de overtuiging, dat de werking van een vonnis niet verder reikt dan de grenzen van het gebied, waar het werd gewezen, en dat zij, wil men geen inbreuk maken op de vrijheid en onafhankelijkheid der Staten onderling, ook niet verder mag reiken? Maar dan was eene enkele uitvoerbaarverklaring van het vreemde vonnis reeds voldoende.

Mij dunkt, uit het feit dat, behalve het verbod van tenuitvoerlegging, uitdrukkelijk is voorgeschreven, dat de gedingen opnieuw bij den Nederlandschen rechter kunnen worden behandeld en afgedaan, spreekt een verregaand wantrouwen in de rechtspraak van den vreemden rechter.

En is wantrouwen in de rechtvaardigheid van vreemde vonnissen de grond van ons voorschrift, dan is dat wantrouwen dus gericht tegen de gerechtelijke ten uitvoerlegging als gevolg van het vreemde gewijsde *als bron van recht.*

---

[1]) De reden die de regeering gaf (v. d. Honert, Handb. § 431, p. 455) kan men moeilijk het motief van den wetgever noemen, en bovendien heeft het beginsel zelf, waarop gene zich beriep „dat niemand van zijn dagelijkschen rechter kan worden afgetrokken" met ons vraagstuk niets te maken.

Maar dan is het ook duidelijk dat niet alleen die tenuitvoerlegging, waaraan de wetgever zijn aandacht slechts wijdde, is uitgesloten, maar ook alle andere gevolgen van het vreemde vonnis als zoodanig.

Zoo is ook rechtskracht daaraan ontzegd als grond eener exceptie, in den verschillenden zin waarin men zich daarvan bedient.

Gedeeltelijk, zagen wij, is de exceptie van gewijsde zaak reeds uitgesloten door de tweede alinea van art. 431, en daarmede is voldaan aan een eisch der billijkheid.

Maar de uitsluiting van het vreemde gewijsde als exceptie is ook een eisch der consequentie, want de toepassing dier exceptie is dikwijls inderdaad eene vermomde tenuitvoerlegging.

Deze executie verbiedt de wetgever van een vreemd vonnis, waarbij bv. veroordeeld is tot de betaling eener geldschuld; en zal hij nu wel datzelfde vonnis erkennen, waar het als grond eener exceptie van compensatie wordt ingeroepen, ter bestrijding eener tegenvordering voor den inlandschen rechter?

Eene derde toepassing der exceptie is mogelijk tegen het opnieuw aanbrengen van hetzelfde geding voor den Nederlandschen rechter door den in het buitenland veroordeelden en geexecuteerden gedaagde.

De vreemde rechter heeft den eisch toegewezen, en het vonnis is geexecuteerd. Nu vordert de gedaagde hier te lande teruggave, en stelt de condictio indebiti in; endeze kan hem toegewezen, wanneer men met ons een beroep op het gewijsde in den vreemde uitgesloten acht.

Ik erken, deze conclusie leidt tot ongerijmde gevolgen, en bevordert zeker geenszins de rechtszekerheid; maar deze overweging mag ons allerminst eene andere oplossing doen geven.

Een beroep op die ongerijmdheid kunnen wij slechts bestrijden met deze opmerking, dat de voorwaarde voor eene toewijzing der conditio indebiti is, dat de inlandsche rechter anders oordeelt dan de buitenlandsche, en daarbij voegen de vraag: of het niet dikwijls kan gebeuren, dat die beiden het eens zijn in hunne beslissing?

Ook omtrent de vreemde vonnissen, die den staat en de bevoegdheid der personen regelen, is niets bepaald; maar ook hier schijnt mij de oplossing niet moeilijk.

Naar veler meening, waarbij ook ik mij aansluit, is het beginsel onzer wet, dat de staat en de bevoegdheid der vreemdelingen worden beoordeeld naar de vreemde wet van het land, waartoe de vreemdeling behoort.

Welnu, wanneer in deze materie het buitenlandsch recht de maatstaf is, dan komen ook zeker de buitenlandsche vonnissen in aanmerking; waar eenzelfde gezag, al is het dan door verschillende organen, omtrent hetzelfde onderwerp beschikt, daar verdienen beide uitingen éénzelfde bejegening.

Eene geheel eigenaardige plaats neemt het vonnis van faillietverklaring in.

Kan men het eenerzijds niet rangschikken onder die, welke den staat en de bevoegdheid der personen raken — want de failliet is niet persoonlijk onbevoegd —, anderzijds blijven tal van moeilijkheden onopgelost, wanneer men het

enkel als een vonnis vatbaar voor gerechtelijke ten uitvoerlegging beschouwt.

Mr. D. Josephus Jitta [1]) gelooft — en op zijn gezag nemen wij het gaarne aan, want een zelfstandig onderzoek ligt buiten ons bestek — „dat er in de wet genoegzame redenen zijn, niet voor eene analogische toepassing van art. 6 A. B. maar voor eene harmonische regeling ..... De Nederlandsche wet ..... aanvaardt heerschappij over alle hier wonende kooplieden, Nederlanders of vreemdelingen; men handelt geheel in harmonie met den geest onzer wet, wanneer men aan den buitenlandschen rechter heerschappij toekent over in het buitenland wonende kooplieden, zonder aanzien der nationaliteit."

Overigens moet men wel onderscheiden tusschen het vreemde vonnis als bron van recht en als een feit.

Als bron van recht kan het Staatgezag natuurlijk alle kracht er aan ontzeggen; als feit is het echter niet te ontkennen.

Zoo zal de kooper van een onroerend goed, waarvan de uitwinning in het buitenland is uitgesproken, op grond van dit vonnis zijn verkooper voor den inlandschen rechter ter vrijwaring kunnen oproepen.

Thans wacht ons eene korte bespreking van literatuur en jurisprudentie.

Behalve het reeds genoemde van den Heer Jitta, bijzonderlijk over het vonnis van faillietverklaring, zijn reeds vroeger een paar andere proefschriften verschenen omtrent ons

---

[1]) In zijn reeds genoemd proefschrift, p. 135.

onderwerp meer in het algemeen: nl. van de HH. J. Fresemann Viëtor [1]) en J. R. Voûte [2]); de meening van den laatste werd weer uitvoerig bestreden door den eerste in Themis [3]); beider werk werd besproken door Mr. A. A. de Pinto. [4])

Eindelijk verschenen, meer ter beantwoording van de vraag: of en hoe de Nederlandsche regeling wijziging behoefde, in 1888 als praeadviezen voor de Juristen-Vereeniging van dat jaar geschriften van Prof. Mr. T. M. C. Asser en Mr. D. Josephus Jitta. [5])

De HH: Viëtor en Voûte verkondigen ieder eene afzonderlijke meening; met beider conclusie is de meening waartoe ik kwam in strijd.

De eerste, die een uitvoerig historisch onderzoek naar het Fransche en Nederlandsche recht heeft ingesteld, beschouwt art. 431 slechts als gevolg van een algemeener begrip: dat namelijk het gezag van een vreemden souverein buiten de grenzen van zijn territoir geen rechtsgevolg kan hebben.

Reeds door de eerste alinea van art. 431 Rv. acht hij alle werking der vreemde vonnissen uitgesloten.

En de grond voor zijne redeneering is het motief van den wetgever, die de rechtvaardigheid van vreemde vonnissen wantrouwde.

---

[1]) „De kracht van buitenlandsche vonnissen" Groningen 1865.

[2]) „Bijdrage tot het vraagstuk de buitenlandsche vonnissen" 's Gravenhage (Leiden) 1865.

[3]) Themis 1866 p. 413 vv.

[4]) Themis 1866 p. 151.

[5]) Handelingen der Ned. Jur. Vereeniging 1888 dl. I pp. 1 en 199 vv.

Wanneer men door art. 431 alleen de gerechtelijke ten uitvoerlegging van vreemde vonnissen hier te lande uitgesloten acht, zoodat alle andere rechtsgevolgen van dat vonnis ook in Nederland gelden, dan zal, meent hij, die buitensluiting ook niet toepasselijk zijn op de exceptie van gewijsde zaak; dan zal men het vreemde vonnis kunnen aanwenden als middel van verdediging tegen het opnieuw aanbrengen van hetzelfde geding voor den Nederlandschen rechter.

„Inconsequent toch mag ik het noemen", hooren wij hem zeggen, „wanneer de wetgever 't geen hij hier weigert daar toestaat, wanneer hij toelaat dat het vreemde vonnis het gevolg, dat hij hier daaraan ontzegt, op eene andere wijze verkrijgt.

En dat is het geval, wanneer men het vreemde vonnis als exceptio rei judicatae doet gelden." [1])

Mr. Viëtor verwart ten uitvoerlegging van — en uitvoering geven aan vonnissen. Omdat het uitvoering geven aan vonnissen dikwijls eene vermomde ten uitvoerlegging is, op hetzelfde neerkomt als gerechtelijke ten uitvoerlegging; eene exceptie van gewijsde zaak soms de eenig mogelijke wijze van uitvoering geven aan het vonnis is, daarom is uitvoering geven aan — nog niet hetzelfde als gerechtelijke ten uitvoerlegging van vonnissen.

Het motief van den wetgever leidt wel tot eene analogische toepassing, niet tot uitbreiding van art. 431 Rv.

Alinea 2 van art. 431 acht Mr. Viëtor met een doel

[1]) Themis 1866 p. 446.

geschreven dat in verband staat met zijne meening omtrent art. 127 Rv.

Dit artikel geeft aan den Nederlander het recht van overdaging, en nu is Mr. Viëtor van oordeel dat, wanneer een Nederlandsche eischer zijn gedaagde reeds in het buitenland heeft aangesproken, hij daarmede afstand heeft gedaan van dat recht, zoodat hij hem later niet weer met goed gevolg voor den Nederlandschen rechter kan dagen. [1])

Om dit te voorkomen zou dan art. 431 al. 2 slechts dienen, en de Rechtbank te Maastricht (bij vonnis v. 10 Dec. 1863 Wkbld. n°. 2585) en de Hooge Raad (bij arrest van 3 Jan. 1866) steunen hem in deze meening.

De historie is voor ons artikel van geen waarde, want aan het oud-vaderlandsch recht sluit zich art. 431 niet aan, en over het Fransche recht zijn, zooals wij zien zullen, de gevoelens te zeer verdeeld, dan dat daaruit licht zou zijn te putten.

Overigens is Mr. Viëtor van onze meening bij de beantwoording van de vraag: op welke wijze maakt de wet de uitoefening mogelijk van rechten, waarover een vreemde rechter reeds heeft beslist?

„Art. 431 zegt, dat het vreemde vonnis hier niet ten uitvoer gelegd mag worden. Wil dus diegene, wiens goed recht in den vreemde reeds is uitgemaakt, maar die het vonnis daar niet kan executeeren, omdat de tegenpartij er niets te verliezen heeft, hier te lande zijne rechten handhaven, dan baat dat vreemde vonnis hem geenszins.

---

[1]) Cf. Mr. Eijssell „de rechtsmacht over vreemdelingen in Nederland" n°. 72.

Hij zal hier zijne tegenpartij moeten doen dagvaarden en zijne middelen van eisch doen gelden; en het vreemde vonnis en de buitenslands gevoerde procedure zullen alleen in zoover voor hem waarde hebben, als daarin feiten en erkentenissen worden geconstateerd."

Mr. Voûte in zijn proefschrift is met mij van oordeel, dat de eerste alinea van art. 431 alleen ziet op de gerechtelijke ten uitvoerlegging, zooals die beschreven is in het 2° boek van het wetbk. v. burg. Rv.

Maar de vraag of de bepaling van art. 431 al. 1 ook soms ex analogia moet worden toegepast op andere gevolgen, beantwoordt hij ontkennend.

De ratio van het artikel zoekt hij in een wantrouwen in de rechtvaardigheid der vreemde vonnissen, *met het oog op de diep ingrijpende gevolgen der gerechtelijke executie*, en hij zegt dan, dat die ratio zich niet voordoet bij het aannemen der vreemde vonnissen als exceptiones rerum judicatarum.

Wij zullen niet herhalen wat wij boven opmerkten omtrent het verband van gerechtelijke ten uitvoerlegging en het aanwenden der exceptio rei judicati; eene verwijzing daarheen is voldoende tot wederlegging dezer meening.[1])

Omtrent de nieuwe behandeling en afdoening der geschillen voor den Nederlandschen rechter is, volgens Mr. Voûte, de groote vraag, of die moet geschieden buiten ieder verband, dan wel in verband met de vreemde vonnissen.

De taak van den rechter zal in het laatste geval bestaan in

---

[1]) Zie boven, p. 18.

een onderzoek, of het geding bij het vreemde vonnis al dan niet juist is beslist, en of, bij gevolg, de uitspraak des vreemden rechters al dan niet in zijn vonnis zal kunnen worden gehandhaafd.

De bedoeling dezer woorden is eenigzins duister; Mr. Viëtor geeft er deze explicatie aan: Iemand die tegen mij in den vreemde vonnis heeft verkregen, kan volstaan met hier, ten dage dienende, te concludeeren, dat, aangezien de gedaagde door die of die buitenlandsche rechtbank is veroordeeld, om aan den eischer te betalen eene som van *f* . . . . , aangezien dat vonnis tot tegenbewijs moet geacht worden juist te zijn, het der Rechtbank moge behagen den gedaagde te veroordeelen tot voldoening van gemelde som aan den eischer. Daartegen zal dan de veroordeelde partij, als gedaagde, de juistheid van het oordeel des vreemden rechters mogen bestrijden.

Ik geloof gaarne dat de explicatie juist is, maar betwijfel zeer of ze past in het systeem onzer wet.

Het uitvoerbaar verklaren van het vreemde vonnis schijnt een geliefkoosd begrip, want nog anderen hebben in dezen zin hunne meening verklaard.

Mr. Eijssell[1]) ziet in art. 431 voorgeschreven, dat men zich, na buitenslands vonnis te hebben verkregen, tot den Nederlandschen rechter moet wenden, en met beroep op het in den vreemde gevoerde geding, vragen, dat deze de daar gevallen uitspraak door eene dergelijke bekrachtige.

---

[1]) „De rechtsmacht over vreemdelingen in Nederland", p. 80.

Ook deze wil dus bekrachtiging (uitvoerbaarverklaring) van het vreemde vonnis.

Mr. Oudeman[1]) zegt: „De partij, die het vonnis hier te lande wil ten uitvoer leggen, moet de wederpartij voor den bevoegden Nederlandschen rechter dagvaarden tot het hooren van uitvoerbaarverklaren, en de rechter, zich niet met de beslissing des buitenlandschen rechters vereenigende, kan de vordering afwijzen."

Ook Mr. de Pinto[2]) beweert, dat de eischer zijne tegenpartij voor een bevoegden Nederlandschen rechter moet dagvaarden, om het vonnis te hooren uitvoerbaar verklaren.

Misschien zijn deze meeningen te verklaren door den invloed van het Fransche recht, dat vroeger ook ten onzent gold; zekerlijk zijn zij weinig logisch, en, wat ik boven getracht heb aan te toonen, niet te rijmen met ons hedendaagsch recht.

En nu de opvatting onzer jurisprudentie; want meermalen was art. 431 Rv. het onderwerp eener rechterlijke beslissing.

In een aantal vonnissen huldigt men de meening, dat het aan de buitenlandsche rechtspraak ieder rechtsgevolg hier te lande onthoudt; weinige gerechten zijn van de tegenovergestelde meening.

Tot de eerste categorie behooren vonnissen van Amsterdam dd. 11 Mei 1842, Rechtsgel. Bijbl. III (1842) p.

---

[1]) „Het Ned. wetboek van burg. Rechtsv." II § 45, p. 83.

[2]) „Handleiding tot het burg. wetbk." II § 279.

479; — dd. 28 April 1859, Mag. v. Handelsr. I (1859) p. 162; — dd. 3 April 1862, Magaz. v. Hand. IV (1862) p. 98; — dd. 6 Nov. 1863, 7 Nov. 1863, 2 Dec. 1863, Magaz. v. Hand. V (1863) p. 278, p. 284, p. 286. Breda, zonder datum, W. n°. 598. Cf. hierbij de conclusiën van Mr. Karsseboom: Rechtsgel. bijbl. XI (1849) p. 154 en die van Mr. H. A. Hartogh bij het aangeh. vonnis Amst. v. 6 Nov. 1863.

Tot de tweede categorie behooren: Arresten: Hooge Raad v. 30 Mei 1839, v. d. Honert Verz. 1 p. 4—24 en arrest v. 7 April 1854 W. n°. 1529. Arrest hof v. Zeeland v. 20 Dec. 1859. Rechtsgel. Bijbl. XI (1861) p. 40. Vonnissen v. Haarlem, zonder datum W. n°. 340; — Amsterdam dd. 22 Mrt. 1849. Rechtsgel. Bijbl. XI (1849) p. 154, dd. 12 Dec. 1850, Amst. rechtspr. I p. 229; — Arnhem dd. 7 Juni 1860, Rechtsgel. Bijbl. X (1860) p. 551 W. n°. 2196. [1])

De rechtbank te Maastricht besliste 18 Jan. 1877 dat een vreemd vonnis, waarbij scheiding van goederen is uitgesproken, hier als bewijs van die scheiding kan gelden.

De curator in een buitenlandsch faillissement werd hier erkend door Amst. hof, 20 Juni 1879, bevestigend een vonnis van Haarlem v. 6 Nov. 1877.

Eindelijk besliste de Amsterdamsche Rechtbank 15 Mei 1885 dat de proceskosten van het vreemde vonnis hier kunnen worden verhaald, maar niet de kosten, die in den vreemde op een vonnis bij verstek zijn gevallen.

---

[1]) Cf. Voûte, t. a. p. p. 3 en 4.

Wat betreft de procedure verklaarde de Arrondissements Rechtbank te Maastricht 10 Dec. 1863 (Wkbld. n°. 2585) twee Belgische vonnissen binnen Nederland uitvoerbaar.

Het hof van Limburg bevestigde dat vonnis, en ook de voorziening in cassatie werd 3 Jan. 1866 overeenkomstig de concl. van den adv.-gen. Mr. Gregory, door den H. R. verworpen.

Naar de opvatting daarentegen van de Amst. rechtbank, 3 April 1877, en van het Amst. hof, 28 Dec. 1877, is niet het vreemde vonnis uitvoerbaar, maar geeft de rechter na een zelfstandig onderzoek eene zelfstandige beslissing.

Hoe men ook over art. 431 denke, hierin zullen wel velen overeenstemmen, dat herziening zeer gewenscht is.

Dat was ook de overtuiging van het Bestuur der Nederlandsche Juristen-Vereeniging, toen het voor de vergadering van 1888 de bespreking der zaak aanhangig maakte.

Hoe de vergadering er zelve over dacht zullen wij later nog gelegenheid hebben nader te onderzoeken.

---

§ 2. FRANKRIJK.

De Code Civil bevat over de kracht van buitenlandsche vonnissen twee bepalingen. Eene bijzondere omtrent hypotheek, namelijk art. 2123, luidende: „L' hypothèque ne peut resulter des jugements rendus en pays étrangers, qu'autant qu'ils ont été declarés exécutoires par un tribunal français, sans préjudice des dispositions contraires qui peuvent être dans les lois politiques et dans les traités."

Deze bijzondere bepaling wordt algemeen gemaakt door

ERRATUM.

Blz. 28. Art. 2123 van den Code Civil van Frankrijk luidt:

L' hypothèque ne peut pareillement resulter . . . . . etc.

artikel 546 van den code de procédure civile, luidende: „Les jugements rendus pas les tribunaux étrangers et les actes reçus par les officiers étrangers ne seront susceptibles d'exécution en France, que de la manière et dans les cas prévus par les articles 2123 et 2128 du code civil." (art. 2128 ziet op de actes reçus par les officiers étrangers.) Over de beteekenis dezer bepalingen zijn de gevoelens der Fransche juristen zeer verdeeld, en vele vragen zijn naar aanleiding hiervan opgeworpen.

De eerste vraag, die hier ter sprake komt, zegt Massé, [1]) is die, of art. 121 van de ordonnantie van 1629 nog altijd van kracht is, en of die bepaling niet afgeschaft is door de nieuwe voorschriften van den code civil en van den code de procédure civile.

En deze quaestie is niet van belang ontbloot, want als men de ordonnantie en de codes vergelijkt, zal men dadelijk zien, dat er een groot verschil is tusschen de eerste en de laatsten; daar de ordonnantie aan vreemde vonnissen alle executie ontzegt, en aan de partijen, tusschen wie ze gewezen zijn, toestaat op nieuw hunne rechten te verdedigen voor Fransche rechtbanken; terwijl de code civil en de code de procédure zich bepalen tot de niet erkenning van hypotheek krachtens een vreemd vonnis en tot de weigering van ten uitvoerlegging daarvan, voor zoover het niet exécutoir verklaard is door een Franschen rechter; zoodat de vreemde vonnissen, die volgens de ordonnantie geen enkel

[1]) Le droit commercial dans ses rapports avec le droit des gens et le droit civil, par M. G. Massé, Tome II n°. 796.

effect kunnen hebben, dat wèl hebben volgens de codes, wanneer zij exécutoir verklaard zijn.

Art. 121 van de ordonnantie van Lodewijk XIII van 1629 [1]) luidt: „Les jugements rendus, contrats et obligations reçus ès royaumes et souverainetés étrangères, pour quelque chose que ce soit, n'auront aucune hypothèque, ni exécution en notre dit royaume; ains (mais) tiendront les contrats lieu de simples promesses; et non obstant les jugements, nos sujets, contre lesquels ils ont été rendus, pourront de nouveau débattre leur droits comme entiers par-devant nos officiers."

Om nu de meening van hen, die art. 121 van de ordonnantie niet door de bovengenoemde bepalingen der codes afgeschaft achten, juist weer te geven, moeten we eerst nagaan, wat de verklaring is van art. 121.

Deze verdeelt de geleerden in twee hoofdgroepen, waarvan de eene aldus redeneert: [2]) Art. 121 zegt: les jugements n'auront aucune exécution en notre royaume .... et non obstant les jugements, nos sujets pourront de nouveau débattre leur droits comme entiers par-devant nos officiers.

Het eerste lid ontzegt uitvoering aan vreemde vonnissen, dus veronderstelt het, dat ze dat gevolg slechts door een bevel van den Franschen rechter kunnen verkrijgen.

Het artikel moet zoo opgevat worden, alsof er stond: n'auront aucune exécution par eux-mêmes; de wetgever

---

[1]) Code Michaud.

[2]) Hiertoe behooren: Foelix, traité de droit internat. privé p. 71; Favard de Langlade, repertoire voce exécut. des jugem. § 1 IV teme II p. 473; Delvincourt, cours de code civil I notes pag. 16, Dalloz, Troplong e. a.

bedoelt dat vreemde vonnissen, om in Frankrijk te kunnen worden geëxecuteerd, een paréatis noodig hebben.

Om nu de eigen onderdanen bijzonder te beschermen bepaalde hij, dat de Franschman, niettegenstaande het vreemde vonnis, toch op nieuw zijne rechten kan bepleiten voor den Franschen rechter.

Volgens hen is dus uitvoering van het vreemde vonnis, na een paréatis van den Franschen rechter, regel voor vreemdelingen; terwijl Franschen hun geschil op nieuw bij den Franschen rechter kunnen ter sprake brengen.

Naar het gevoelen der tweede groep onthoudt art. 121 uitvoering aan vreemde vonnissen, zonder onderscheid of daarbij een vreemdeling of een Franschman is veroordeeld, en laat het artikel ook niet uitvoerbaarheid na paréatis toe.

Alleen aan Franschen staat het toe „de nouveau débattre leur droits comme entiers par-devant nos officiers." [1])

Ik geloof, dat de duidelijke woorden der wet „les jugements étrangers n'auront aucune exécution en notre royaume" geen twijfel overlaten; had de auteur der ordonnantie executie na paréatis gewild, dan had hij er dat uitdrukkelijk moeten bijvoegen, vooral nadat hij in het voorgaande artikel 120 van „paréatis" gesproken had; nu geeft hij een verbod van uitvoering, zonder meer.

Het tweede lid van art. 121 geeft zeker meer aanleiding tot verschil van meening; deze strijd baseert zich op de

---

[1]) Tot deze groep behooren: Chauveau, Toullier, Massé en Pothier, (traité de la procédure civile IV Chap. 24.)

uitdrukking „nos sujets;" deze geeft aanleiding om onderscheid te maken tusschen Franschen en vreemdelingen.

Chauveau merkt hieromtrent aan: [1]) dat de wetgever spreekt van „nos sujets" komt daaruit voort, dat hij niet dacht aan 't geval, dat in Frankrijk executie gevraagd kon worden tegen een vreemdeling; de wet was voor Franschen gemaakt, „une tournure de phrase un peu equivoque ne détruit pas des vérités aussi manifestes."

Wat hiervan zij, de woorden staan er nu eenmaal en mij dunkt, men kan met „nos sujets" moeilijk vreemdelingen bedoelen. Wij vinden vermeld dat in 1667 de jurisprudentie aan alle vreemde vonnissen executie wilde onthouden, in een advies door Fransche rechtsgeleerden in 1667 gegeven en door van Alphen (Papegaey ofte Formulierboek 's Gravenhage A° 1682) meegedeeld. [2])

Later is de jurisprudentie veranderd en vindt men arresten, waarin de onderscheiding tusschen vonnissen tegen Franschen en die tegen vreemdelingen is aangenomen.

De meening van de mannen der eerstgenoemde groep (Foelix c. s.) is: dat art. 121 al. 1 dient om de uitvoerbaarverklaring na pareatis van vreemde vonnissen te bestendigen, welke uitvoerbaarverklaring bij de invoe-

---

[1]) Chauveau bij Carré; lois de procédure civile art. 546. Quest. 1899 III p. 583.

[2]) Dit advies is ook te vinden in het proefschrift van Mr. Fresemann Viëtor „De Kracht van Buitenlandsche vonnissen", Groningen 1865, p. 34, waarin men overigens eene uitvoerige geschiedkundige behandeling van deze artikelen aantreft.

ring der ordonnantie algemeen in zwang was; terwijl al. 2 aan Franschen een bijzonder recht verleent.

Voor vreemdelingen is dus het oude] gebruik door de wet bekrachtigd.

Hunne bestrijders daarentegen (Massé c. s.) meenen dat art. 121 een einde maakt aan het oude gebruik, en in de plaats van uitvoerbaarverklaring na pareatis stelt: volkomen uitsluiting van buitenlandsche vonnissen.

Wij behoeven verder niet bij de verklaring van art. 121 der ordonnantie stil te staan, daar wij, met Massé, deze bepalingen afgeschaft achten door de artikelen der Codes.

Dit wezenlijk verschil (tusschen art. 121 en artt. 2123 C. C. j°. 546 C. d. pr. c.) eenmaal geconstateerd zijnde, zegt Massé, [1]) is het duidelijk, dat de nieuwe wetten, die het hebben ingevoerd, noodzakelijk de oude wet hebben opgeheven; want het is niet te begrijpen hoe art. 121 der ordonnantie, dat berust op het beginsel, dat vreemde vonnissen in 't geheel geene kracht in Frankrijk hebben en de partijen op nieuw hunne rechten voor Fransche rechtbanken kunnen verdedigen, nog eenige kracht en autoriteit zou behouden hebben onder eene wetgeving, die toestaat vreemde vonnissen te executeeren, wanneer ze executoir verklaard zijn door een Franschen rechter.

Ik kan mij dus niet verklaren, zegt hij, hoe schrijvers van gezag deze ordonnantie als nog altijd van kracht zijnde kunnen beschouwen; en na aangemerkt te hebben, dat art.

---

[1]) t. a. p. pag. 65.

121 en de nieuwe bepalingen wel van hetzelfde principe uitgaan (namelijk dat de onafhankelijkheid der Staten verbiedt aan vreemde vonnissen executoriale kracht toe te kennen), maar dat principe op elkander uitsluitende wijzen toepassen, eindigt hij de behandeling van deze vraag met te verklaren, dat de moeilijkheid bestaat, niet in het vinden van argumenten om de afschaffing te bewijzen, maar in het bestrijden van deze; in het vinden van tegengestelde redenen, die het mij niet gegeven is, zegt hij, te ontdekken, en die de schrijvers niet aantoonen.

Dit laatste is niet geheel juist; zien wij welke gronden de tegenpartij aanvoert.

Vooreerst beroept men [1]) zich op de onwaarschijnlijkheid der afschaffing, daar de beginselen van den Code Michaud het gezag van eeuwen voor zich hadden, eene afschaffing „à une époque de renovation, lorsqu'on remettait en honneur tous les principes anciens, qui n'étaient pas incompatibles avec le nouveau régime."

Merlin [2]) zegt dat de Code civil de bedoeling niet gehad kan hebben, om art. 121 af te schaffen, omdat het is eene loi politique, en dus door de nieuwe wetten niet afgeschaft.

Met Mr. Viëtor [3]) vragen wij eenigszins ongeloovig: gaat die redeneering op? Terecht merkt hij aan dat eene loi politique toch wel afgeschaft kan worden, al is het niet door eene gewone wet dan wel door eene politieke wet; en wat

---

1) Valette, Recueil de questions de droit, voce jugement § 14 p. 604.

2) Merlin, Repertoire, voce jugement § 8, VI p. 621.

3) Proefschrift p. 38.

verhindert ons dien naam aan art. 2123 C.C. j° art. 546 C. de proc. civ. te geven? Hierin wordt hetzelfde onderwerp geregeld als in art. 121 ordonnantie.

Is het dus onjuist dat de tegenpartij geene gronden voor hare meening aanvoert: dat ze groot gewicht in de schaal leggen zal ik niet beweren.

Mij dunkt, de omstandigheid dat de nieuwe wetten ons onderwerp geheel hebben geregeld, zonder eenige verwijzing naar vroegere bepalingen, vooral in verband beschouwd met art. 1041 Code de pr. civ., luidende: „Toutes lois, coutumes, usages et reglements relatifs a la procédure civile, seront abrogés"; en art. 7 der wet van 30 Ventôse an XII (Loi sur la réunion des lois civiles) luidende: „A compter du jour, où les lois (qui forment le code Napoléon) sont exécutoires, les lois romaines, les ordonnances etc. cessent d'avoir force de loi générale ou particulière dans les matières, qui sont l'objet desdites lois composant le présent code" is het krachtigste bewijs vóór de afschaffing. [1])

Terecht voert Mr. Viëtor [2]) als eene bevestiging dezer meening nog aan, dat onder de tallooze verordeningen, die met de Codes hier te lande executoir zijn verklaard, art. 121 der ordonnantie niet voorkomt, wat zeker wel zou zijn geschied, zoo het nog nevens de Codes van kracht was.

Laat ons nu, alvorens over te gaan tot eene bespreking

---

[1]) Ch. Daguin „De l'autorité et de l'exécution des jugements étrangers en matière civile et commerciale en France et dans les divers pays". Parijs 1887 p. 71 is op dezelfde gronden ook van deze meening.

[2]) t. a. p. pag. 41.

van de wijze, waarop vreemde vonnissen vatbaar worden voor executie, op het voetspoor van Massé, onderzocken, van welken omvang in Frankrijk het verbod is om vreemde vonnissen uit te voeren; of deze artikelen eene gelijke verklaring eischen, als wij moesten geven aan art. 431 van het Nederlandsch wetb. v. burg. rechtsv.; of zij ook alleen de gerechtelijke ten uitvoerlegging op het oog hebben, dan wel of zij in het algemeen alle kracht aan vreemde vonnissen ontzeggen.

Massé [1]) zegt, na vermeld te hebben dat de Codes executoriale kracht toestaan aan vreemde vonnissen, wanneer zij door een Franschen rechter executoir verklaard zijn, dat hieruit eene belangrijke gevolgtrekking te maken is, namelijk deze: dat het vreemde vonnis, voordat het executoir verklaard is, niet noodzakelijk beschouwd behoeft te worden als „non avenu": „il constitue cependant un acte qui a par lui-même une espèce d'autorité."

In n°. 798 vervolgt hij, dat het nagenoeg algemeen erkend is, dat vreemde vonnissen, al zijn ze niet executoir verklaard, ten minste van de feiten, die ze constateeren, bewijs opleveren, behoudens tegenbewijs. Tot staving worden hier aangehaald: Merlin, Quest voce suppléant § 1; Toullier t. X n°. 86; Pardessus n°. 1488, cassation 11 Jan. 1843, Sirey 43. 1. 671.

Dan volgen eenige voorbeelden van vreemde vonnissen, die, ofschoon niet voorzien van een pareatis der Fransche

---

[1]) t. a. p. n°. 797, 798.

rechters, toch in Frankrijk zijn ingeroepen: bv. als bewijs eener afwezigheidsverklaring en van de inbezitstelling in de goederen van den afwezige, zoodat de vermoedelijke erfgenamen in Frankrijk de schuldenaren van den afwezige konden vervolgen, zonder dat het noodig was het vonnis executoir te doen verklaren.

Eveneens heeft een Fransche rechter een verkooper veroordeeld om den kooper te waarborgen wegens eene uitwinning, in den vreemde uitgesproken, zonder dat vreemde vonnis vooraf executoir te verklaren. [1])

In n°. 800 zegt hij, dat niet zoo algemeen aan vreemde vonnissen in Frankrijk de kracht van gewijsde zaak wordt toegekend. [2])

Hij is van oordeel, — en bij zijne explicatie der artikelen terecht — dat de kracht van gewijsde zaak valt buiten de artikelen der Codes, dat een vreemd vonnis dus niet executoir verklaard behoeft te zijn, om als grond eener exceptio rei judicatae te worden aangewend.

Door hen, die het revisiestelsel huldigen kan echter moeilijk de juistheid van ons argument, dat het aanwenden der exceptio rei judicatae soms eene vermomde ten uitvoerlegging is, worden ontkend.

Meent men, met de Fransche jurisprudentie, dat ten uitvoerlegging slechts *na revisie* geoorloofd is, dan kan men

---

[1]) Hier wordt echter het vreemde vonnis niet ingeroepen als bron van recht (Cf. p. 20).

[2]) Merlin, Répertoire v. jugement § 14, Toullier t. X no. 76; hof v. cassatie 18 pluv. an. XII S. 1. 1. 299.

niet het beroep op een vreemd gewijsde onvoorwaardelijk geoorloofd achten.

Wat hiervan zij, wij hebben slechts te constateeren:

1°. dat algemeen, ook door de jurisprudentie, alleen voor gerechtelijke ten uitvoerlegging in Frankrijk een pareatis van den Franschen rechter wordt noodig geacht, en dat in vele andere opzichten aan vreemde vonnissen kracht in Frankrijk toegekend wordt, ook zonder pareatis. [1])

2°. dat vele schrijvers aan vreemde vonnissen ook kracht van gewijsde zaak toekennen in Frankrijk, zonder pareatis.

Zien we nu de meeningen, die in Frankrijk heerschen, omtrent de wijze, waarop vreemde vonnissen vatbaar worden voor executie.

We kunnen hen, die deze stof behandelen, in 3 groepen verdeelen, of beter: in 2 hoofdgroepen, terwijl wij ééne van dezen weer splitsen moeten, naar aanleiding van eenige geschillen, die de aanhangers verdeelen.

1°. Zij, die meenen, dat de Fransche rechters, aan wie men vraagt een vreemd vonnis executoir te verklaren, vooraf dat vonnis moeten herzien, de geheele zaak weer op nieuw onderzoekende; zij, die pareatis willen doen verleenen na voorafgaande revisie.

2°. Zij, die meenen dat de Fransche rechters zich eenvoudig moeten bepalen tot het verleenen van pareatis aan een vreemd vonnis, *zonder* voorafgaand grondig onderzoek.

---

[1]) De hedendaagsche Fransche jurisprudentie weigert weer meer in 't algemeen de kracht van gewijsde aan vreemde vonnissen, niet alleen de executoire kracht. Cf. eene uitvoerige opgave bij Daguin. t. a. p. p. 75.

De schrijvers der eerste groep zijn natuurlijk zij, die art. 121 der ordonnantie niet afgeschaft achten door de bepalingen der Codes, en hierop steunende vormt zich onder dezen nu weer eene afzonderlijke groep van hen, die beweren, dat vreemde vonnissen tegen vreemdelingen eenvoudig executoir verklaard kunnen worden; die tegen Franschen niet dan na een onderzoek van de zaak zelve. [1])

Massé voegt zich bij hen, die meenen dat de artikelen der Codes aan vreemde vonnissen executie toestaan in Frankrijk na eenvoudig pareatis, zonder voorafgaande revisie; want, zegt hij: „discuter et reviser, ce n'est pas rendre exécutoire un jugement préexistant, c'est lui en substituer un nouveau, qui est exécuté à la place du premier, lequel se trouve annulé de fait, puisque la revision lui enlève l' autorité à laquelle il pouvait prétendre, soit relativement à la chose jugée, soit relativement aux faits qu'il constate".

---

[1]) Tot de eerste groep behooren: Merlin, quest v°. jugement § 14 no. 2; Toullier t. X no. 85; Duranton t. I no. 155; Troplong, des hypoth. no. 451; Boncenne, Proc. civ. T. III p. 222; Chauveau, sur Carré no. 1899; Demolombe t. I no. 263; Cassat., 19 April 1819 S. 6. 1. 62; Douai, 2 Jan. 1845 S. 45. 2. 511; Bordeaux, 6 Aug. 1847 S. 48. 2. 153; Parijs, 23 Nov. 1851 S. 51. 2. 783; Colmar, 10 Febr. 1864 S. 64, 2, 122; Cassat, 20 Aug. 1872 D. 72. 1. 342.

Tot de tweede groep behooren; Foelix T. II no. 318 vv.; Soloman, condit. des étrangers p. 408 vv.; Demangeat, cond. civ. des étrangers p. 405 vv.; Noguier Trib. de com. t. II p. 444; Marcadé sur l'art. 15 cod. civ.; Valette, sur Proudhon T. I p. 159; Pont, Priv. et hyp. no. 586; Ch. Vergé, sur Martens no. 95, Parijs, 23 Febr. 1866 en Angers 4 Juli 1866 S. 66. 1. 300.

Van hen, die tot de derde groep behooren vind ik slechts vermeld: Angers, 23 April 1869 D. 69. 2. 218.

De jurisprudentie in Frankrijk is intusschen van eene andere meening, blijkens een arrest van 19 April 1819 [1]) van het hof van cassatie, op de volgende overweging: Art. 2123 C. c. j° art. 546 C. d. pr. c. schrijft aan de Fransche rechtbanken voor de vreemde vonnissen executoir te verklaren, maar niet zonder nieuw onderzoek der zaak. Het voorschrift van eenvoudig pareatis, zonder revisie, zou geheel in strijd zijn met de instelling van rechtbanken; zulk voorschrift, dat overigens de souvereiniteitsrechten van het Fransche gouvernement zou raken, strookte zoo weinig met de bedoeling van den wetgever, dat, toen hij de eenvoudige executoirverklaring zonder revisie moest toestaan van de uitspraken van scheidsmannen, hij er zorg voor droeg, dat de bevoegdheid om pareatis te verleenen, slechts werd opgedragen aan den president der rechtbank, en niet aan de geheele rechtbank, omdat een rechtbank geen uitspraak kan doen dan na beraad, en een eisch tot haar gericht, niet mag toestaan dan nadat die juist en goed overdacht bevonden wordt te zijn.

Massé teekent hierbij aan: dit argument zou eenige kracht hebben, zoo in het systeem van hen, die pareatis willen zonder revisie, de handeling van de rechtbank zich moest bepalen tot eene eenvoudige formaliteit. Maar zoo is het niet.

Zonder bepaald te herzien (reviser), is de rechtbank toch geroepen om te oordeelen; en alvorens het vonnis executoir te verklaren, heeft zij een onderzoek in te stellen, dat,

---

[1]) Sirey 19. 1. 288.

hoewel het niet den grond der zaak raakt, desniettemin den bijstand der rechterlijke macht vereischt.

De macht der rechtbanken, om vreemde vonnisssen executoir te verklaren, sluit ook in de bevoegdheid, om het exequatur, dat van hen gevraagd wordt, te weigeren. De Fransche rechtbanken zijn geroepen om executoir te verklaren: vreemde vonnissen, d. w. z. gerechtelijke akten, die het karakter en den vorm hebben van een vonnis. Zij moeten dus vooraf onderzoeken, of de acte, die hun wordt voorgelegd, een vonnis is, m. a. w. of het vonnis voldoet aan alle voorwaarden, die het geldig maken in het land, waar het uitgesproken is, want men kan moeilijk in Frankrijk aan eene beslissing kracht toekennen, die het mist op de plaats, waar zij genomen is.

Zoo dus aan het vonnis wezenlijk vereischte vormen ontbreken, of zoo het door een onbevoegden rechter gewezen is, kunnen de Fransche rechtbanken het niet executoir verklaren.

Er is meer; een vreemd vonnis dat overeenstemt met de wetten van het land, waar het gewezen is, kan in strijd zijn met de Fransche wetten betrekkelijk openbare orde en goede zeden; en ook in dit geval is het de plicht der rechtbanken de executie te weigeren, omdat men aan eene vreemde autoriteit niet kan toestaan storing te brengen in den Staat, of iets te doen, wat niet geoorloofd zou zijn aan eene Fransche autoriteit.

Men ziet dus, zegt Massé, dat aan de Fransche rechtbanken, zich onthoudende van een nieuw grondig onderzoek der zaak, toch nog eene taak is opgelegd, die geene eenvou-

dige formaliteit genoemd kan worden, daar zij, al zijn ze niet geroepen om het proces op nieuw te beoordeelen, toch eenigermate geroepen zijn om het vonnis te beoordeelen.

Heeft men eens aangetoond dat art. 121 der ordonnantie door de artikelen der Codes is afgeschaft, dan is het, dunkt mij, niet moeilijk te bewijzen, dat de meening van Massé de eenige juiste is hieromtrent; zijne tegenstanders moeten zich er op beroepen dat de artikelen 2123 C. c. en 546 C. d. pr. c. verklaard worden door de ordonnantie, want deze artikelen, op zich zelve beschouwd, zullen wel geene aanleiding geven tot eene voorafgaande revisie.

Ook A. Weiss [1]) acht revisie uitgesloten.

Eischt men die, dan substitueert men volgens hem een Fransch vonnis in de plaats van het vreemde.

Maar art. 2123 verbindt hypotheek aan het vreemde vonnis zelf; voor hen die rivisie willen zou die bepaling overbodig zijn, omdat Fransche vonnissen reeds van zelf hypotheek meebrengen.

En het argument der jurisprudentie, dat het geheele „tribunal" oordeelt over de uitvoerbaarverklaring, terwijl voor het verleenen van een enkel „exequatur" de tusschenkomst van den president voldoende zou zijn, tracht hij te weerleggen, met de opmerking dat toch ook de tractaten, die de revisie uitsluiten, het verleenen van „exequatur" opdragen aan het *geheele tribunaal*, niet enkel aan den president.

Dit acht ik echter een gevaarlijk argument, want hier

---

[1]) „Traité élémentaire de droit international privé" 1886 p. 967 vv.

ligt de vraag voor de hand waarom, wanneer reeds de wet revisie uitsluit, een tractaat daartoe nog wordt vereischt.

En wijst men dan op de praktijk, dan past het antwoord, dat een algemeen interpretatief gebod van den wetgever meer afdoende zou zijn dan zijne sanctie van een enkel tractaat.

Ik geloof dat wij de tractaten hier geheel ter zijde moeten laten, want ze bewijzen zoowel vóór als tegen onze meening.

Van meer belang schijnt mij zijne vergelijking van de artt. 546 en 547 van den Code de proc. civ. Het eerste spreekt van ten uitvoerlegging van vreemde vonnissen in Frankrijk, „c'est-à-dire en dehors de la compétence *nationale* des tribunaux qui les ont rendus, et les soumet à l'exequatur;" art. 547 spreekt van ten uitvoerlegging van Fransche vonnissen, buiten het ressort waar ze gewezen zijn, „c'est-à-dire en dehors de la compétence *régionale* des juridictions dont ils émanent," en bepaalt dat deze uitvoerbaar zullen zijn *zonder visa* of *pareatis*. „N'est-ce pas dire que l'exequatur exigé par le texte précédent pour les jugements étrangers, et dont l'article 547 a pour objet de prévenir l'extension aux actes de la justice française, se réduit à une simple formalité de *visa ou pareatis*?"

Behandelen wij nu de vraag: hoe geschiedt de executoirverklaring?

Hieromtrent valt op te merken, dat het verzoek tot executoirverklaring van het vreemde vonnis voor den rechter gebracht moet worden in den gewonen vorm van dagvaarding, omdat, al is er geen sprake van revisie van de zaak zelve, de Fransche rechter toch gehouden is te onderzoeken

of de voorschriften van het Fransche publiekrecht in acht genomen zijn, en dit onderzoek kan aanleiding geven tot debat van partijen.

Het verzoek zou dus niet gedaan kunnen worden bij eenvoudig request; maar het is anders, waar het eene zaak geldt, die altijd op request behandeld wordt, b. v. eene faillietverklaring; hef vonnis, dat het faillissement in het vreemde land heeft daargesteld, zou in Frankrijk executoir verklaard kunnen worden in denzelfden vorm, en op de wijze waarop het faillissement zelf daar zou worden geconstateerd. [1])

Eveneens moet de uitspraak van het vonnis van executoirverklaring, als van een vonnis op tegenspraak gewezen, in het openbaar geschieden.

De vraag welke rechtbanken vreemde vonnissen in handelszaken executoir moeten verklaren, de burgerlijke rechtbanken of die van koophandel, kunnen wij onbesproken laten.

Vatten wij nu in korte woorden samen, wat een onderzoek naar het Fransche recht ons geleerd heeft.

Vooreerst zagen wij dat de Fransche voorschriften hieromtrent vervat zijn in art 2123 C.C., over hypotheken, welke bepaling algemeen is gemaakt door art. 546 Code de pr. civ.

Er heerscht groot verschil van meening over de vraag of eene vroegere bepaling over vonnissen, namelijk art. 121 der ordonnantie van 1629 (Code Michaud), door deze artikelen is afgeschaft, dan wel of de latere bepaling verklaard

---

1) Colmar 10 Febr. 1864 S 64—2 —127.

moet worden uit de vroegere, of art. 121 der ordonnantie naast de Codes nog is blijven bestaan.

Van hen, die art. 121 nog steeds van kracht achten, zijn er sommigen, die, evenals onder de ordonnantie, onderscheid maken of het vreemde vonnis gewezen is tegen een vreemdeling of tegen een Franschman.

Is het tegen een vreemdeling gewezen, dan is het in Frankrijk uitvoerbaar na eenvoudig pareatis van den Franschen rechter; is het tegen een Franschman gewezen, dan is het in Frankrijk uitvoerbaar, na pareatis van den Franschen rechter, maar met voorafgaand grondig onderzoek der zaak zelve.

Anderen maken deze onderscheiding niet, en oordeelen alle vreemde vonnissen in Frankrijk uitvoerbaar na pareatis van den Franschen rechter, maar steeds met voorafgaande revisie.

Dit laatste gevoelen omhelst de jurisprudentie. [1])

---

1) Cf. hieromtrent nog: Nancy 6 Juli 1877. S. 78.2. 129; Nancy 3 Aug. 1877 S. 72. 2. 17 (Journal de droit internat. privé (Clunet) 1878 p. 42); Trib. Seine 15 Jan. 1878 (Journal 1878 p. 376); Bordeaux 20 Aug. 1879 (Journal 1880 p. 585); Trib. Seine 7 Febr. 1880 (Journal 1880 p. 589); Parijs 19 Febr. 1881, Journal 1881 p. 155; Toulouse 4 Febr. 1886, Journal 1886 p. 332. Daarentegen lezen wij bij Daguin t. a. p. pag. 94: „La jurisprudence de la cour de cassation est restée, il est vrai, fidèlement „attachée á la théorie de la revision au fond. Mais nous avons pu „constater, depuis quelques années, une tendance assez marquée „des tribunaux de première instance et même de plusieurs cours „d'appel à se rapprocher de la doctrine, que nous venons de dé„fendre" (pareatis zonder revisie). Als voorbeelden worden aangehaald: Versailles 8 Mei 1879 Journal 1877 p. 424; Trib. Seine 1 April 1879. Journal 1881 p. 156; Versailles 17 Aug. 1883, Journal 1885 p. 87; Trib. Seine 16 Nov. '83. Journal 1883 p. 621; Parijs 19 Aug. 1884. Journal 1885 p. 87. Jammer maar dat hij twee jaren later eene uitvoe-

Zij, die art. 121 der ordonnantie afgeschaft achten, oordeelen alle vreemde vonnissen in Frankrijk uitvoerbaar na eenvoudig pareatis van den Franschen rechter, zonder revisie van de zaak zelve, terwijl de rechter wel zal moeten onderzoeken of het vonnis, welks uitvoerbaarverklaring van hem gevraagd wordt, werkelijk een vonnis is, en of het niet strijdt met Fransche wetten van openbare orde. [1])

Ook merkten wij op dat de eisch tot uitvoerbaarverklaring

---

rige bewerking van die jurisprudentie (Lachau et Daguin „De l'exécution des jugements étrangers d'après la jurisprudence française, Paris 1889) moet aanvangen met de mededeeling: „La plupart des tribunaux français appliquent en cette matière la jupisprudence adoptée par la cour de cassation et révisent les sentences étrangères avant de leur accorder force executoire sur notre territoire." Daar dit werk zich overigens uitsluitend ten doel stelt de bespreking van de Fransche jurisprudentie en zelfs den tekst van de meeste beslissingen woordelijk weergeeft, zou eene nadere behandeling er van ons te ver voeren.

[1]) Daguin is ook van deze meening en zegt o. a. t. a. p. p. 86: „Il y a dans l'article 2123 un mot qui doit, à notre avis, mettre fin à toutes les discussions, et qui condamne radicalement le systeme de la revision. C'est le mot „*pareillement*" qui reunit le dernier paragraphe de l'article au paragraphe précédent et qui rapproche les jugements étrangers des sentences arbitrales". Ter bevestiging van deze meening citeert hij de woorden van Vareilles-Sommières. „L'hypothèque judiciaire" p. 135. „Ce mot *pareillement* est un non-sens dans le système de la revision; car où serait l'analogie entre les sentences arbitrales, qu'un simple exequatur rend exécutoires et qui ont une autorité de chose jugée devant laquelle le tribunal doit s'incliner, et les jugements étrangers sans autorité de chose jugée, et tenus pour nul par le tribunal français, qui rejuge l'affaire? Ce seul mot suffit, à mon avis, pour démontrer que le système de la révision est faux, que le jugement étranger a en France l'autorité de chose jugée, que l'oeuvre du tribunal français se reduit à une formalité analogue à l'ordonnance d'exécution qui émane du president pour les sentences arbitrales.

Ditzelfde argument vindt men terug bij Weiss, t. a. p. p. 967.

van een vreemd vonnis voor den Franschen rechter gebracht moet worden op de gewone wijze, in den vorm van dagvaarding der tegenpartij.

Eindelijk zagen wij, dat bijna algemeen in Frankrijk aangenomen is, dat vreemde vonnissen alleen dàn eene executoirverklaring behoeven, om in Frankrijk te gelden, wanneer hunne gerechtelijke executie gevraagd wordt, terwijl in andere opzichten een vreemd vonnis, ook zonder pareatis van den Franschen rechter, aldaar van kracht is.

---

§ 3. BELGIË.

In België bleven, na de afscheiding van Frankrijk, de Fransche bepalingen gelden.

Na de vereeniging van België met Noord-Nederland, vaardigde de souvereine vorst Willem I 9 Sept: 1814 een besluit uit, aldus luidende:

Art. 1. „Les arrêts et jugements rendus en France et les contrats, qui y auront été passés, n'auront aucune exécution dans la Belgique.

Art. 2. Les contrats y tiendront lieu de simples promesses.

Art. 3. Nonobstant ces jugements, les habitants de la Belgique pourront de nouveau débattre leur droits devant les tribunaux, qui y sont établis, soit en demandant, soit en défendant."

Naast art. 2123 C. c. j° art. 546 C. d. pr. civ. gold dus dit besluit.

Wij zagen dat, naar de Fransche jurisprudentie, alle

vreemde vonnissen in Frankrijk uitvoerbaar zijn, na pareatis van den inlandschen rechter, verleend na voorafgaande revisie van de zaak zelve.

In België gelden dus twee verschillende stelsels ten opzichte van vreemde vonnissen: voor vonnissen van vreemde (geen Fransche) rechters geldt eene uitvoerbaarverklaring na voorafgaande revisie; ten opzichte van vonnissen van Fransche rechters geldt de bepaling, dat deze volstrekt geene executoire kracht zullen hebben, en dat de gedingen voor de Belgische rechters opnieuw zullen kunnen worden behandeld en afgedaan.

Deze laatste bepaling herinnert ons aan het Nederlandsche voorschrift hieromtrent; ofschoon niet geheel, want ten onrechte beweerde ik: de gedingen kunnen opnieuw voor den Belgischen rechter worden behandeld en afgedaan. De woorden van het besluit luiden: „les habitants de la Belgique pourront de nouveau débattre"; we hebben hier dezelfde moeielijkheid, die zich in Frankrijk bij art. 121 van de ordonnantie van 1629 voordeed, naar aanleiding van de woorden: „nos sujets."

Alleen wil ik opmerken dat, wanneer het voorrecht van art. 3 van het besluit alleen voor Belgen geschreven is, voor vreemdelingen de uitoefening hunner rechten in België dikwijls geheel onmogelijk zal zijn.

De jurisprudentie in België neemt ook het bestaan van 2 stelsels ten opzichte van vreemde vonnissen aan: het stelsel van algeheele zelfstandige beoordeeling en beslissing door Belgische rechters van geschillen, waarover een Fransche

rechter reeds heeft beslist; en het stelsel van pareatis na revisie voor andere vreemde vonnissen dan Fransche. [1])

Wat betreft de vraag, of er onderscheid moet gemaakt worden of het Fransche vonnis is gewezen tegen een Belg dan wel tegen een niet-Belg, hierover zijn schrijvers en jurisprudentie het niet eens.

Het hof te Brussel 20 Juli 1835 en 27 April 1836 [2]) maakt geen onderscheid.

14 Mei 1836 werd een ontwerp van wet voorgesteld, waarbij het besluit van 1814 afgeschaft werd, en de Fransche vonnissen weer onder den algemeenen regel zouden komen, maar het ontwerp werd niet tot wet verheven. [3])

De Belgische hypothecaire wet van 16 Dec. 1851 schafte de artt. 2123 en 2128 van den Code civil af, en nu doet zich de vraag voor: wat blijft er van de verwijzing van art. 546 C. d. pr. civ. naar die artikelen? Kan art. 546 C. d. proc. civ. nu nog toegepast worden?

De jurisprudentie acht over het algemeen deze artikelen niet afgeschaft, wat betreft de verwijzing van art. 546 C. d. pr. civ.; deze verwijzing geldt dan ook meer de woorden, dan het artikel zelf.

Belangrijk zijn de bepalingen der wet v. 25 Maart 1876, den nieuwen Code de procédure civile, [4]) waarvan art. 10

---

[1]) Cf. arrest v. h. hof te Brussel v. 18 Nov. 1835 in Recueil des arrêts 1836. 2. 183 en arrest v. 16 Jan. 1839.

[2]) Jurisprudence du XIX siècle, ou recueil des arrêts des cours de Belgique 1836, 2e partie p. 272 en 377.

[3]) Foelix n°. 379 II p. 124.

[4]) Recueil des lois et arretés royaux de la Belgique, dl. 47 (1876) n°. 91.

aldus luidt: „Ils (les tribunaux de première instance) connaissent enfin des décisions rendues par les juges étrangers en matière civile et en matière commerciale.

S'il existe, entre la Belgique et le pays où la decision a été rendue un traité conclu sur la base de réciprocité, leur examen ne portera que sur les 5 points suivants:

1°. Si la décision ne contient rien de contraire à l'ordre public ou au principes du droit public belge;

2°. Si d'après la loi du pays ou la décision a été renduc, elle est passée en force de chose jugée;

3°. Si d'après la même loi, l'expédition qui en est produite, reunit les conditions nécessaires à son authenticité.

4°. Si les droits de la défense ont été respectés.

5°. Si le tribunal étranger n'est pas uniquement compétent à raison de la nationalité du demandeur.

Bij het lezen dezer bepalingen voelen wij ons te leur gesteld, daar wij immers na den strijd, die zich in België naar aanleiding der bestaande bepalingen geopenbaard heeft, terecht hier het einde daarvan hadden mogen verwachten.

Vooral met het oog op de verschillende behandeling van Fransche en andere vreemde vonnissen had de Belgische wetgever eene eenvormige regeling moeten geven, want wat ook in 1814 de reden moge geweest zijn om op Fransche vonnissen niet den algemeenen regel toe te passen, deze weegt nu niet zoo zwaar meer als het nadeel dat aan eene verschillende behandeling verbonden is.

Of moet art. 10 dezer wet niet in verband met vroegere bepalingen beschouwd worden? Dit is niet wel mogelijk,

want het artikel voorzict alleen in het geval, dat een tractaat gesloten is.

Wij lezen alleen dat de rechtbanken van eersten aanleg kennis nemen van beslissingen, door vreemde rechters in burgerlijke en handelszaken gegeven; wij worden in 't onzekere gelaten omtrent de wijze, waarop zij kennis moeten nemen. Moeten zij het gansche vonnis herzien, en zelfstandig beslissen, zooals tot nog toe Fransche vonnissen behandeld werden, of moeten zij de vreemde vonnissen uitvoerbaar verklaren na revisie?

Velen zien in het tweede gedeelte van dit art. 10 een voorschrift, dat door hen, die tractaten zullen sluiten, moet worden nageleefd. Daguin [1]) zegt: „Est ce que les états qui essaieront de conclure des conventions avec la Belgique pour l'exécution réciproque des jugements, se préoccuperont des dispositions qu'il aura plu aux législateurs de ce pays d'insérer dans leurs codes sur cette matière? Evidemment non. Le traité negocié, signé et dûment ratifié, entrera en vigueur, encore qu'il ne soit pas absolument conforme à l'art. 10 de la loi du 25 Mars '76. Comme l'a fort bien dit M. Splingard, la dernière partie de cet article est du domaine de l'utopie pure, il est regrettable que la loi, qui doit toujours conserver un caractère sérieux, ait cru devoir enregistrer un *desideratum* mal conçu et mal exprimé."

Volgens sommigen is naast art. 10 niet de bestaande toestand gehandhaafd, maar moet de Belgische rechter, wanneer er geen tractaat gesloten is (en tot nog toe schijnt

[1]) t. a. p. pag. 269.

dit met géén land te zijn geschied), de zaak geheel op nieuw onderzoeken, alvorens het vreemde vonnis uitvoerbaar te verklaren. Deze meening is ook in rechterlijke beslissingen gehuldigd. [1])

Elders heerscht weer verschil van meening omtrent de vraag of dit artikel het Koninkl. besluit v. 9 Sept. 1814 heeft afgeschaft.

Vóór de afschaffing zijn: vonnissen v. Brussel 23 Maart 1878, Belg. jud. 1878 p. 876; Brussel 22 Jan. 1887, B. j. 1887 p. 530. Daartégen Brussel 20 Dec. 1876, Pas. 1877, 3.252; Brussel 10 Febr. 1877 Pas. 1878, 3.86; Brussel 21 April 1877 Pas. 1878 3.88; Brussel 8 Nov. 1877 Pas. 1878, 2.90.

De tegenwoordige toestand is dus nog verre van duidelijk, en de oude strijd heeft plaats gemaakt voor nieuw verschil van meening.

§ 4. ITALIË.

1 Mei 1860 werd in Sardinië een nieuw wetboek van burgerlijke rechtsvordering ingevoerd, dat de uitvoerbaarverklaring van vreemde vonnissen toeliet, na het verleenen van pareatis, zonder voorafgaande revisie, mits die vonnissen waren gewezen door den competenten rechter, dat de hoofdformaliteiten van het proces waren in acht genomen, en dat het vonnis geene met het publiekrecht van Sardinië strijdige bepalingen inhield.

---

[1]) Cf. Courtray 21 Juni 1879, Pas. 1879. 3. 341 en Journal 1881 p. 83; Brussel 8 Jan. 1880, Pas, 1880. 2. 138.

25 Juni 1865 werd deze Code vervangen door de „Codice di procedura civile del Regno d'Italia, welke code heden ten dage nog geldt in Italië, en die in de artikelen 559 en 941 vv. omtrent ons onderwerp dezelfde bepalingen bevat als het Sardijnsche wetboek van 1860.

Art. 941 luidt: „La forza executiva alle sentenze delle autorita giudiziarie straniere e data dalla corte d'appello, nella cui giurisdizione debbono essere eseguite, premesso un giudizio di delibazione in cui la corte esamina: 1°. Se la sentenze sia stata pronunziata da un' autorita giudiziaria competente;

2°. Se sia stata pronunziata, citate regolarmente le parti;

3°. Se le parti siano state legalmente rappresentate o legalmente contumaci;

4°. Se la sentenze contenga disposizioni contrarie all' ordine pubblico o al diritto interno del regno." [1])

Deze bepalingen worden aangevuld door de voorschriften van art. 10 en 12 der „Algemeene Bepalingen" van het Italiaansche burgerlijk wetboek.

Art. 10 zegt dat de competentie en de vormen van procédure beheerscht worden door de wet van de plaats, waar

---

[1]) De Fransche vertaling luidt: „La force exécutoire est donnée aux sentences des autorités judiciaires étrangères par la cour d'appel, dans le ressort de laquelle elles doivent être exécutées, á la suite d'une instance en délibation dans laquelle la cour examine: 1°. si la sentence a été prononcée par l'autorité judiciaire compétente; 2°. si elle a été rendue, les parties regulièrement citées; 3°. si les parties ont été legalement représentées ou legalement defaillantes; 4°. si le jugement étranger ne contient aucune disposition contraire à l'ordre public ou au droit public interne du Royaume".

het vonnis gewezen is; en art. 12 schrijft voor, dat, niettegenstaande deze bepalingen, de vonnissen van een vreemd land in géén geval kunnen derogeeren aan de verbodsbepalingen van het koninkrijk, of aan die voorschriften, welke de openbare orde en goede zeden betreffen.

Eindelijk zegt art. 950 dat deze bepalingen ondergeschikt zijn aan bijzondere bepalingen van tractaten.

Deze voorschriften hebben slechts betrekking op de gerechtelijke ten uitvoerlegging. Zoo oordeelden het hof van appél te Turijn 27 April 1880 [1]) en het hof v. cassatie aldaar 22 Dec. 1884 [2]) dat vreemde vonnissen van de feiten, die zij constateeren, bewijs opleveren; en het hof v. Messina 20 Aug. 1884 en het hof van appél v. Lucques 2 Aug. 1885 beslisten, dat de exceptio rei judicatae op grond van het vreemde vonnis geoorloofd is.

Volgens den heer Norsa [3]) maken deze bepalingen, wat betreft vreemde vonnissen, een rationeel onderscheid tusschen twee zaken: het privaat belang van partijen, en het publiek belang, dat eerbied eischt voor de wetten en staatsinstellingen. Men heeft zich niet willen bemoeien met het eerste, en slechts willen voorzien in het laatste. Het geding om pareatis te verkrijgen heeft niet ten doel eene nieuwe gelegenheid aan te bieden tot debat over den grond van het

---

[1]) Journal de droit internat. privé 1883 p. 87.

[2]) Rassegna di diritto commerciale 1885; Giurisprud. 284.

[3]) César Norsa „Revue de la jurisprudence italienne en matière de droit internat. privé," in de Revue de droit internat. p. et de législ. comp., tome IX 1877 p. 207.

geschil, want de vreemde rechter wordt geacht beslist te hebben overeenkomstig de eischen eener goede justitie.

De instantie van pareatis heeft slechts ten doel om de nationale souvereiniteit te handhaven, en om te verhinderen, dat de toegekende rechten niet in tegenspraak zijn met het publiekrecht van het Koninkrijk.

Deze bepalingen klinken zeer vrijgevig; ik zou zelfs beweren, dat de Italiaansche wetgever de grenzen te eng getrokken heeft, binnen welke de rechter zich bij zijn onderzoek van vreemde vonnissen mag bewegen. En inderdaad zien wij dat de Italiaansche jurisprudentie voor de consequente toepassing van deze beginselen is teruggeschrikt. Zij heeft zich uit de enge banden *losgewrongen*, want het zijn niet dan uitvluchten, waarop hare beslissingen in deze steunen.

Het is namelijk art. 14 van den Code civil in Frankrijk, dat den Italiaanschen rechters aanleiding gaf tot geheel verkeerde wetsinterpretatie: de bepaling, die aan Franschen de bevoegheid geeft, om den vreemdeling voor de Fransche rechtbank te dagen, zelfs wegens verbintenissen in den vreemde aangegaan; welke bevoegdheid ook wij kennen onder den naam van recht van overdaging. (Art. 127 wetb. v. burg. rechtsv.).

Volgens de Italiaansche wetsvoorschriften zou een vonnis, waarbij de Fransche rechter aldus een Italiaan tegenover een Franschman had veroordeeld, wanneer het aan alle vereischten voldeed, in Italië uitvoerbaar moeten worden verklaard, wanneer dit gevraagd werd; maar deze eisch tot uitvoerbaarverklaring werd ontzegd door de volgende gerechten: Florence 7 April 1869; Turijn 19 Juni 1869; cassatie te Turijn 25

Juni 1870, en 22 Aug. 1873; Lucques 26 April 1876; Turijn 1 Aug. en 30 Oct. 1874; Brescia 14 Sept. 1875; cass. Turijn 7 Maart 1874. [1])

En waarop steunen al deze beslissingen? Op de volgende overweging: Wanneer het Fransche vonnissen geldt, moet de competentie des rechters beoordeeld worden naar de algemeene regelen, d. w. z. naar algemeene rechtsbeginselen.

Wanneer de competentie steunt op art. 14 C. c. moet de Italiaansche rechter twee vragen onderscheiden, namelijk deze: of de Fransche rechter in 't algemeen jurisdictie heeft, en of hij competent is volgens de Fransche wet. De eerste vraag alleen moet nu, bij het geding over pareatis, beantwoord worden, en dat antwoord luidt ontkennend.

Wat betreft de tweede vraag: hier geldt het beginsel, dat elke rechter oordeelt over zijne eigene competentie, behoudens hooger beroep; wanneer nu erkend is, dat de jurisdictie toekomt aan den Franschen rechter, dan moet de competentie zooals zij door de Fransche wet geregeld wordt, overal erkend worden, al was deze regeling ook in strijd met de Italiaansche wet. [2])

De Italiaansche rechter onderscheidt dus tusschen jurisdictie en competentie, terwijl hij zich achter gene verschuilt, om deze te weigeren.

---

[1]) Annali A IV, II, 98; Giurisprud. A VI p. 805 An VII p. 506, Annali V, VII, II, 432; Giurisprud. A XII, 27, Annali V, I, II, 287, Giurisprud. 1875, 27; Monitore 1875 p. 1109. Giurisprud, 1874 p. 241; Norsa t. a. p. p. 213.

[2]) Norsa t. a. p. p. 213.

Dit begrip van jurisdictie, naar algemeene rechtsbeginselen te beoordeelen, dient eenvoudig om de uitvoering van dergelijke Fransche vonnissen in Italië te kunnen weigeren; dat dit begrip aldus naar willekeur kan worden aangewend, behoeft geen betoog.

Overigens vinden we, wat competentie betreft, beslist, dat de gedaagde, al is zijne exceptie van incompetentie door den vreemden rechter verworpen, hij deze op nieuw voor den Italiaanschen rechter, in het geding over pareatis, kan te berde brengen. (Brescia 14 Sept. 1875, Monitore Trib. 1875 p. 1109) Er moet immers nagegaan worden of de vreemde rechter wel competent was, en dus zal de Italiaansche rechter ook, onafhankelijk van den vreemden rechter, te oordeelen hebben over feiten en documenten, die de competentie bepalen! (Lucques 26 April 1867).

Wanneer een Italiaansch burger, met domicilie in Italië, resideerende in den vreemde, zich aan den vreemden rechter vrijwillig heeft onderworpen, dan kan het vreemde vonnis in Italië uitvoerbaar worden verklaard. (Brescia 1 Aug 1871, Turijn 4 Oct. 1869). In 't algemeen: „la comparition devant le tribunal étranger ou l'on a été attrait, la détermination de la forme de procédure, la fixation d'un délai pour répondre, ou la demande de remise, emportent acceptation tacite du forum étranger (Milaan 16 Aug. 1867, Monit. 1868 p. 446.) [1])

N°. 2 van art. 941 der Ital. wet, waarbij den rechter een onderzoek wordt opgelegd „se sia stata pronunziata,

[1]) Norsa t. a. p. p. 210.

citate regolarmente le parti" wordt evenmin door de Italiaansche rechters nageleefd; of liever, zij stellen in dit opzicht meer eischen, want de rechtbank te Milaan oordeelde 4 Dec. 1874, dat het niet voldoende is, dat de dagvaarding overeenkomstig de vreemde wet en in de vormen, door haar voorgeschreven, den Italiaanschen gedaagde bereikt, maar dat zij ook moet voldoen aan den eisch van art. 947 der Italiaansche burgerl. rechtsvordering: dat namelijk de dagvaarding geschiedt met toestemming van het Openbaar Ministerie bij het hof of de Rechtbank, in welker ressort zij plaats heeft. Ook de Rechtbank te Florence oordeelde zoo 7 April 1869.

Alleen het hof te Brescia oordeelde 1 Aug. 1871 overeenkomstig de wet, dat de Italiaan, voor den Franschen rechter gedagvaard overeenkomstig de Fransche wet, waarbij de dagvaarding gedeponeerd wordt op het parket van het Openbaar Ministerie bij de rechtbank van de plaats, waar de eischer woont, en op het parket van den procureur-generaal van het hof van appél, zich niet kan beroepen op het ontbreken der dagvaarding, op den enkelen grond dat die acte hem in Italie te laat, en na verloop van den termijn van verschijning beteekend is.

Zeer juist teekent Norsa hierbij aan: [1]) „elle (cette décision) est en effet contraire à la verité, à la réalité des choses, et blesse le droit de défense. La raison et la logique de la procédure exigent non seulement que la citation soit faite par le demandeur, mais qu'elle parvienne réellement à la connaissance du défendeur. Tant que la personne que l'on

[1]) Norsa t. a. p. p. 214.

veut appeler devant le magistrat, n'a pas reçu l'acte qui l'y invite, on ne peut dire que la citation soit véritablement accomplie: ne connaissant pas l'action intentée contre elle la personne ajournée ne peut se défendre."

Maar deze overwegingen moeten gericht zijn tot den wetgever, en niet, zooals Norsa doet, tot den rechter; zij mogen niet strekken tot zijne conclusie: „une telle décision ne peut donc être considérée ni comme regulière, ni comme efficace, le droit de défense ayant été lésé, et l'exequatur doit être refusé au jugement par défaut, qui en est la suite." De wet moge zeer verkeerd zijn, dit geef ik gaarne toe, maar dat mag ons niet tot verkeerde toepassing leiden; integendeel, eene consequente toepassing van zijne voorschriften zal den wetgever misschien tot de overtuiging brengen, dat ze verkeerd zijn, en hem doen besluiten ze te wijzigen, maar dit is ook de eenige wijze om tot eene betere regeling te geraken.

De buitenlandsche wetten zijn ook van toepassing op den termijn, binnen welken de Italiaan voor den vreemden rechter moet verschijnen. De dagvaarding is dus nietig, wanneer deze termijn niet in acht genomen is. (Genua 30 Aug. 1870. [1])

Eindelijk vinden we in het voorschrift, dat de Italiaansche rechter, alvorens een vreemd vonnis uitvoerbaar te verklaren, onderzoeken moet, of het ook in strijd is met de publieke orde, en het Italiaansche publiekrecht, eene

---

[2]) Monitore 1870. p. 1116.

voorwaarde, die de geheele liberaliteit, die wij in deze bepalingen meenden te vinden, omverwerpt.

Met een beroep op de publieke orde kan men de uitvoering van elk vreemd vonnis tegenhouden, en waar eene der andere voorwaarden falen, daar vindt men in deze rubriek eene zekere toevlucht.

Een enkele blik op de Italiaansche jurisprudentie is voldoende om te doen zien, dat men van het begrip „publieke orde" een gretig gebruik heeft gemaakt, om er overwegingen van allerlei aard onder te rangschikken.

Een vreemd vonnis, waarbij echtscheiding is uitgesproken om eene reden, die in Italie geen grond tot echtscheiding is, kan in Italie niet uitvoerbaar worden verklaard, omdat met alles, wat betrekking heeft op huwelijk en echtscheiding de publieke orde gemoeid is. Bologna 23 Dec. 1873.

Het hof v. cassatie te Florence oordeelde 15 Juni 1875 [1]) dat een vreemd vonnis, waarbij een lichaam, onbekwaam volgens de Italiaansche wet om te erven, b. v. een godsdienstig gesticht of eene armeninrichting, als erfgenaam is ingesteld, door de Italiaansche hoven niet uitvoerbaar verklaard kan worden. Aldus weigerde het arrest uitvoering van een testament, door een Oostenrijker in Italië, waar hij gedomicilieerd was, gemaakt, beschikkende door een tusschenbeide komenden persoon ten gunste van eene doode hand in den vreemde.

Onder het begrip „publieke orde" valt ook het voorschrift, dat de rechterlijke autoriteit zijne beslissingen moet moti-

[1]) Annali XI, I, 272.

veeren, en dat bij gebreke daarvan het vonnis van nul en geener waarde is. Men kan dus geen vonnis uitvoerbaar verklaren, dat niet gemotiveerd is, en alleen eene veroordeeling uitspreekt als straf voor het niet verschijnen van den gedaagde. Aldus voortredeneerende besliste het hof van cassatie te Turijn 25 Aug. 1874, [1]) dat de rechter zelfs gehouden is de gegrondheid van den eisch zoowel wat het recht als wat de feiten betreft te onderzoeken.

Ziedaar nu een resultaat, waartoe de rechter onder de liberale Italiaansche wetgeving is gekomen: dat hij meent, alvorens een vreemd vonnis uitvoerbaar te verklaren, de geheele zaak van 't begin af aan te moeten onderzoeken! [2])

Wat blijft er aldus van het liberale voorschrift over? [3])

Juister zijn, m. i. de beslissingen dat de lijfsdwang, ofschoon door het vreemde vonnis toegestaan, in Italië niet uitgevoerd kan worden, zoolang er nog een middel tegen dit vonnis bestaat voor het competente hof van cassatie; daar, volgens art. 750 van het Italiaansche wetbk. v. burg. rechtsv., de voorziening in cassatie de executie bij lijfsdwang opschort. Cassat. Napels 6 Dec. 1867.

---

[1]) Monitore 1874 p. 919; Giurisprud. A XI 658, Annali V, VIII, I, 478.

[2]) Norsa verdedigt dit arrest. De advocaat de Rossi „La excuzione delle sentenze e degli atti delle autorita straniere secondo il cod° di Proced° ital°", Livorno 1876 beweert dat het hof v. Turijn, door deze beslissing, het onderzoek over vreemde vonnissen te wijd uitstrekt, en aldus den Ital. rechter de geheele zaak weer opnieuw laat behandelen.

[3]) En dan moet Daguin t. a. p. 334 nog zeggen: Hâtons nous de dire que fort heureusement dans la pratique, les juges italiens n'abusent pas de la latitude qui leur est laissée par le § 4 de l'art 941." !!

Zoo verklaarde ook de rechtbank te Turijn 6 Juli 1867 een vreemd vonnis, waarbij lijfsdwang was toegestaan voor onbepaalden tijd, uitvoerbaar, maar terecht met toepassing van art. 2102 v. h. Italiaansche burgerlijk wetboek, dat lijfsdwang niet korter dan 3 maanden en niet langer dan 2 jaar mag duren.

Norsa behandelt eindelijk eene voorwaarde, die hij aan de bestaande wil toevoegen, voor 't geval van eenen rechtstoestand, dien hij blijkbaar in de toekomst bestaanbaar acht. Als curiosum deel ik zijne regelen daaromtrent mede:

„On pourrait encore ajouter, suivant un principe de droit transmis par lessages juris consultes romains, que de même que le jugement prononcé contrairement aux lois n'a pas de valeur juridique, de même on ne saurait reconnaître d'effet extraterritorial à un jugement prononcé contrairement au droit international. Il est vrai que cette règle ne serait pas dès aujourd'hui susceptible d'une application positive, parcequ'il n'existe point encore un système de principes généraux de droit international privé, déclarés obligatoires entre nations: mais s'il existait des règles fixes, établies dans une forme obligatoire pour résoudre uniformément les conflits entre législations différentes, on devrait considérer comme dépourvue d'effet une sentence rendue contrairement aux régles acceptées de commun accord par les nations." [1])

De eisch tot uitvoerbaarverklaring moet ingesteld worden voor den rechter, dien de wet van de plaats, waar men

---

[1]) Norsa t. a. p. p. 224.

executeeren wil, aanwijst. (art. 941, 944 Ital. wetb. v. burg. rechtsv.)

Aldus moet in Italië die eisch gebracht worden voor het hof van appél, binnen welks ressort men het vonnis wil executeeren; de geschillen evenwel, die zich naar aanleiding der uitvoering voordoen, zijn onderworpen aan de gewone regelen van competentie. (Turijn 15 Mei '65).

Om de competentie des rechters te rechtvaardigen, is het voldoende, dat degene, tegen wien het vonnis gewezen is, binnen het ressort van dien rechter, roerende of onroerende goederen hebbe, of dat er zijn domicilie of werkelijk verblijf zij.

Alleen vreemde eind-vonnissen kunnen het onderwerp uitmaken van een eisch tot uitvoerbaarverklaring voor den Italiaanschen rechter; aldus weigerde het hof van appél van Macerata 31 Dec. 1866 [1]) uitvoering van een incidenteel vonnis, waarbij een vreemde rechter zich competent had verklaard, om van eene zaak tegen een vreemdeling kennis te nemen.

Een vreemd vonnis, waarvan de voorloopige tenuitvoerlegging, niettegenstaande hooger beroep, is bevolen, kan in Italie uitvoerbaar worden verklaard.

Men mag evenwel aan een eisch tot uitvoerbaarverklaring van een vreemd vonnis niet een anderen verbinden, die den rechter zou brengen op een terrein, vreemd aan het onderzoek over de uitvoerbaarheid; men kan bv. niet de doorhaling eener hypotheek verzoeken krachtens een vreemd

---

[1]) Annali V, I, II, 156.

vonnis, dat nog niet executoir verklaard is in Italie. Florence 20 Juni 1870; Florence 30 Juni 1875 en Milaan 4 Dec. 1874.[1])

Het vonnis welks uitvoerbaarverklaring gevraagd wordt moet den Italiaanschen rechter worden overgelegd in authentieken vorm, d. w. z. gelegaliseerd langs diplomatieken weg. (Art. 942 Ital. burg. wetb.).

De eisch wordt gedaan door den belanghebbende of door den vreemden rechter, die het vonnis heeft gewezen, bij rogatoire commissie.

In het laatste geval wijst het Italiaansche hof van appél den oorspronkelijken eischer een procureur aan, wanneer hij er zelf nog geen heeft aangesteld, om namens hem den eisch in te stellen.

Ook dienen met het authenticke afschrift van het vreemde vonnis overgelegd te worden de overige processtukken, welke de Italiaansche rechter immers noodig heeft om te kunnen beoordeelen of de dagvaarding en de vertegenwoordiging van partijen wettig hebben plaats gehad, of de afwezigheid van den gedaagde wettig is geconstateerd. (Zie n°. 2 en 3 van art. 941 Ital. wetb. v. burg. Rechtsv.)

Het vonnis waarvan de beteekening noodig is om te kunnen executeeren, is het vreemde vonnis zelf, in executorialen vorm, en niet het vonnis van uitvoerbaarverklaring. (Milaan 12 Nov. 1866.[2])

De eenige weg van herziening, die openstaat voor von-

---

[1] Annali Giurisprud. ital. V, IV, II 180 en V, IX, II 409.

[2]) Monitore 1866, p. 1146.

nissen van uitvoerbaarverklaring, is de voorziening in cassatie. Aldus oordeelden het hof van cassatie te Napels 6 Dec. 1866, dat v. Florence 20 Juni 1870, en het hof van Lucques 12 Jan. 1871, niettegenstaande art. 557 Ital. wetb. van burg. rechtsv. slechts de voorziening in cassatie openstelt voor vonnissen in appél gewezen; het hof te Florence oordeelde tevens, dat de cassatieaanvrage van de beslissing over de al- of niet-uitvoerbaarheid geschiedt onder overlegging van het vreemde vonnis.

De Italiaansche wetgever heeft ook voorzien in het geval dat in Italië de executie gevraagd wordt van vonnissen van vreemde rechters, waarbij bevolen is een onderzoek, eene opneming door deskundigen, eene eedsaflegging, een verhoor, of eenige andere voorbereidende maatregel, en heeft voor de executoirverklaring daarvan bijzondere voorschriften gegeven.

Artt. 943—945 Ital. wetbk. v. burg. rechtsv. bepalen, dat deze vonnissen uitvoerbaar worden door een eenvoudig bevelschrift van het Ital. hof van appél van de plaats, waar de executie moet plaats hebben. Er heeft dus geen bepaald geding plaats, zooals bij de behandeling van eindvonnissen. Het hof oordeelt en besluit in raadkamer, zonder debat van partijen, na het hooren van het Openbaar Ministerie.

Wat betreft het verlof tot beslag van een vreemden rechter, schrijft de Ital. wet in 't algemeen voor, dat de bepalingen aangaande de uitvoering van vreemde vonnissen moeten worden in acht genomen. Naar aanleiding dezer bepalingen was er tot 1877 nog geene beslissing der Ital. rechterlijke macht bekend.

Norsa [1]) onderscheidt of het beslag toegestaan is als onmiddellijke en voorloopige maatregel vóór alle geding, en onder voorbehoud van alle rechten, dan wel het verlof verkregen is in den loop van het rechtsgeding, na debat van partijen.

In het eerste geval schijnt het hem toe, dat het vreemde bevelschrift, gegeven op eenvoudig request, ook door eenvoudig bevelschrift van het Italiaansche hof executoir verklaard kan worden, zonder voorafgaande procedure, evenals de uitvoerbaarverklaring van vonnissen betrekkelijk voorbereidende maatregelen. De overeenkomst dezer twee zaken brengt hem tot gelijke behandeling.

In het andere geval daarentegen, als het beslag bevolen is na debat van belanghebbende partijen, schijnt hem eene oproeping van dezelfde partijen ook voor het Ital. hof noodzakelijk, wanneer het verlof tot dat beslag op goederen, in Italië gelegen, gevraagd wordt.

Hieromtrent moet ik opmerken, dat een rechterlijk bevel, na het hooren van beide partijen, meer waarborgen oplevert voor juistheid en rechtvaardigheid, dan een, dat gegeven is zonder het aanhooren der lijdende partij; in beide gevallen is dus een nauwkeurig onderzoek van den Italiaanschen rechter, omtrent de naleving in den vreemde van de vereischten en voorwaarden van zulk een bevelschrift, gelijkelijk gerechtvaardigd.

Bovendien komen de bevelschriften tot beslag overeen met

---

[1]) Norsa t. a. p. p. 234.

vonnissen, voorschrijvende een onderzoek, eene opneming door deskundigen, eene eedsaflegging, of een verhoor, in zoover beide zaken voorbereidende maatregelen zijn; maar zij verschillen grootelijks in zoover een verlof tot beslag voor de lijdende partij eene belemmering in de uitoefening zijner rechten met zich brengt, het bedoelde vonnis daarentegen deze uitoefening geheel onaangeroerd laat.

In art. 948 bepaalt de Italiaansche wet nog, dat de vervulling der voorschriften omtrent de uitvoerbaarheid van vreemde voorbereidende maatregelen, geenszins het verleenen van pareatis overbodig maakt voor de uitvoerbaarheid van het vreemde eindvonnis.

Volgens art. 10 der „Algemeene Bepalingen" van het Italiaansch burgerlijk wetbk. en art. 19 wetbk. v. burg. rechtsv. zijn de voorschriften van de Italiaansche wet over de executie van vreemde vonnissen ondergeschikt aan de bepalingen van internationale overeenkomsten.

De jurisprudentie past dit voorschrift toe voor zoover de internationale overeenkomsten mildere bepalingen inhouden dan de wet zelf; zie daaromtrent arrest van het hof v. cassatie Florence 20 Juni 1870 en Brescia 1 Aug. 1871. [1])

Evenwel heeft het hof van Florence 7 April 1869 geoordeeld, dat ten opzichte van Fransche vonnissen nog de bepalingen gelden van het tractaat van 24 Mrt. 1760, welke bepalingen strenger luiden, meer eischen stellen voor de uitvoerbaarheid dan de Italiaansche wet.

---

[1]) Annali Giurisprud. IV, II 180, V. II 753. Monitore Trib. 1871 p. 817.

In 't algemeen blijkt dat de Italiaansche bepalingen omtrent onze materie van later dagteekening zijn dan vele andere wetgevingen; men vindt in deze voorschriften een stelsel, dat voor de toekomst eenige aanbeveling schijnt te verdienen. Maar tevens zien wij dat de practische toepassing op vele moeilijkheden stuit, zoodat, al heeft het stelsel in abstracto waarde, onder de tegenwoordige omstandigheden, waar wij in de verschillende wetgevingen nog eene te zeer uiteenloopende regeling aantreffen, eene oplossing als van de Italiaansche wet geene aanbeveling verdient.

De Italiaansche rechters hebben die moeilijkheden vermeden, ten koste eener goede wetsinterpretatie; tegenover eene ongemotiveerde bevoorrechting van Franschen door de Fransche wet (art. 14 Code civil), stelden zij, in strijd met de wet, eene ongemotiveerde onderscheiding tusschen jurisdictie en competentie, om aldus de kracht van art. 14 te breken.

Het begrip „publieke orde" exploiteerden zij, om eene algeheele herziening van het vreemde vonnis te rechtvaardigen.

Moeten wij dus eensdeels den Italiaanschen wetgever loven om zijn blijkbaar streven naar toepassing der wetenschappelijke resultaten, anderdeels moeten wij zijne voorbarigheid misprijzen, die hem de toestanden deed voorbijzien, waarin zijn stelsel moest passen.

Door eene minder vrijzinnige regeling zou hij de Italiaansche magistratuur zeker voor onjuiste wetsinterpretatie bewaard, en misschien den eerbied voor de wet gebaat hebben.

---

§ 5. DUITSCHLAND.

Voor het Duitsche recht vinden wij de bepalingen hieromtrent in de „Civilprozessordnung für das Deutsche Reich" § 660 en § 661. [1])

§ 660 luidt: „Aus dem Urtheile eines ausländischen Gerichts findet die Zwangsvollstreckung nur statt wenn ihre Zulässigkeit durch ein Vollstreckungsurtheil ausgesprochen ist.

Für die Klage auf Erlassung desselben ist das Amtsgericht oder Landgericht, bei welchem der Schuldner seinen allgemeinen Gerichtsstand hat, und in Ermangelung eines solchen das Amtsgericht oder Landgericht zuständig, bei welchem in Gemäszheit des § 24 gegen den Schuldner Klage erhoben werden kann.

§ 661. Das Vollstreckungsurtheil ist ohne Prüfung der Gesetzmäszigkeit der Entscheidung zu erlassen.

Dasselbe ist nicht zu erlassen:

1. Wenn das Urtheil des ausländischen Gerichts nach dem für dieses gericht geltenden Rechte die Rechtskraft noch nicht erlangt hat;

2. Wenn durch die Vollstreckung eine Handlung erzwungen werden würde, welche nach dem Rechte des über die Zulässigkeit der Zwangsvollstreckung urtheilenden deutschen Richters nicht erzwungen werden darf.

3. Wenn nach dem Rechte des über die Zulässigkeit der Zwangsvollstreckung urtheilenden deutschen Richters die

---

[1]) Deze wet werd 30 Jan. 1877 in het Duitsche rijk ingevoerd.

Gerichte desjenigen Staates nicht zuständig waren, welchem das ausländische Gericht angehört;

4. Wenn der verurtheilte Schuldner ein Deutscher ist, und sich auf den Prozesz nicht eingelassen hat, sofern die den Prozesz einleitende Ladung oder Verfügung ihm weder in dem Staate des Prozeszgerichts in Person, noch durch Gewährung der Rechtshülfe im Deutschen Reiche zugestellt ist;

5. Wenn die Gegenseitigkeit nicht verbürgt ist. [1])

Hier vinden wij vooropgesteld de uitvoerbaarheid van vreemde vonnissen na pareatis van den Duitschen rechter, maar tevens een voorschrift aan dezen, om dat pareatis niet te verleenen, dan na een onderzoek of er voldaan is aan bepaalde voorwaarden.

Onder die voorwaarden is niet de rechtmatigheid van het vreemde vonnis opgenomen, de Duitsche rechter heeft zich er dus niet mee in te laten of de wetten van den vreemden Staat al of niet zijn in acht genomen. Ook moet dat onderzoek naar het bestaan der voorwaarden ambtshalve plaats hebben, en niet alleen op voordracht van partijen.

In geen geval mag de voorloopige ten uitvoerlegging van een vreemd vonnis plaats hebben, ook niet wanneer de veroordeelde een buitenlander is.

In plaats van de woorden „nicht erzwungen werden darf" in n°. 2 van § 661 stond in het ontwerp „verboten ist," maar deze redactieverandering is van weinig of geene beteekenis.

---

[1]) Cf. „Die Gesetzgebung des Deutschen Reiches mit Erlauterungen von Dr. Fr. Hellmann," Erlangen 1879 Band II Abt. III heft I.

Als voorbeeld eener handeling, die niet verboden is, maar waartoe men niet gedwongen kan worden, vinden wij vermeld het sluiten van een huwelijk, waartoe het vreemde vonnis iemand zou veroordeelen.

Bij de behandeling dezer artikelen merkte een lid der commissie op dat de gedachte van den wetgever in n°. 3 van § 661 niet juist werd weergegeven. Hij stelde voor om aldus te lezen: „wenn die thatsächlichen oder rechtlichen Voraussetzungen der Zuständigkeit, die letzteren nach den Grundsätzen des deutschen Rechtes bemessen, nicht vorhanden waren." [1]) Maar de commissie van redactie besloot de woorden van het ontwerp te behouden, en de volgende verklaring er in het protokol bij te voegen: „Dat de Duitsche rechter de competentie van den buitenlandschen rechter niet alleen beoordeelen moet uit een oogpunt, of deze de volgens het *Duitsche recht* juiste grondbeginselen over competentie heeft toegepast, maar ook of de feiten, in verband waarmede deze grondbeginselen toegepast zijn, aanleiding gaven om de competentie van den vreemden rechter aan te nemen."

Met deze verklaring stelde men zich tevreden. [2])

De Duitsche rechter heeft dus te onderzoeken 1° of de competentie van den buitenlandschen rechter naar de regelen van het Duitsche recht volgt uit de in het vreemde vonnis vooropgestelde feiten; 2° of die feiten werkelijk bestaan.

Wat men in n°. 4 moet verstaan onder „zich inlaten met

---

[1]) Komm. protoc. p. 344.

[2]) Komm. protoc. p. 469.

het proces", dit moet beoordeeld worden naar de wetten van den Staat, waarin het proces gevoerd is.

Wanneer de Duitsche schuldenaar zich daar bevindt moet de dagvaarding hem persoonlijk ter hand gesteld worden; dit neemt natuurlijk niet weg, dat eene dagvaarding te zijnen huize, waar de deurwaarder met de meid spreekt, even geldig is; het voorschrift wil slechts de buitensluiting van eenige andere kennisgeving, die in plaats van de dagvaarding mocht geschieden.

Het verleenen van rechtshulp aan buitenlandsche rechters is niet bij eene rijkswet geregeld. In de commissie werd van wege de regeering tot voorziening in deze leemte op toekomstige staatsverdragen gewezen. Zoolang deze nog niet bestaan blijven de verdragen, die tusschen enkele bondstaten en het buitenland bestaan, van kracht. [1])

Ofschoon in n°. 5 de uitdrukking „waarborgen" er geene aanleiding toe geeft, werd bij de beraadslagingen door den voorzitter der commissie, in overeenstemming met den voorzitter en de vertegenwoordigers der regeering, zonder tegenspraak geconstateerd, dat er aan deze voorwaarde ook is voldaan, wanneer het vreemde land werkelijk Duitsche vonnissen ten uitvoer legt, dus niet alleen wanneer wetten of verdragen deze ten uitvoerlegging verzekeren. [2])

---

[1]) Dr. Hellmann t. a. p. p. 27 en ook Milwowsky—Levy . . . § 661 n°. 7 p. 496 meenen dat deze tractaten niet meer gelden, voornamelijk argumento a contrario op grond van het ontw. 72 in § 14 der invoeringswet, dat de uitdrukkelijke bepaling inhield, dat de tractaten v. bijzondere staten onaangetast bleven.

[2]) Komm. protoc. p. 447—449. Cf. Seuffert op § 660, 661 n°. 7, tegen Puchelt p. 498. Struckmann—Koch op § 661 n°. 10.

Het begrip „reciprociteit" is hier niet gedefinieerd. De Beijersche bondsraadgemachtigde (Appellationsgerichtsrath Dr. Hauser) beweerde in de commissie: eensdeels dat tot het begrip „reciprociteit" hier behoorde de mogelijkheid van uitvoering van Duitsche vonnissen in het buitenland, zonder nieuwen eisch wat de zaak zelf betreft en zonder nieuwe verwering van den veroordeelde, anderdeels dat de reciprociteit niet uitgesloten is, wanneer de uitvoering van Duitsche vonnissen in het buitenland aan strengere eischen onderworpen is dan die van vreemde vonnissen in Duitschland. [1])

Volgens de meeste Duitsche rechtsgeleerden geldt het hier geene diplomatieke reciprociteit, noch wettelijke reciprociteit, maar eenvoudig feitelijke reciprociteit. Van deze meening zijn o. a.:

Keyssner „De l'exécution des jugements étrangers dans l'empire d'Allemagne", fransche vertaling in het Journal de droit internat. privé 1882 p. 30. Puchelt „Die Civilprozeszordnung für das Deutsche Reich" II. p. 498. Remelé „Handbuch des deutschen Civilprozeszrechts" p. 372. Struckmann—Koch „Die civilprozeszordnung für das deutsche Reich" p. 548.

Evenzoo oordeelde de rechtbank te Giessen en die van Berlijn 1883. Cf. Journal. 1883 p. 245.

Het hof te Leipzig weigerde bij arrest van 29 Jan. 1883 [2])

---

[1]) Komm. protoc. p. 447.

[2]) Entscheidungen des Reichsgericht in Civilsachen A. VIII p. 385 v.v.

op grond van artt. 660 en 661 n°. 5 de toelating van een Zweedsch vonnis als grond voor eene exceptie van gewijsde zaak.

Wanneer de eisch tot uitvoerbaarverklaring nu wordt ontzegd op grond van § 661, dan staat het den eischer vrij, zijnen eisch bij een Duitschen competenten rechter in te stellen. De exceptio rei judicatae wordt dan ontzenuwd door de replica tio doli.

Dr. Hellmann acht ten slotte § 660 en 661 alleen toepasselijk op buitenlandsche *vonnissen*, argum. a. contr. § 702, waar wij eene opsomming vinden van stukken, op grond waarvan eene gerechtelijke ten uitvoerlegging plaats heeft. Kleiner daarentegen is van een ander gevoelen. [1])

---

§ 6. OOSTENRIJK-HONGARIJE.

A. Oostenrijk.

In Oostenrijk bestaat geen speciale wet betrekkelijk de tenuitvoerlegging van vreemde vonnissen. [2]) Deze materie is geregeld door de „Hofdecreten" van 18 Mei 1792 en van 18 Januari 1799, en ten opzichte van de Fransche vonnissen bij decreet van 1 Maart 1809. [3])

---

[1]) Kommentar zur Civilprozeszordnung II p. 30.

[2]) Cf. Vesque von Püttlingen „Handbuch des in Oesterreich—Ungarn geltenden internat. privatrechtes" p. 473 en Starr „die Rechtshülfe in Oesterreich gegenüber dem Auslande" p. 41.

[3]) Deze regeling en de volgende wetgevingen ontleenen wij hoofdzakelijk aan Daguin, t. a. p. en aan het Journal de droit international privé van Clunet.

Het decreet van 18 Mei 1792 houdt in: *a.* Het exequatur zal door de nationale gerechten, op verzoek van de vreemde rechtbank of van de belanghebbende partij tegen de veroordeelde partij gelijkelijk worden toegestaan aan beslissingen van vreemde rechters, tegen een Oostenrijker gewezen 1° wanneer de vreemde rechter competent was om een vonnis tegen een Oostenrijker uittespreken; 2° wanneer de vreemde Staat, waartoe de rechter, die beslist heeft, behoort, eveneens aan vonnissen van Oostenrijksche rechters exequatur verleent. (reciprociteit).

b. Men zal ook rekening moeten houden met die reciprociteit, wanneer men zal moeten beslissen over het toekennen van rechten verschuldigd aan vreemde rechtbanken.

c. De rechter kan zijn oordeel niet gronden op andere wetten dan op die van het land waar hij zijne functien uitoefent, tenzij er sprake is van reciprociteit.

Het decreet van 18 Jan. 1799 houdt in: Hoewel naar de bestaande bepalingen van het decreet van 18 Mei 1792 de vreemde vonnissen door de nationale rechtbanken executoir moeten worden verklaard, wanneer zij aan de gestelde voorwaarden voldoen, kunnen toch de vreemde rechtbanken en evenzoo partijen de tusschenkomst der nationale gerechten niet anders inroepen, dan in de gevallen waarin, volgens de bepalingen van het Wetbk. v. burg. rechtsv., de rechter bevoegd is op te treden, wanneer het eigen onderdanen geldt.

De rechtbanken kunnen dus ex officio niet optreden, maar de partij, die in den vreemde vonnis heeft verkregen moet òf zelf, òf door tusschenkomst van een gemachtigde de exe-

cutie vragen overeenkomstig het Wetbk. v. burg. rechtsv.

Wanneer het geldt de erkenning van vreemde vonnissen en hunne uitvoerbaarverklaring, moet men te werk gaan overeenkomstig de bepalingen van het Wetbk. v. burg. rechtsv..

De uitvoering moet dus gevraagd worden òf bij rogatoire commissie van den vreemden rechter, die het vonnis heeft gewezen, òf op verzoek van de meest gereede partij, direct tot den Oostenrijkschen rechter gericht.

Het vreemde vonnis zal slechts uitvoerbaar verklaard worden, wanneer de competentie van den rechter, die het vonnis gewezen heeft, vaststaat, [1]) wanneer het geene met de Oostenrijksche wetten tegenstrijdige bepaling inhoudt, [2]) en wanneer het niet wederrechtelijk (onbillijk) is. [3])

Blijkbaar hecht de Oostenrijksche regeering geenerlei waarde aan deze regeling, maar laat zij alles afhangen van tractaten.

Zoo heeft zij met Servië 5 Juni 1882 een tractaat gesloten.

De vroegere tractaten met Duitsche Staten zijn na de tot standkoming van het Duitsche keizerrijk in 1870 niet meer van waarde [4]), en nu hebben er reeds besprekingen plaats gehad tusschen Duitschland en Oostenrijk over een nieuw tractaat.

Ten opzichte van Frankrijk zagen wij dat er een „hof-

---

[1]) Aldus besliste het hof van Weenen 17 Juli 1875 Journal 1883 p. 70, en arrest van 30 Juli 1878 Journal '83 p. 71.

[2]) Hof v. Weenen 4 Oct. 1877.

[3]) Hof v. Weenen 6 Nov. 1878 Journal 1883 p. 71.

[4]) Zie echter p. 72 aanteekening 1.

decret" van 1809 bestaat, waarin bepaald wordt, dat Fransche vonnissen dezelfde kracht in Oostenrijk zullen hebben, als Oostenrijksche vonnissen in Frankrijk.

B. Hongarije.

Tot 1881 had men hier dezelfde regeling als in Oostenrijk. Toen werden er wetten ingevoerd betreffende eene hervorming van burg. rechtsv.

De tweede (wet LX) bevat nauwkeurige bepalingen omtrent ons onderwerp. Vooreerst vinden wij de inachtneming van tractaten voorgeschreven.

Wanneer er geen tractaat bestaat tusschen Hongarije en den Staat, waar het vonnis gewezen is, zal de executie niet plaats kunnen hebben dan in geval van reciprociteit, en onder de volgende voorwaarden:

De executie moet gevraagd worden op grond eener rechterlijke beslissing, in kracht van gewijsde gegaan.

Zoo een Hongaar bij verstek veroordeeld is, zal de oproeping, wanneer hij zich bevond in het land waar het vonnis gewezen is, hem in persoon moeten ter hand gesteld zijn, of, in geval hij afwezig was, door tusschenkomst van eene Hongaarsche rechtbank.

De vreemde rechter moet competent geweest zijn volgens de bepalingen der Hongaarsche wet.

Eindelijk mag de uitvoering niet in strijd zijn met eenige Hongaarsche wet (art. 3).

Vreemde vonnissen, regelende den staat van Hongaren kunnen niet worden uitvoerbaar verklaard (art. 5).

De executie van Oostenrijksche vonnissen zal op eenvoudig verzoekschrift van den Oostenrijkschen rechter worden bevolen, onder voorwaarde van reciprociteit, behoudens het geval, waarin de uitvoering valt onder het verbod van eenige Hongaarsche wet.

Ook hier is dus weer reciprociteit vooropgesteld.

---

§ 7. RUSLAND.

Vóór 1864 behandelde men de vreemde vonnissen in Rusland zeer willekeurig. Zoo het Russische gouvernement in vriendschappelijke betrekking stond met den Staat, waar het vonnis gewezen was, werd de executie in Rusland toegestaan, in het tegenovergestelde geval werd zij geweigerd.

In het Wetbk. v. burg. rechtsv., ingevoerd 20 Nov. 1864, werd deze materie geregeld in art. 1273 vv., maar ongelukkigerwijze zeer onduidelijk.

Volgens den heer de Martens, [1]) professor te St. Petersburg, luidt art. 1273: „Les jugements rendus par les tribunaux étrangers sont susceptibles d'exécution, conformément aux règles établies à ce sujet par les traités et conventions. Dans les cas ou ces traités et conventions n'ont pas défini les règles d'après lesquelles l'exécution aura lieu, on doit observer l'ordre établi dans les articles suivants."

---

[1]) F. de Martens „Traité de droit internat." (traduct. Alfred Léo) t. II. p. 498.

Volgens de vertaling die de heer Engelmann, [1]) professor te Dorpat, gegeven heeft luidt art. 1273: „Urtheile von Gerichten auswärtiger Staaten werden auf Grund der Regeln der hierüber vereinbarten Traktate und Verträge vollstreckt. In den Fällen wo in diesen die Regeln selbst für die Ausführung nicht festgestellt sind, wird das in den folgenden Artikeln (1274—1281) festgestellte Verfahren beobachtet."

De artikelen waarop hier gedoeld wordt zijn van den volgenden inhoud: Geene beslissing van een vreemden rechter kan in Rusland uitvoering erlangen, zonder autorisatie van Russische rechtbanken (1278). De rechtbank, bevoegd om de executie te bevelen, is die van het arrondissement, waar de uitvoering moet plaats hebben (1275). De Russische competente rechter verleent, na onderzocht te hebben of de zaak werkelijk in den vreemde beoordeeld is door een competenten rechter, het exequatur, zonder voorafgaande herziening van de zaak zelve (1276—1279). De Russische rechter moet onderzoeken of de beslissing ook strijdt met de publieke orde en de wetten van Rusland. Eene beslissing die strijdt met de publieke orde of die bepalingen inhoudt omtrent den eigendom van onroerende goederen in Rusland gelegen, kan niet ten uitvoer worden gelegd (1281).

De uitvoering van vreemde vonnissen kan niet anders plaats hebben, dan overeenkomstig de Russische wetten. (1250). [2])

---

[1]) M. Engelmann. „Die Zwangsvollstreckung auswärtiger richterlicher Urtheile in Russland" Leipzig 1884.

[2]) Cf. de Martens in het Journal de droit internat. privé 1878 p. 140.

Ik heb bovengenoemde vertalingen van het Russische artikel beide medegedeeld, omdat deze twee Russische hoogleeraren eene verschillende verklaring van het artikel geven.

Prof. de Martens meent dat vreemde vonnissen in Rusland in hoofdzaak geexecuteerd moeten worden volgens de bepalingen der tractaten.

Zoo er geen tractaat bestaat, worden de vreemde vonnissen ten uitvoer gelegd overeenkomstig de bepalingen van art. 1274—1281.

Volgens prof. Engelmann daarentegen hebben in Rusland vreemde vonnissen geenerlei waarde, tenzij er een tractaat besta tusschen Rusland en het vreemde land.

Het tweede gedeelte van art. 1273 beteekent dan eenvoudig dat, in geval het tractaat zwijgt omtrent de regelen van executie, men zich moet houden aan de bepalingen 1274—1281.

De meening van Martens steunde op een besluit van den Senaat in Rusland van 7 Oct. 1873; maar dit college is bij besluit van 1882 van zijne meening teruggekomen, en heeft toen van art. 1273 een verklaring gegeven overeenkomende met de meening van Engelmann.

Deze omkeering is evenwel niet van invloed geweest op prof. de Martens. [1])

In Polen heeft het Russische wetbk. v. burg. rechtsv. in

---

1) De Martens „Traité de droit internat." T. II p. 500 not. 1; Cf. Daguin t. a. p. p. 359

1876 den Franschen code vervangen, en het hof te Warschau oordeelde 11 Juni 1884 overeenkomstig het besluit van den Senaat van Rusland van 1882. [1])

---

§ 8. ZWITSERLAND.

Voor de vijf en twintig kantons en halve kantons bestaan ook vijf en twintig verschillende wetgevingen, en deze zijn natuurlijk ondergeschikt aan de Zwitsersche constitutie.

Hoewel de regelen betreffende de procedure in 't algemeen behooren tot de kantonnale wetgeving, vinden we in de Zwitsersche constitutie van 29 Mei 1874 eene bepaling omtrent de ten uitvoerlegging van vonnissen. Art. 61 luidt: „Les jugements civils définitifs rendus dans un canton sont exécutoires dans toute la Suisse."

Deze bepaling geldt alleen Zwitsersche vonnissen en laat de kantonnale machten vrij in het geven van voorschriften omtrent vonnissen van vreemde landen; alleen art. 59 van de constitutie zegt nog, dat de bepalingen van bestaande internationale tractaten blijven gelden.

Overeenkomstig het tractaat van 15 Juni 1869 moeten dus Fransche vonnissen in geheel Zwitserland uitvoerbaar verklaard worden.

Overigens bestaat er voor vonnissen van andere landen in de verschillende kantons eene afzonderlijke regeling.

---

[1]) Cf. Journal de dr. intern. pr. 1884 p. 494.

Men kan de kantons in 3 groepen verdeelen, naar gelang dat de uitvoerbaarverklaring van vreemde vonnissen valt onder de competentie der gewone rechtbanken, of dat zij behoort aan de administratie, of dat zij geschiedt deels door de administratieve, deels door de rechterlijke macht. [1])

Tot de eerste groep kantons, waarin door den rechter het vreemde vonnis wordt uitvoerbaar verklaard, wanneer het voldoet aan eenige voorwaarden, behooren: Basel (stad) (art. 258 der wet op de procéd. civ. van 8 Febr. 1875); Basel (land); Freiburg; Genève (art. 376 der wet van 9 Sept. 1819); Luzern (art. 315 der wet v. 1850); Neufchâtel (art. 864—872 der wet van 1882); St. Gallen, Schaffhausen, Solothurn, Tessino, Thurgau (art. 292 eener wet v. 1 Mei 1869) en Zürich. Over 't geheel zijn deze wetgevingen van later dagteekening, en tamelijk vrijzinnig.

In de volgende kantons moet men zich tot de administratieve macht wenden om uitvoerbaarverklaring van een vreemd vonnis te erlangen: Appenzell, Glaris, Schwyz, Unterwalden, Uri, Walliserland, Zug.

In de meeste gevallen is aan de administratieve autoriteit (Staatsraad of eenige Staatscommissie) vrijheid van handelen gelaten; op enkele punten vinden wij soms een onderzoek voorgeschreven, zooals naar reciprociteit, competentie des rechters enz.; slechts in enkele kantons (Glaris bv.) verschijnen partijen en heeft mondeling debat plaats.

---

[1]) Ernest Roguin „De l'exécution des jugements étrangers en Suisse" in het Journal de droit internat. privé 1883 p. 113 vv. Cf. Daguin t. a. p. p. 361 vv.

Eindelijk behoort in drie kantons de uitvoerbaarverklaring tot de kennisneming òf der administratieve òf der rechterlijke macht.

Volgens artt. 421 en 422 der wet v. burg. rechtsv. in Aargau van 19 Dec. 1851 moet men onderscheiden tusschen contradictoire vonnissen en vonnissen bij verstek. Een contradictoir vonnis moet de prefect van het district uitvoerbaar verklaren, wanneer er reciprociteit bestaat.

Van een vonnis bij verstek wordt de uitvoerbaarverklaring van den rechter gevraagd, die uitspraak doet na het hooren der veroordeelde partij.

Eene dergelijke regeling vinden we ook in Grauwbunderland (art. 307) en in Waadland (art. 519 wetbk. van burg. rechtsv. v. 25 Nov. 1869).

---

§ 9. ENGELAND.

In Engeland vindt men geene wettelijke bepaling betrekkelijk ons onderwerp. De regeling, die aldaar door de rechterlijke macht wordt in acht genomen, vinden we eenigszins weergegeven in eene rede van den heer Westlake. Deze sprak op het congres „pour le progrès des sciences sociales" te Brussel in 1862 het volgende: „Nous n'avons pas ce procédé si connu sur le Continent européen, qui consiste à déclarer exécutoires les jugements rendus en pays étranger. Ainsi je suppose que vous obteniez en Belgique un jugement contre un Anglais et que celui-ci se réfugie en Angleterre. Il ne vous sera pas possible d'obtenir dans ce pays

l'exécution de votre jugement. Il faudra recommencer le procès de nouveau, et ici nous voyons apparâitre un procédé des plus étranges; dans sa défense, l'intimé peut soutenir que le tribunal belge n'était pas légalement saisi de la cause selon les règles qui régissent la compétence des tribunaux; et s'il perd sur ce premier point, l'intimé ne pourra point se soustraire à l'exécution du jugement rendu contre lui en Belgique. En d'autres termes, on ne peut discuter que la compétence; mais la décision sur le fond reste acquise si la question de compétence est jugée contre le condamné en pays étranger. Néanmoins, celui-ci peut faire subir à celui qui le poursuit tous les délais d'une nouvelle action, et c'est encore un des côtés fâcheux de cet état de choses." [1])

Opdat het vreemde vonnis eenige kracht hebbe, moet het bovenal door een competenten rechter gewezen zijn. De competentie op grond van de nationaliteit van den eischer wordt niet erkend, ofschoon een arrest van de Court of King's Bench van 10 Dec. 1870 de verschijning van den gedaagde als eene vrijwillige onderwerping aan dien rechter beschouwt en het vreemde vonnis op die overweging geldig verklaart. [2])

Het forum rei sitae wordt altijd competent geacht. Eveneens wordt de competentie des rechters erkend, die bij het sluiten eener overeenkomst aangewezen is, om kennis te nemen van

---

[1]) Revue de droit internat. t. I. p. 93

[2]) Revue de droit internat. t. VI p. 612.

alle geschillen, uit die overeenkomst voortspruitende. (arrest v. 15 Nov. 1875, Revue de droit internat. t. VIII p. 480).

Vreemde vonnissen bij verstek zijn in 't algemeen in Engeland van geenerlei waarde, en de Engelsche rechter moet de zaak geheel opnieuw onderzoeken.

Eindelijk mag ook het vreemde vonnis niet strijden met de publieke orde in Engeland.

Verder neemt de Engelsche jurisprudentie aan, dat de buitenlandsche faillietverklaring, door den domiciliairen rechter uitgesproken, het roerend vermogen van den failliet onder het gezag van dien rechter brengt, zoodat de buitenlandsche curator de in Engeland gelegene roerende goederen kan opeischen, zelfs wanneer een Engelsche schuldeischer daarop beslag heeft gelegd. Zij grondt deze beslissing op den eigendomsovergang, op het beginsel „personal property has no locality" en op de eischen van het handelsverkeer en de rechtvaardigheid. [1])

De Iersche en Schotsche vonnissen waren vroeger niet uitvoerbaar in Engeland, en werden er als vreemde vonnissen beschouwd.

Een „act" van 1868 bepaalde dat de vonnissen van de opperste gerechtshoven van kracht zouden zijn in het gansche vereenigde koninkrijk; later bepaalde eene wet van 24 Juli 1882 hetzelfde omtrent vonnissen van lagere gerechten.

---

[1]) Cf. Mr. D. Josephus Jitta, t. a. p. p 237.

§ 10. VEREENIGDE STATEN VAN NOORD-AMERIKA.

Dezelfde regeling van Engeland vinden we ongeveer hier. Wij lezen bij Coudert[1]: Il ne faut pas croire que nos tribunaux ordonnent l'éxecution des jugements étrangers comme ils le feraient pour un jugement de ce pays. Aucun jugement ne peut être exécuté dans cet état s'il n'a été rendu par l'un de ses tribunaux. En conséquence, l'usage est d'intenter une action, non sur l'objet de la réclamation, mais sur le jugement lui-même, d'en demander le recouvrement, d'assurer qu'il a été rendu par un tribunal compétent, que le défendeur a été personnellement cité, que le jugement a été regulièrement rendu et qu'il est en pleine force."

Een vonnis in den eenen Staat van Noord-Amerika gewezen is uitvoerbaar in een anderen Staat na een exequatur, zonder eenig voorafgaand onderzoek; maar wij zien toch dat dat exequatur geweigerd kan worden; het hof van appèl te New-York oordeelde, dat een vonnis van echtscheiding, in den eenen Staat uitgesproken, tegen een burger van dien Staat, die zijn domicilie had in den Staat New-York, daar gebleven was gedurende het proces, en geene oproeping tot het proces had ontvangen, in den Staat New-York geenerlei gevolg kan hebben, en het weigerde dus het exequatur.[2])

Maar niet elk vonnis behoeft een exequatur, om van eenige kracht te zijn.

---

[1]) Coudert „De l'exécution des jugements étrangers aux Etats-Unis" in het Journal ds droit intern. privé 1879 p. 21 v.v. Cf. Daguin p. 350.

[2]) Hof v. appél te New-York 21 Jan. 1878, Journal 1880 p. 313.

Ook hier kan de buitenlandsche curator in een faillissement wel de goederen, die zich in Amerika bevinden, opeischen, maar daarentegen wordt het beslag, door een burger der Vereenigde Staten gelegd, tegen den curator gehandhaafd.

De Amerikaansche rechters, praktisch als alle hunne landgenooten, geven als reden hiervan op, dat het voor Amerikaansche burgers een te groote last zou zijn hunne dividenden in het buitenland te moeten zoeken, wanneer zij, rechters, de middelen in handen hebben hen onder eigen toezicht betaling te bezorgen. [1])

Eene andere vraag is evenwel of deze praktijk strookt met hun rechtsbegrip!

---

§ 11. DENEMARKEN.

In de wetgeving van Denemarken treft men geene afzonderlijke bepaling omtrent de ten uitvoerlegging van vreemde vonnissen aan.

Het schijnt dat hij, die in den vreemde reeds vonnis verkregen heeft, ab ovo de zaak voor den Deenschen rechter aanhangig moet maken.

Niettemin wordt beweerd dat het vreemde vonnis kracht van gewijsde zaak heeft in Denemarken. [2])

---

[1]) Mr. D. Josephus Jitta t. a. p. p. 237.

[2]) Goos: „De l'exécution des jugements étrangers en Danemark" dans le J. J. J. P. 1880 p. 368, Cf. Daguin t. a. p. p. 284.

Ook zou onder bepaalde voorwaarden de Deensche rechter het vreemde vonnis uitvoerbaar kunnen verklaren.

Ik vind echter geene gevallen van dien aard vermeld, en betwijfel ook, of, bij volkomen onstentenis van eenige wettelijke bepaling, vele uitvoerbaar-verklaringen zullen voorkomen.

Met Zweden sloot Denemarken in 1861 een tractaat over de wederkeerige uitvoering van elkanders vonnissen.

---

§ 12. ZWEDEN EN NOORWEGEN.

Ook in Zweden en Noorwegen vindt men geene wettelijke regeling van ons onderwerp. Het tractaat van 1861 met Denemarken is in Zweden de bron geweest eener wet v. 15 Juni 1861.

Deensche vonnissen zijn onmiddelijk in Zweden uitvoerbaar, wanneer zij gewezen zijn door het opperste gerechtshof of door den gouverneur van de provincie, of door den gouverneur van de stad Kopenhagen.

Zoo zij door andere rechterlijke autoriteiten gewezen zijn, kunnen zij worden ten uitvoer gelegd drie maanden na de beteekening aan de veroordeelde partij.

In 1851 heeft het Zweedsche gouvernement getracht een tractaat hieromtrent met Noorwegen te sluiten, maar deze poging stuitte af op den onwil van de Noorweegsche vertegenwoordiging, zoodat in weerwil van de politieke eenheid, de rijken in dit opzicht als vreemden tegenover elkander staan.

---

§ 13. SPANJE.

Vóór 1855 hadden vreemde vonnissen geenerlei waarde in Spanje, en zij, die aldaar hunne rechten wilden doen gelden, moesten een Spaansch vonnis uitlokken.

In de wet van 5 Oct. 1855 was de tweede afdeeling van den XVIII^en^ titel (art. 922—929) aan de ten uitvoerlegging van vreemde vonnissen gewijd. [1]) In de eerste plaats wordt de inachtneming van tractaten voorgeschreven. Bestaan er geene tractaten, dan zullen de vonnissen van een land de zelfde kracht in Spanje hebben, als aan Spaansche vonnissen in dat land wordt toegekend.

Indien aldaar het Spaansche vonnis geenerlei waarde heeft, dan hebben de vonnissen van dat land ook in Spanje geen gevolg.

Het exequatur moet gevraagd worden aan het hoogste rechtscollege, onder overlegging van een authentiek afschrift van het vreemde vonnis; en de uitvoering wordt opgedragen aan den rechter van de woonplaats des gedaagden.

20 Februari 1878 bood een afgevaardigde in de Cortes een ontwerp van wet aan, ten doel hebbende sommige punten in het wetb. v. burg. rechtsv. overeenkomstig de Italiaansche wetgeving te wijzigen, maar dit ontwerp is van

---

[1]) Deze wet is herzien in 1881, maar de regelen betrekkelijk de ten uitvoerlegging zijn ongewijzigd overgenomen in afd. II van titel VIII van bk. II (art. 951—958).

Cf. Francisco Silvela „De l'exécution des jugements étrangers en Espagne" in het Journal 1881 p. 20; Daguin p, 317.

geen invloed geweest op de artikelen, die ons onderwerp betreffen.

30 Juni 1851 heeft Spanje met Italië een tractaat gesloten, en in 1870 zijn er, tot hetzelfde doel, pogingen aangewend met Frankrijk, maar deze hebben tot geen resultaat geleid.

---

§ 14. PORTUGAL.

In Portugal is deze materie geregeld in het wetb. v. burg. rechtsv. van 8 Nov. 1876 (artt. 1087—1091).

De vreemde vonnissen zijn niet uitvoerbaar, dan na herzien te zijn en bevestigd door een der hoven van 2e instantie, na het hooren van partijen en Openbaar Ministerie, alles behoudens de bepalingen van tractaten.

Het verzoek van uitvoerbaarverklaring kan op bepaalde gronden bestreden worden. Hierbij vinden wij in hoofdzaak de gewone voorwaarden terug. Alleen de 6e. grond verdient opmerking: „wanneer het vonnis gewezen is tegen een Portugees, in strijd met het Portugeesche recht, volgens hetwelk de zaak moest beoordeeld worden."

Hierop volgt, vreemd genoeg, het voorschrift van art. 1090: dat de regelen betreffende de tenuitvoerlegging van vreemde vonnissen moeten toegepast worden, zonder dat er een onderzoek mag plaats hebben naar de nationaliteit van partijen. [1])

---

[1]) Cf. Daguin t. a. p. p. 337 vv.

§ 15. GRIEKENLAND.

In de Grieksche wetgeving vinden we eindelijk nog onderscheid gemaakt, of een eigen onderdaan al of niet partij in het geding geweest is.

Artt. 858—861 van het Grieksche Wetbk. v. burg. Rechtsv. toonen veel overeenkomst met de Fransche ordonnantie van 1629.

Een vreemd vonnis kan aldaar ten uitvoer worden gelegd na executoirverklaring door een Griekschen rechter, altijd behoudens bepalingen van tractaten.

Zoo het vreemde vonnis is gewezen tusschen twee vreemdelingen, wordt het exequatur zonder onderzoek verleend door den president van de Rechtbank van eerste instantie van de plaats, waar de uitvoering moet geschieden.

Is daarentegen een Griek partij in het proces geweest, dan moet het verzoek tot uitvoerbaarverklaring gericht zijn tot de rechtbank in haar geheel, die de zaak opnieuw moet onderzoeken, en daarna het exequatur al of niet kan verleenen, hetzij aan het vonnis in zijn geheel, hetzij aan een bepaald gedeelte daarvan.

Saripolos [1]) meent dat, ook waar het geldt een vonnis tusschen twee vreemdelingen, de president het exequatur moet weigeren, wanneer het vonnis strijdt met de publieke orde. Zeker moet de rechtbank het exequatur op dezen grond wei-

---

[1]) Sàripolos „De l'effet et de l'exécution des actes et jugements étrangers en Grèce" Journal de droit intern. privé 1880, p, 173; Daguin p. 343.

geren, wanneer een Griek een der partijen is; overigens zijn voor dit laatste geval nog enkele voorwaarden meer voorgeschreven.

---

§ 16. KORT OVERZICHT DER WETTEN EN TRACTATEN.

Zonder eenige classificatie heb ik de voorafgaande wetgevingen weergegeven, daar ik geen kans zag eene behoorlijke indeeling te maken.

Ontegenzeggelijk hebben zij punten met elkander gemeen: zoo vindt men den eisch van reciprociteit in Duitschland, Oostenrijk, Hongarije en Spanje; hierbij behooren nog: Brazilië, Egypte, Mexico en Rumenië.

Opmerkelijk is dat in Brazilië, waar deze materie bij een reglement van 1878 is geregeld, bij een decreet van 1880 is bepaald, dat vonnissen van Staten, die geene reciprociteit toelaten, ook in Brazilië uitvoering kunnen erlangen, door middel van een „placet" van het gouvernement. Feitelijk dus werd de gansche reciprociteit ter zijde gesteld.

Daarentegen is weer Griekenland uniek in zijne onderscheiding van nationaliteit ten aanzien van partijen.

Maar die enkele gemeenschappelijke kenmerken rechtvaardigen, dunkt mij, nog geene groepeering; bepaaldelijk acht ik een rubriek bv. van Staten waar vreemde vonnissen geenerlei kracht hebben, of waar algeheele revisie wordt geeischt, ongemotiveerd. [1])

---

[1]) Cf. Daguin t. a. p. p. 261 vv.

Moet men Frankrijk hieronder rangschikken? Naar de verklaring der artikelen door de jurisprudentie: ja; naar mijne meening: neen.

Wil men niettemin zoo'n verdeeling, dan moet men, naar ik meen, de grenzen ruimer stellen, en zou men aldus kunnen onderscheiden: I Staten, die nog de oude en verouderde wetgeving hebben, hoofdzakelijk berustende op uitsluiting; II Staten, die een meer modern stelsel huldigen; III Staten wier wetgevingen geenerlei bepalingen hieromtrent inhouden.

Tot de eerste rubriek zou ik dan willen brengen: Nederland, Frankrijk, België, Spanje en Griekenland, en hierbij nog voegen: Luxemburg, waar de Fransche bepalingen gelden, en Haïti, waar men de Fransche bepalingen tot voorbeeld heeft genomen.

In de tweede rubriek komen dan: Duitschland, Italië, Portugal, Zwitserland, Rusland (?), gedeeltelijk België, en eveneens: Brazilië, Argentinië, Egypte, Bulgarije en San Marino.

Tot de derde rubriek kan men rekenen: Denemarken, Zweden, Noorwegen, Oostenrijk-Hongarije, Engeland, Amerika, Chili en Servië.

Maar ook deze verdeeling is geheel willekeurig, en niet altijd streng door te voeren.

Toch hebben deze pogingen hare goede zijden: de wetgevingen blijken zoo verschillend, dat het zelfs onmogelijk is ze tot bepaalde rubrieken terug te brengen; wat moet men dan verwachten van eene poging tot gemeenschappelijke wettelijke regeling?

Eene regeling bij tractaat heeft tusschen enkele Staten plaats gegrepen.

In de eerste plaats noem ik het Rijnvaarttractaat van 1868, voor Nederland bekrachtigd bij de wet van 4 April '69 (Stbl. n°. 37) [1]) en waarbij in art. 40 bepaald is dat de vonnissen der Rijnvaartrechters in alle oeverstaten kunnen worden ten uitvoer gelegd, met inachtneming der vormen voorgeschreven in de wetten van het land, waarin de uitvoering geschiedt.

Vervolgens heeft Frankrijk eenige tractaten gesloten met Baden in 1846, bij overeenkomst van 11 December 1871 tot Elzas-Lotharingen uitgebreid; met Sardinië 24 Maart 1760, waarbij eene interpretatieve verklaring behoort van 11 Sept. 1860; met Zwitserland 18 Juli 1828, herzien op 15 Juni 1869; en met Rusland in 1874.

Italie heeft tractaten met Servië en met Staten van Zuid- en Midden-Amerika, Zweden met Denemarken, en Oostenrijk met Servië. [2])

---

[1]) Cf Mr. T. M. C. Asser „Handelsrechtelijke aanteekeningen over de nieuwe Rijnvaàrtconventie."

[2]) Ook in de Bernsche conventie omtrent een internationaal Spoorwegvervoerrecht vindt men eene bepaling omtrent de kracht van vreemde vonnissen. Art. 56 bepaalt dat de krachtens het ontwerp door een bevoegden rechter uitgesproken vonnissen, zoodra zij uitvoerbaar zijn volgens de door dien rechter toegepaste wet, in alle tot de conventie toegetreden Staten uitvoerbaar zullen zijn, onder de voorwaarden en met inachtneming der vormen, voorgeschreven door de wetten van het land, waar men het vonnis wil executeeren, zonder dat de inhoud van het vonnis aan een nieuw onderzoek zal worden onderworpen. Cf. Mr. C. D. Asser Jr. „Internationaal Goederenvervoer langs spoorwegen" (De Bernsche conventie v. 1886).

Het voorname onderwerp dezer tractaten is de regeling van de competentie des rechters, en opmerkelijk is de praktijk, die het Fransch-Zwitsersche tractaat van 1828 ten gevolge had, en die mede aanleiding gaf tot de herziening in 1869; waaruit ten duidelijkste blijkt de verwarring, waartoe de regeling van dit onderwerp bij tractaat moet leiden.

Ook in dit tractaat waren voor Fransche en Zwitsersche rechters uniforme regelen van competentie vastgesteld, en nu beklaagde het Zwitsersche gouvernement zich herhaaldelijk bij het Fransche gouvernement, dat de Fransche rechtbanken niet altijd de regelen van het tractaat in acht namen, en riep het de tusschenkomst der regeering in, om de uitvoering van het tractaat te verzekeren.

De Fransche regeering antwoordde natuurlijk, dat zij aan dit verlangen niet kon voldoen, zonder inbreuk te maken op de onafhankelijkheid der rechterlijke macht.

De Zwitsersche Bondsraad daarentegen constateerde in zijn „Message à la haute Assemblée fédérale" van den 20. Juni 1869 dat, ingeval de Zwitsersche rechter zich ten onrechte bevoegd had verklaard in een burgerlijk proces tegen een' Franschman, deze in elken staat van het geding schriftelijk bij den Bondsraad kon reclameeren, en zich aldus recht verschaffen krachtens het tractaat. [1])

Het Fransche gouvernement bepaalde zich tot het van tijd tot tijd geven van toelichting op de artikelen van het trac-

---

[1]) De Zwitsersche constitutie verleende inderdaad aan den Bondsraad deze macht, die evenwel volgens de constit. van 1874 opgedragen werd aan het „tribunal fédéral".

taat aan de rechtbanken, maar dit was niet voldoende in de oogen van het Zwitsersche gouvernement.

Ziehier de voorname grief. Wanneer een Zwitser voor eene Fransche rechtbank gedagvaard was en hij verscheen niet, dan gaf de rechter een vonnis bij verstek, en verklaarde zich niet incompetent ex officio, als hij soms volgens het tractaat werkelijk incompetent was.

Bij de herziening van het tractaat in 1869 drongen de Zwitsersche afgevaardigden nu zeer aan op het voorkomen van deze ongeoorloofde praktijk, en zij verkregen aldus de uitdrukkelijke bepaling van art. 11, dat aan de Fransche en Zwitsersche rechters voorschrijft, zich ook ex officio onbevoegd te verklaren; zij moeten zelfs, bij afwezigheid van den gedaagde, partijen verwijzen naar den rechter, die van het geding kennis moet nemen.

Overigens zou eene afzonderlijke behandeling dezer tractaten ons te ver voeren, en zij is voor ons doel ook minder noodig. [1])

Intusschen is het feit — en dit verdient aandacht — dat ze worden gesloten wel het beste bewijs voor het onvoldoende der wettelijke regeling.

---

[1]) Uitvoerig vindt men die, waarin Frankrijk partij is, besproken bij Daguin (t. a. p. p. 209 vv.) en het Fransch-Zwitsersche tractaat bij Brocher „Commentaire du traité Franco-Suisse de 15 Juin 1869".

HOOFDSTUK II.

HET RECHT DER TOEKOMST.

Het was zeker geene ongegronde bewering, die ik in den aanvang uitsprak, dat haast alle landen voor vonnissen van buitenlandsche rechters gesloten blijven.

Wel is waar schenen sommige wetsbepalingen met die opmerking in strijd, maar een enkele blik op de praktijk was voldoende tot hare bevestiging.

Wanneer men nu bedenkt, dat dagelijks inwoners van verschillende landen met elkaar in aanraking komen, en wel veelal op het gevoelige terrein van den handel, waar zoo ruimschoots aanleiding bestaat tot geschillen, terwijl inderdaad de rechter ontbreekt tot beslechting daarvan, dan is het waarlijk geen wonder, dat weinigen vrede hebben met zulk een toestand, en vele pogingen worden aangewend tot verbetering.

Of zal men deze overweging wraken, en opmerken dat steeds een rechter, hetzij in het land van eene der partijen, hetzij ergens elders de aangewezene zal zijn, tot kennisneming van het geschil?

Maar men vraagt immers niet enkel een uitspraak des rechters? Die uitspraak ontleent hare waarde juist aan de mogelijkheid om haar, desnoods met behulp van den sterken arm, te doen eerbiedigen; en wat blijft nu van die waarde

over, waar de eerbiediging afhangt van den wil van hem, die eerbiedigen zal?

Dat dit het geval is, zagen wij reeds vroeger, en zal men ook nu wel niet tegenspreken.

Die pogingen tot hervorming zijn velerlei, van theoretischen en van practischen aard.

Vele schrijvers trachtten eene oplossing van het vraagstuk te geven, en, door de wetenschap voorgelicht, togen ook staatslieden aan het werk, tot verwezenlijking hunner plannen.

Mijn doel is nu enkele der voornaamste oplossingen te bespreken en daaraan toe te voegen de richting, die naar mijne bescheiden meening moet worden ingeslagen, ter bereiking van het juiste resultaat.

Een kort overzicht der pogingen op wetenschappelijk en practisch gebied zal dan ons hoofdstuk besluiten.

Bijna allen, die zich met het onderwerp bezig hielden, achten eene erkenning van het buitenlandsche vonnis in meerdere of mindere mate noodzakelijk.

Bij het onderzoek naar die noodzakelijkheid ligt eene splitsing der stof in vier deelen voor de hand.

Allereerst dient de vraag beantwoord: moeten in een Staat ook vonnissen van vreemde rechters als rechtsgeldig worden erkend; zoo ja, op welken grond?

In eene tweede afdeeling bespreken wij de vraag of de erkenning moet geschieden onder zekere voorwaarden; en past ook hierop een bevestigend antwoord, welke zijn dan die voorwaarden?

In eene derde afdeeling behandelen wij, in welken vorm

door het Staatsgezag die erkenning moet geschieden; terwijl eindelijk eene vierde afdeeling de pogingen zal bevatten, die tot hervorming zijn aangewend.

---

§ 1.

RECHTSKRACHT VAN EEN VREEMD VONNIS.

Met het oog op de gronden, waarop velen de noodzakelijkheid der erkenning van vreemde vonnissen betoogen, kan men de schrijvers in twee hoofdgroepen splitsen.

Onder de eerste groep breng ik hen te zamen, die op gronden van utiliteit hunne meening doen steunen; en daartoe behooren verreweg de meesten.

Zij wijzen op den grooten omvang, dien het wereldverkeer heeft aangenomen, op de vermenigvuldiging der internationale handels- en rechtsbetrekkingen; en bepleiten op dien grond die noodzakelijkheid.

Tot dezen reken ik insgelijks hen, die dat pleit voeren op grond der comitas nationum; zij stellen de noodzakelijkheid der erkenning voorop, en meenen nu in de wederkeerige beleefdheid der Staten een grond voor de praktische erkenning van die noodzakelijkheid te zien. [1])

De waarde van den grond zelf buiten beschouwing latende, zou men deze theorie kunnen tegenvoeren, dat het juist de vraag is, of de Staten die beleefdheid tegenover elkander behooren te hebben.

Maar de grond zelve is bovendien onjuist; is het slechts

---

1) Cf. Foelix, Traité du droit international privé, Tome II n°. 319.

eene beleefdheid, wat is dan de waarborg, dat zij steeds in acht zal worden genomen; en, mag men vooral vragen, vormen de rechtsverhoudingen der individuen wel het aangewezen terrein, waarop men beleefdheden wisselt?

Een vonnis regelt den rechtstoestand van partijen; waar het nu geldt de erkenning van vreemde vonnissen, hebben wij met eene ernstige rechtsvraag te doen, die dunkt mij, geenszins mag afhangen van meerdere of mindere beleefdheid der Staten; welker aard wel degelijk aanspraak maakt op hechter steun, dan het wisselend inzicht der staatslieden daaromtrent biedt; en welker beantwoording dus op vasten grondslag dient te rusten.

Meent men de geldigheid van vreemde vonnissen te moeten betoogen, men beantwoorde de rechtsvraag op rechtsgronden, en late het aan utiliteitsvragen over om door beleefdheden te worden geregeld.

Hiermede kom ik tot de tweede groep, die van hen, welke rechtsgronden aanvoeren.

Enkelen zijn dien weg ingeslagen, maar onderling zijn dezen weer verre van eenstemmig.

Sommigen beschouwen het vonnis als het uitvloeisel van een soort quasi-contract tusschen partijen. [1]).

De eischer door het aanhangig maken van het geding, de gedaagde door er zich mede in te laten, komen stilzwijgend overeen, zoo redeneert men, om hun geschil uit den weg te doen ruimen door den rechter.

---

[1]) Cf. Massé „Le droit commercial dans ses rapports avec le droit des gens et le droit civil", T II § 800 p. 70 en 71.

De overeenkomst strekt den partijen tot wet, en de rechtskracht van het vonnis als gewijsde, dat nu het gevolg is van- en steunt op de overeenkomst, rust dus op de toestemming der partij, die het zal hebben te eerbiedigen; om het even waar de overeenkomst is gesloten, onverschillig ook de rechter, hij zij een inlandsche of een buitenlandsche, die besliste.

Ja, wanneer deze overweging juist ware, dan rustte het vonnis inderdaad op vasten grond; maar die vrije wil, zij moge 's eischers drijfveer zijn geweest, kan immers gegeheel bij den gedaagde ontbreken? Deze laatste treedt slechts op om een verstekvonnis te zijnen nadeele te voorkomen, geenszins om met den eischer eene overeenkomst te sluiten.

Het eerste en voornaamste vereischte — de vrije toestemming van partijen — ontbreekt hier, en daarmede is ook de gansche theorie veroordeeld.

Dit bezwaar geldt niet tegen eene andere meening, volgens welke alle toepassing door den Nederlandschen rechter van vreemde wetten, en derhalve ook van vreemde vonnissen moet berusten op de vrijwillige toestemming van de personen, die de vreemde wet of de vreemde rechtspraak hebben ingeroepen, al beschouwt men daarbij ook de overeenkomst als bron van het vonnis. [1])

Immers Mr. Hingst, van deze stelling de verkondiger in het mondeling debat op de vergadering der Juristen-Ver-

---

[1]) Cf. Handelingen der Nederlandsche Juristen-Vereeniging 1888 dl. II p. 46 vv.

eeniging, licht zijne bedoeling nader toe, waar hij vraagt: „Wanneer moet dus de Nederlandsche rechter die vreemde vormen, die vreemde wet onderzoeken? Wanneer de partijen zich hebben willen onderwerpen aan die vormen, aan die wet.

Wanneer dit als beginsel voorop staat, dan zal dus de Nederlandsche rechter de partij, welke zelf *vrijwillig* [1]) heeft medegewerkt, om het oordeel in te roepen van een vreemden rechter of arbiter, veroordeelen tot datgene, wat die vreemde rechter of arbiter heeft gezegd."

Maar hier is een bezwaar van minstens evenveel gewicht, dat ons belet dien grond te aanvaarden.

Mr. Hingst spreekt van vrijwillige medewerking van partijen, en blijkens de voorbeelden die hij er bijvoegt, denkt hij slechts aan arbitrale zaken.

Deze uitspraken steunen voorzeker op overeenkomst; en nu moge het waar zijn, dat zij in het internationaal verkeer veel voorkomen, er zijn toch ook gewone vonnissen, die geenszins op overeenkomst steunen; en terecht hooren wij Mr. de Pinto terzelfder plaatse zeggen: [2]) „Die stelling is mij niet helder. Ik kan mij begrijpen dat, wanneer men de beslissing van een geschil opdraagt aan scheidslieden, aan rechters, die men kiest, men zich bij contract verbindt om zich aan het vonnis te zullen onderwerpen; maar om eene overeenkomst aan te nemen om zich te laten executeeren,

---

[1]) Ik cursiveer.

[2]) t. a. p. p. 101.

na zich maanden en maanden lang te hebben uitgeput in allerlei geoorloofde, misschien wel ongeoorloofde verdedigingsmiddelen bij den rechter, voor wien men gedwongen is te verschijnen — dat is eene opvatting van het wezen van een contract, die mij ontgaat."

Wel tracht Mr. Hingst zijne bewering nu nog te rechtvaardigen, waar hij o. a. zegt: „Nu meen ik, dat de rechter in civiele gedingen in zeker opzicht geen ander karakter heeft dan dat van scheidsman; en zoodra twee personen zich *volkomen vrijwillig* [1]) onderwerpen aan het oordeel van een derde, dan beoordeel ik niet meer van welke nationaliteit de rechter is, en hoe slecht de rechtspraak in zijn land is . . . . enz."; maar het behoeft geen verder betoog dat hem dit weinig gelukt.

Steeds baseert hij zich op de onderstelling dat partijen „zich volkomen vrijwillig onderwerpen", en in dat geval zal hij misschien weinig tegenspraak vinden; maar reeds merkten wij op, dat de gedaagde dikwijls zeer *onvrijwillig* in het geding wordt betrokken, en dan lijdt zijne stelling schipbreuk.

Ook deze theorie laat ons dus in den steek.

Eene andere meening staat von Bar voor: [2])

---

[1]) Ik cursiveer.

[2]) „Das Internationale Privat und Strafrecht, Hannover 1862 p. 465. Zijne meening wordt gehandhaafd in de tweede uitgave van zijn werk, onlangs verschenen: „Theorie und Praxis des Internationalen Privatrechts," 1889, Bnd II p. 413 vv. Waar in het vervolg het werk van v. Bar wordt aangehaald, zonder eenige bijvoeging, is deze tweede uitgave bedoeld.

„Nach den oben (§ 116) entwickelten Grundsätzen über die Natur des richterlichen Urtheils, als einer lex specialis über das concrete Rechtsverhältnisz, muss ich die Anerkennung der im Auslande erfolgten rechtskräftigen Entscheidung auf dieselben Grundsätze zurückführen, welche in Betreff der Anwendung fremder Gesetze angenommen werden müssen."

Deze zelfde redenering vinden wij terug bij Daguin. [1])

„Si l'on reconnaît qu'un état n'a pas le droit d'exclure de son territoire les lois d'un état voisin, si l'on admet que le juge doit respecter la loi étrangère toutes les fois qu'elle régit les parties, pour quel motif refuserait-on l'autorité de la chose jugée aux décisions rendues en pays étranger, conformément à la loi de ce pays, par les tribunaux que cette loi a regulièrement constitués?

Qu'est-ce, en effet, qu'un jugement, sinon une *lex specialis* réglant les rapports de droit entre plaideurs? Il n'y a pas, ce nous semble, de raison sérieuse pour refuser à la *lex specialis* l'effet qu'on n'hésiterait pas à accorder à la *lex generalis* qu'elle ne fait qu'appliquer."

Hier is men m. i. op den goeden weg; al stem ik niet in met de oplossing zelve, de richting waarin men redeneert acht ik de eenige juiste.

Eer wij tot hare nadere uiteenzetting overgaan, wensch ik nog eene meening te bespreken, die mij voorkomt alleszins eene afzonderlijke behandeling te verdienen.

---

[1]) „De l'autorité et de l'exécution des jugements étrangers, Parijs 1887, p. 44.

Bij eene eerste kennismaking scheen zij mij zeer aanlokkelijk, maar een nauwkeuriger onderzoek overtuigde mij van dwaling, eene dwaling, die ik nu wijt aan de verleidelijke wijze, waarop de theorie werd voorgedragen.

Mr. D. Josephus Jitta [1]) noemt de vraag, welk rechtsgevolg — in den ruimsten zin van het woord — in een bepaalden Staat aan vreemde vonnissen dient te worden gegeven, ongetwijfeld eene vraag van internationaal recht.

Na de opmerking, dat de meeste schrijvers dit vraagstuk tot het internationaal privaatrecht brengen, waartoe hij zich vroeger ook liet verleiden, acht hij bij nader inzien die opvatting bedenkelijk, en wil hij het veeleer tot het openbare recht brengen.

Tusschen dat vraagstuk en het internationaal privaatrecht bestaat er wel een zeker verband, maar het is niet grooter dan het verband dat, ook in het nationale procesrecht, het privaatrecht aan het openbare recht vastknoopt.

Het procesrecht heeft een privaatrechtelijken kant, in zoover de mensch, rechtssubject van privaatrecht, in het proces zijn recht in actie brengt; een publiekrechtelijken, in zoover hij de erkenning van zijn recht eischt van een ambtenaar, aan wien de Staat een deel van zijne taak heeft opgedragen.

Hierop volgt de uitspraak: „Het is duidelijk dat ons vraagstuk zich bij de publiekrechtelijke zijde van het procesrecht aansluit. Bij dat vraagstuk geldt het niet eene verhouding tusschen menschen als particuliere personen, maar

---

[1]) Handelingen der Ned. Jur. Vereen. 1888 dl. I. p. 9 vv.

tusschen het openbaar gezag in een bepaalden Staat en de rechterlijke macht in andere Staten; niet de menschen, maar de openbare machten zijn hier rechtssubjecten.

Ik meen daarom de kern van ons vraagstuk tot het internationaal publieke recht of volkenrecht te moeten brengen, al ontken ik volstrekt niet het groote gewicht van dat vraagstuk voor de bevestiging en de handhaving van het internationaal privaatrecht."

Moeielijk kan ik mij met deze conclusie vereenigen.

Het gewichtigste gedeelte van ons onderwerp — de vraag of in een bepaalden Staat aan vreemde vonnissen rechtsgevolg moet worden gegeven — behoort m. i. wel degelijk tot het gebied van het internationaal privaatrecht.

Dit omvat de rechtsbetrekkingen der menschen onderling, het regelt de verhouding der individuen; en wanneer wij ons nu op dit terrein bevinden, zoo dikwijls er sprake is van den staat der personen, of van verbintenissen, of van zakelijke rechten, is het om het even of het geldt de toepasselijkheid van eene vreemde wet, of de erkenning van een vreemd vonnis.

En zal men nu de eerste vraag omtrent de vreemde wet tot het internationaal privaatrecht rekenen, daarentegen de tweede vraag omtrent het vreemde vonnis op volkenrechtelijk gebied beslissen?

Het maakt, dunkt mij, geen verschil of het Staatsgezag zegt: de vreemde wet worde omtrent den staat der vreemdelingen erkend, of wel: het vreemde vonnis worde omtrent den staat der vreemdelingen erkend; in beide gevallen zijn

het voorschriften van éénzelfden privaatrechtelijken aard.

De vraag hangt samen met de onderscheiding van het vonnis als gewijsde en als executorialen titel.

De bespreking van dit laatste — de uitvoerbaarverklaring — moge tot het publiekrecht behooren; die van het eerste daarentegen — de kracht en invloed zelve — en dus het voornaamste punt, is eene eigenaardige quaestie van internationaal privaatrecht.

De erkenning van het vreemde vonnis als gewijsde is van invloed op de privaatrechten van partijen, en daarom breng ik het tot het materieel privaatrecht; wil men nu de tenuitvoerlegging der beslissing, de wijze waarop zij wordt uitgeoefend, en de voorwaarden waaronder zij wordt toegestaan, onder het publiekrecht [1]) rangschikken, ik heb er vrede meê — immers het procesrecht heeft ook een publiekrechtelijken kant? — mits men niet het geheele onderwerp er toe brenge; voor mij is de invloed op het privaatrecht overwegend, en tevens beslissend om het gansche vraagstuk van dit standpunt te bezien. [2])

Men achte dit verschil van meening als geene geringe zaak; het hangt nauw samen met de oplossing zelve van het gansche vraagstuk.

Mr. Jitta beschouwt den mensch, en de op de natuur

---

[1]) Maar daarom nog niet onder het volkenrecht.

[2]) Het feit dat in de meeste — misschien wel in alle — handboeken van „internationaal privaatrecht" ons onderwerp wordt behandeld, is ook een steun voor onze meening. A. Weiss (t. a. p. p. XXXIV) verklaart zich in zijne inleiding zelfs uitdrukkelijk in dezen zin.

van den mensch gegronde universeele samenleving als de band, die de verschillende Staten, als personificatie van groepen in die samenleving, tot eene eveneens op de natuur gegronde rechtsgemeenschap vereenigt.

Op die Statengemeenschap is dan toepasselijk het beginsel van elke gemeenschap, dat namelijk de rechten der leden beperkt zijn door de rechten van de andere leden, en door de rechten der gemeenschap zelf.

Daardoor vervalt in het internationaal recht de absolute willekeurige souvereiniteit van den Staat, op grond waarvan vroeger de absolute ongeldigheid van vreemde vonnissen werd betoogd.

Die souvereiniteit is hier beperkt door plichten tegenover de andere leden der gemeenschap, en tegenover de gemeenschap zelf. De afhankelijkheid der Staten uit zich dus in twee richtingen: tegenover de andere Staten, leden der gemeenschap, en tegenover de geheele gemeenschap.

Het gezag dier Statengemeenschap wordt uitgeoefend door de gezamenlijke Staten, maar tevens rust op elken Staat, als deelhebber in het gezag, de publiekrechtelijke verplichting, het algemeen belang der gemeenschap naar vermogen te behartigen.

Een dergelijk algemeen belang bij uitnemendheid is het wereldverkeer, de instandhouding van de universeele samenleving; en als onderwerpen, waarbij het betrokken algemeen verkeersbelang bijzonder in het oog springt, noemt de schrijver: posterijen, telegraphie, fabrieksmerken, maatregelen ter voorkoming van aanvaringen op zee, het internationaal

vervoer langs spoorwegen, de maten en gewichten en het muntstelsel.

In denzelfden adem wordt nu ook ons vraagstuk genoemd, en onder die onderwerpen gerangschikt, die niet het bijzonder belang van twee of meer bepaalde Staten, maar het algemeen belang der gemeenschap betreffen, en waarvan de regeling door de gezamenlijke Staten dient te geschieden. [1])

En die rangschikking wordt verdedigd door de opmerking, dat het hier toch geldt de verzekering van de heerschappij des rechts in het wereldverkeer, hetgeen eene der eerste voorwaarden van zijne ontwikkeling is.

De erkenning van vreemde vonnissen wordt voorgesteld als een plicht der afzonderlijke Staten tegenover de Statenge-

---

[1]) Dezelfde bonte mengeling van onderwerpen vindt men terug bij Giuseppe Carle (trad. p. E. Dubois) „La Faillite dans le droit international privé; Paris 1875, p. 19: „Tels (des besoins universels, communs à tous les peuples) sont, par exemples, le besoin de l'administration de la justice, celui de la punition des criminels, celui de la liberté de la navigation et du commerce."

Alsof de vraag omtrent vrijheid van handel en scheepvaart, of omtrent munteenheid op eene lijn gesteld kon worden met die andere, of welverkregen rechten, waarover de rechter reeds heeft beslist, ook in den vreemde moeten geëerbiedigd worden!

Minder juist — ten minste wat ons onderwerp betreft — noemt men dan ook die internationale regelingen „algemeene maatregelen van inwendig bestuur der Statengemeenschap."

Men „ontkent immers zelf ook volstrekt niet het groote gewicht van het vraagstuk voor de bevestiging en de handhaving van het internationaal privaatrecht"?

't Is waar, de woorden van de Grondwet van '48 zijn hier nog gebezigd, en toen was misschien verschil van meening mogelijk; nu echter is m. i. de zinspeling op ons staatsrecht niet meer geoorloofd. Cf. § 3 beneden.

meenschap, omdat van die gemeenschap een voornaam belang is het wereldverkeer, en het wereldverkeer tot zijne ontwikkeling de bescherming van het recht behoeft.

Maar dan rust de noodzakelijkheid dier erkenning ook weer op overwegingen van nut en algemeen belang, en geldt tegen deze theorie hetzelfde bezwaar, dat ons ook ginds naar eene betere oplossing deed zoeken.[1])

Die overwegingen zijn geene gronden, waarop men de erkenning kan betoogen; het zijn slechts motieven, die onze gedachten op het middel richten, dat middel wenschelijk doen achten, geenszins eene verplichting tot het bezigen van dat middel scheppen en dat middel zelf geoorloofd maken.

Ook wij erkennen volkomen het wenschelijke van den maatregel, maar vragen tevens: wordt hij door het recht geeischt? En hierop verzuimt men veelal te antwoorden.

De meesten, zagen wij, blijven het antwoord geheel schuldig; sommigen zoeken naar een grond waarop zij zich baseeren kunnen en nemen hunne toevlucht tot de comitas nationum; maar dezen leerden wij als volkomen verwerpelijk kennen.

Anderen, meenende dat een vonnis steunt op overeenkomst, verdedigen op dien grond de noodzakelijkheid, maar ook deze bleek onwaar en onvoldoende.

Mr. Jitta nu onderzoekt of de erkenning is een eisch des

---

[1]) Het bestaande recht dient ook tot bescherming van het verkeer; in zoover rust het ook op utiliteitsgrond. Maar daarom is de inhoud der wet nog niet altijd rechtvaardig.

rechts, dan wel een gunst in strijd met het recht verleend, [1]) en komt tot de conclusie, dat het is eene publiekrechtelijke verplichting, die op elken Staat rust.

Ja, eene verplichting van elken Staat, en in zoover zou men het eene verplichting van publiekrechtelijken aard kunnen noemen; maar daarmede is nog niet aangetoond, dat met de vervulling van dien plicht wordt voldaan aan een eisch des rechts, ten minste zooals ik dien opvat.

Dien naam geef ik aan een eisch der rechtvaardigheid, en het voldoen daaraan noem ik een „suum cuique tribuere."

Het eigenlijk karakter van dien plicht wordt bepaald door het rechtssubject, tegenover wien de Staat verplicht is tot die erkenning; als dat rechtssubject noemt Mr. Jitta *den vreemden Staat*, noem ik *den mensch*.

De Staat is hier geen subject van rechten; bij dit vraagstuk treedt hij op als overheid, handhavende de noodzakelijke voorwaarden eener ordelijke samenleving; en als zoodanig is ook handhaving van het recht zijn plicht.

Tot die handhaving behoort zeker in de allereerste plaats de eerbiediging van verkregen rechten, en als middel van handhaving bestaat de rechtspraak.

Het individu acht zich gekrenkt in zijn recht, en vraagt aan den Staat bescherming en herstel. Deze doet de rechtmatigheid van die klacht constateeren, en verleent zijne mede-

---

[1]) Is in een rechtswetenschappelijk betoog deze tegenstelling eigenlijk wel geoorloofd? Moet integendeel de rechtswetenschap de invoering van wat strijdt met het recht niet tegengaan? Cf. Mr. H. J. Hamaker, „Het recht en de maatschappij". p. 26.

werking, om de stoornis te doen ophouden en de eerbiediging van het recht te verzekeren.

De geheele instelling der rechtspraak berust op dien eisch van eerbiediging van verkregen rechten; het vonnis, dat nu voor goed die rechten constateert, heeft dus zelve, als die rechten bevattende, wel in de eerste plaats aanspraak op eerbiediging; en zal nu de naburige Staat, voor wien toch ook die eisch des rechts geldt, de erkenning van het vreemde vonnis weigeren?

Een te waardeeren steun bij deze opvatting biedt mij prof. Asser, [1]) waar hij zegt: „Die taak (van den rechter in een burgerlijk geding) is (behalve in enkele gevallen, waar het vonnis zelf een bestaanden rechtstoestand wijzigt, zooals b. v. het vonnis van echtscheiding) *erkenning* van een bestaand recht, waaromtrent tusschen partijen geschil bestond, of dat althans door eene der partijen niet werd geëerbiedigd.

Deze *erkenning* heeft dan ten gevolge, dat het middel verschaft wordt, om het recht te handhaven.

Slechts die rechter is tot zoodanige erkenning bevoegd, die daartoe op grond van de woonplaats van partijen of andere omstandigheden door de wet is aangewezen. Blijft de kracht dier aanwijzing of bevoegdverklaring van den rechter beperkt binnen de grenzen van den Staat, waar het vonnis gewezen is, dan wordt de handhaving van het recht slechts ten deele verzekerd. De beteekenis eener beslissing van den bevoegden rechter is niet: erkenning van

---

[1]) Handelingen der Ned. Jur.-Vereen, dl. I. p. 201.

zeker recht in een bepaald land, — maar: erkenning van dat recht *in geheel algemeenen zin*, — waar ook.

Dus ook daar, waar andere wetten gelden, en waar de rechterlijke macht anders is ingericht."

Ik weet het, niemand minder dan v. Savigny [1]) heeft aan onzen rechtsgrond, waar zij werd aangewend om de toepasselijkheid van vreemde wetten te betoogen, verweten, dat zij zou berusten op eene petitio principii; de gansche redeneering zou zijn een circulus in demonstrando, want de vraag of een recht als verkregen kan worden beschouwd, neemt als reeds vaststaande aan, naar welke wet dat verkrijgen moet worden beoordeeld.

Maar dat verwijt is niet verdiend. Het beginsel der verkregen rechten dient niet om de toepasselijke wet aan te wijzen, maar om de toepasselijkheid van de buitenlandsche wet te betoogen. [2])

In ieder geval treft òns dat verwijt allerminst, en dat een vonnis wèlverkregen rechten bevat, zal toch niemand betwijfelen.

Tegenover het individu is dus de Staat tot erkenning verplicht, onverschillig tot welke nationaliteit dat individu behoort. [3])

---

[1]) System des heutigen Römischen Rechts. dl. VIII p. 132.

[2]) Cf. Mr. H. J. Hamaker. „De grondslag van het internationaal privaatrecht," N. Bijdragen voor rechtsgeleerdh. en wetg. nieuwe reeks dl. VI, 1880 p. 653.

[3]) Daarom kan men ook niet vragen: is erkenning van het vreemde vonnis misschien een gunst, in strijd met het recht verleend door den eenen

En juist omdat de Staat daartoe verplicht is tegenover den mensch, is hij het geheel op zichzelf, buiten alle verband met andere Staten.

Niet in eene mogelijke rechtsverhouding der Staten moet de rechtvaardiging van het middel gezocht, maar in den waren aard van het middel zelf.

Juist het rechtskarakter van een vonnis maakt aanspraak op eerbiediging, ook buiten de grenzen van den Staat waar het is gewezen; de vreemde Staat is verplicht tot erkenning, niet omdat zij noodig is tot instandhouding der universeele samenleving, maar omdat het een *vonnis* is.

Mr. Jitta meent wel, dat hij de noodzakelijkheid betoogt op een rechtsgrond, feitelijk steunt zij bij hem echter op overwegingen van utiliteit.

En hoe kan het ook anders, waar de rechtvaardiging van een middel buiten dat middel zelve wordt gezocht? Men wil het doel, en acht nu ook het middel geoorloofd, dat daartoe leidt.

Onderzoekt men daarentegen met ons den aard van het middel, dan komt men tot het besluit, dat het middel gerechtvaardigd is omdat het noodzakelijk is, omdat het, afge-

---

Staat aan den anderen? Want spreekt men van eene gunst, dan bedoelt men daarmede voordeel voor den Staat aan wien zij wordt bewezen, voordeel dus voor de onderdanen van dien Staat. Maar het is immers mogelijk dat de Nederlander in Frankrijk een vonnis heeft verkregen, en nu in Nederland erkenning vraagt? In dat geval zou het een voordeel voor den Nederlander zelven zijn.

scheiden van elk doel of eenig resultaat, dat er mede wordt bereikt, wordt geeischt door het recht, en dat is wel de beste rechtvaardiging. [1])

Onwillekeurig stelden wij reeds bij en door de bestrijding van Mr. Jitta's theorie eene meening op, die m. i. de eenige juiste oplossing van het vraagstuk bevat.

Wij zoeken de oplossing niet op het gebied van het publiekrecht, maar op dat van het privaatrecht.

Het vonnis, dat de erkenning van een bestaand recht bevat, heeft zelve ook aanspraak op eerbiediging, niet alleen door den eigen Staat, maar ook in den vreemde, want het te eerbiedigen is het recht te handhaven, en daarbij kent men geene grenzen.

Iedere Staat beantwoordend aan zijn doel is tot die handhaving verplicht.

Ieder individu, wiens goed recht door den rechter is erkend, heeft dus aanspraak op erkenning van zijn vonnis door iederen Staat.

Er zijn er wellicht, en ik geloof werkelijk dat dergelijk gevoelen wel is verkondigd, die dat begrip van verkregen rechten te vaag vinden, en zoo'n beginsel van hoogeren aard, aan eene hoogere orde der dingen ontleend te onbestemd achten, om er op voort te bouwen.

---

[1]) Dat de aard van het vonnis geheel wordt voorbijgezien, blijkt reeds hieruit, dat dit vraagstuk op eene lijn wordt gesteld met het muntstelsel, maten en gewichten, maatregelen ter voorkoming van aanvaringen op zee, en andere kwestiën van administratie.

Maar die bedenking komt dan toch zeker van personen, die, al is het op anderen grond, de toepassing van vreemde wetten gerechtvaardigd achten?

Welnu, dan is ook hun verzet gebroken, want wie vreemde wetten erkent, kan vreemde vonnissen niet buitensluiten, daar beide rechtsuitingen zijn van éénzelfde gezag.

De wet bepaald wat recht is in abstracto, de rechter bepaalt wat recht is in concreto: dezelfde macht, het één en ondeelbare Staatsgezag stelt in beide gevallen den gedragsregel.

Men zal mij misschien de leer der trias politica voorhouden, en, op grond daarvan, dit betoog wraken.

De leer van een één en ondeelbaar Staatsgezag is zeker in flagranten strijd met de leer der trias politica, die in de wetenschap wel vrij algemeen veroordeeld is, maar waarvan wij in verschillende staatsregelingen nog overblijfselen aantreffen.

In de leer der trias politica berust het Staatsgezag bij verschillende zelfstandige, onderling onafhankelijke, machten.

Er is dan niet één Staatsgezag, maar de staatsmacht heet daar verdeeld, en voor elk van die deelen is eene afzonderlijke macht ter uitoefening aangewezen.

Maar de Staat is eene eenheid; de macht aan den Staat toekomende is dus ook één en ondeelbaar.

Bovendien is de Staat geen mechanisme, samengesteld uit verschillende machten: hij is veeleer een organisme, [1]) en

---

[1]) Cf.. Bluntschli „Lehre vom modernen Staat". I p. 573. en Stein, „Verwaltungslehre" I p. 9.

dat hij dit is maakt juist, dat wij in de werkelijkheid de wetgevende-, uitvoerende- en rechterlijke macht als zoovele *organen* van het één en ondeelbare Staatsgezag waarnemen.

Evenals het menschelijk organisme, om zijne functiën te vervullen, zijne organen behoeft, maar dezen weer het verband met de centrale werkplaats, de hersenen, niet kunnen ontberen, van waar uit zij alleen kracht en leven ontvangen, evenzoo behoeft het Staatsgezag zijne organen om zich te uiten, maar is dan ook een samenstel van werkende staatsorganen zonder het centrale Staatsgezag ondenkbaar.

De wetgevende macht geeft geene wetten, maar, om bij het Nederlandsche staatsrecht te blijven: Wij, Koning der Nederlanden, vinden goed en verstaan; de rechter wijst het vonnis, maar er wordt recht gesproken „in naam des Konings."

Wil dit nu zeggen, dat het Staatsgezag belichaamd is in den vorst? Geenszins; het Staatsgezag is een begrip, en waar het, om aan menschen zijn wil kenbaar te maken, een menschelijk wezen noodig heeft, daar is zeker de vorst in alle gevallen de aangewezen persoon.

Dat bij een vonnis zoowel als bij eene wet de Koning is aangewezen als dat menschelijk wezen, vindt eenvoudig zijn grond in de wenschelijkheid om, waar het begrip eene eenheid is, ook het beeld van dat begrip dat karakter van eenheid te doen behouden. Maar de vorst spreekt slechts den wil van het Staatsgezag uit, niet zijn eigen wil.

De leer der trias politica kwam voort uit reactie tegen de absolute monarchie.

Bij hare voorstelling schijnt het inderdaad of men slechts te kiezen heeft tusschen deze twee: of het Staatsgezag is opgedragen aan één persoon, of het is verdeeld over meerdere personen of machten.

Uit het bovenaangevoerde blijkt evenwel, dat er eene derde verklaring mogelijk niet alleen, maar ook noodzakelijk is.

De Staat is een organisme, het Staatsgezag behoeft tot uitoefening van zijne macht organen: uit deze beschouwing volgt geenszins, dat die macht nu overgaat op die organen; integendeel, de organen werken op grond van de aanwezigheid van het Staatsgezag; verdwijnt het Staatsgezag, dan houdt ook hunne werking op.

Welke opvatting de juiste is, behoeft, naar ik meen, geen betoog meer. [1])

Maar wij hebben nog niet geheel afgerekend met de leer der trias politica.

Bij Mr. Reuijl lezen wij: [2]) „De leer der trias politica heeft (dus) volstrekt niet hare waarde verloren, slechts heeft zij eenen anderen inhoud verkregen. Het is niet meer de vraag, in welke deelen de staatsmacht moet gesplitst wor-

---

[1]) De leer der trias politica is, meen ik, voor goed geoordeeld, vooral door de Duitsche rechtsphilosophen. Cf. Laband, „Das Staatsrecht des Deutschen Reiches" I p. 7.

[2]) H. Reuijl J. Jzn. „De leer der trias politica sinds Locke en Montesquieu." Groningen 1886 p. 83.

den, maar deze, welke organen namens den Staat het bestuur van dien Staat moeten uitoefenen."

Deze beide meeningen zijn met elkaar in strijd. Is het slechts de vraag: welke organen *namens* den Staat het bestuur van den Staat moeten uitoefenen, dan kan men tevens niet zeggen dat de leer der trias politica hare waarde niet heeft verloren.

Immers het groote beginsel van deze leer was: verdeeling der staatsmacht over meerdere, geheel zelfstandige, onafhankelijke machten; en niet: uitoefening der staatsmacht door organen *namens* den Staat.

Met de laatste uitspraak vereenig ik mij volkomen; geenszins met de eerste: dat de leer der trias politica volstrekt niet hare waarde verloren heeft.

Maar de strijd is slechts schijnbaar, en de heer Reuijl blijkt onze bondgenoot, want hij bedoelt, zooals ons nader blijkt, met dit laatste: de leer van Montesquieu heeft dus volstrekt niet hare waarde verloren.

Op pag. 52 van zijn werk lezen wij: „Kennelijk heeft Montesquieu het oog op eene verdeeling der taak, die in- en *namens* [1]) den Staat door zijne organen verricht moet worden."

Gaarne neem ik op gezag van Mr. Reuijl deze uitspraak aan, maar men zal ons toch moeten toegeven, dat de Fransche geleerde zich dan zeer duister en verward hieromtrent heeft uitgedrukt. [2])

---

[1]) Ik cursiveer.

[2]) t. a. p. lezen wij ook „Wat Montesquieu eigenlijk wil verdeelen is minder duidelijk."

In ieder geval erkent schrijver: [1]) „Maar al moet men Montesquieu ook al vrijspreken van de beschuldiging — deze uitdrukking is zeker niet te sterk, als men het oordeel in aanmerking neemt, dat de grootste schrijvers van den tegenwoordigen tijd over het beginsel der machtsverdeeling uitspreken — dat hij uitging van eene verdeeling der staatsmacht in objectieven zin, zeker is het, dat dergelijke verdeeling wel aangenomen wordt door tal van zijne volgelingen.

Mr. Reuijl blijkt ook een vijand van de leer der trias politica, want wij lezen op p. 56: „Maar de vraag naar het al of niet nevelachtige van deze begrippen ter zijde stellende, moeten wij dit toch wel aannemen, dat de Staat eene eenheid vormt. De macht aan die eenheid toekomende, is dus ook één en ondeelbaar, en het gaat dus niet aan, om met zoovele aanhangers der trias politica haar te willen verdeelen."

Wel zegt schrijver nu op p. 57: „Is nu echter hiermede de geheele leer der trias politica veroordeeld? M. i. volstrekt niet. Al moge men de staatsmacht in objectieven zin niet kunnen verdeelen, toch blijft nog de vraag te beantwoorden over of er niet verschillende staatsmachten in subjectieven zin kunnen bestaan, die elk een deel der staatstaak vervullen." De verklaring echter dezer uitspraak volgt terstond, waar gezegd wordt: „En dat is eigenlijk het essentieele beginsel van Montesquieu en zijne volgelingen."

Ja, *wel* het essentieele beginsel van Montesquieu, *niet* dat

---

[1]) p. 53.

van zijne volgelingen; het zijn immers juist die volgelingen, die de leer van Montesquieu tot de leer der trias politica volledig hebben uitgewerkt? [1])

Verder trekt de heer Reuijl te velde tegen hen, die, meenende dat het Staatsgezag door één orgaan moet uitgeoefend, het belichamen in den persoon van den vorst.

Daar ik mijzelven evenwel niet tot die laatsten reken, en de gansche bespreking van de quaestie bovendien buiten ons bestek valt, geloof ik dat wij het verdere van zijn belangrijk betoog moeten laten rusten. Het is voldoende te constateeren, dat onze stelling geenszins strijdt met de conclusie, waartoe de heer Reuijl komt in zijn bekroond werk, dat hem ook tot academisch proefschrift strekte, welke conclusie overeenstemt met de meening van ook buitenlandsche schrijvers, en tevens strookt met den feitelijken toestand in alle Staten, die een constitutioneelen regeeringsvorm bezitten.

Ik voorzie nog eene bedenking van anderen aard.

Uwe redeneering, zoo zal men zeggen, is slechts ten deele juist. Wetgeven is niet slechts het stellen van een gedragsregel, en rechtspreken is niet slechts het vaststellen van wat recht is.

Het begrip „wet" bestaat uit twee elementen: het omvat niet alleen den gedragsregel, die daarin wordt vastgesteld, het omvat ook het bevel tot naleving van dien regel; het is dikwijls niet eens noodig, dat de wetgever den gedrags-

---

1) Cf. t. a. p. p. 53 en 54, waar vooral de Duitsche philosophen, met name Fichte, als die volgelingen worden aangewezen.

regel vaststelt; het gebeurt, dat hij eenvoudig den bestaanden regel sanctionneert; in die sanctie, in dat bevel ligt dus alleen het karakter der wetgeving.

Evenzoo is het vonnis niet alleen het vaststellen van het concrete recht, maar het bevat tevens het bevel aan de veroordeelde partij, tot naleving van het vonnis. Dit laatste bestanddeel, dat bevel, nu is het overwegende, in die uitvoerbaarverklaring der beslissing ligt juist de eigenaardige handeling van het staatsorgaan.

En de conclusie uit deze beide praemissen is: dat in het eerste geval het stellen van den gedragsregel, in het andere de rechterlijke beslissing slechts voorbereidende werkzaamheden zijn, in beide gevallen vreemd aan de werking van het Staatsgezag, die zich alleen openbaart, ginds in het verleenen van verbindende kracht aan de wet, hier in de uitvoerbaarverklaring der rechterlijke beslissing. [1])

---

[1]) „Das Hoheitsrecht des Staates oder die Staatsgewalt kömmt nicht in der Herstellung des Gesetzes-Inhaltes, sondern nur in der Sanction des Gesetzes zur Geltung; die Sanction allein ist Gesetzgebung im staatsrechtlichen Sinne des Wortes" Laband „das Staatsrecht des Deutschen Reiches." Freiburg i. B. u. Tübingen 1878 bnd. II p. 6.

„Dadurch dasz der Staat durch das Gericht als sein Organ in der formellen Weise des Urtheils den im Tenor bezeichneten Rechtsanspruch anerkennt, wird von ihm ein Recht *in concreto* sanctionirt, wie im Gesetz ein Rechtsatz *in abstracto*; und ebenso wie das Gesetz nicht blos die Feststellung und Formulirung eines Rechtssatzes, sondern die Ausstattung desselben mit verbindlicher Kraft ist d. h. den Befehl enthält ihn zu befolgen, so ist auch das Urtheil nich blos Feststellung des concreten Rechts, sondern zugleich Befehl an den Verklagten, den Rechtsanspruch zu erfüllen, unter der Drohung, dasz im Falle des Zuwiderhandelns auf Verlangen des Klägers

Gaarne erken ik, dat deze voorstelling van zaken weinig strookt met mijne stelling, dat het Staatsgezag zoowel in de wet als in het vonnis den gedragsregel vaststelt; toch acht ik het hier niet de aangewezene plaats tot hare bestrijding. [1])

Wij moesten een uitstap maken op een aan ons eigenlijk onderwerp vreemd terrein, en juist die afwijking noopt ons tot kortheid, waar die aan ons betoog niet schaadt.

De bestrijding nu is overtollig, daar de bewering geenszins aan het doel, dat ik met mijne stelling beoog, in den weg staat.

Immers het doel is aan te toonen, dat zoowel wet als vonnis rechtsuitingen zijn van éénzelfde macht, van éénzelfde Staatsgezag, en als zoodanig, als uitingen van éénzelfde karakter, ook gelijke bejegening verdienen. Sluit een vreemde Staat zijne grenzen voor buitenlandsche wetten, dan moet die maatregel ook toepasselijk zijn op buitenlandsche vonnissen; laat hij daarentegen de werking van vreemde wetten op eigen gebied toe, dan is het onredelijk, de kracht van buitenlandsche vonnissen uit te sluiten.

---

die Befolgung dieses Befehls durch die Staatsgewalt und durch die physischen Machtmittel des Staates erzwungen werden würde. Nur in dem letzteren Bestandtheil des Urtheils, in der Vollstreckbarkeitserklärung des Anspruchs, liegt die spezifisch staatsrechtliche Function." Idem ibidem Bnd. III Abth. II p. 24. Cf. Mr. J. T. Buijs, „de Grondwet" dl. II p. 223.

[1]) Deze bewering schijnt mij toe in nauw verband te staan met eigenlijk een uitvloeisel te zijn van de stelling, dat in een constitutioneelen Staat bij het hoofd der regeering alle staatsmacht berust.

Is deze laatste meening onaannemelijk — en ik meen dat het bewijs wel is te leveren —, dan valt daarmede ook de gevolgtrekking.

Welnu, prof. Laband c. s. erkent dat wet en vonnis wel niet *rechtsui tingen*, maar toch *uitingen*, met name bevelen zijn van eenzelfde Staatsgezag. Die uitingen, die bevelen gronden zich op zijn uitvloeisels van voorbereidende werkzaamheden; het komt er nu maar op aan te betoogen, dat de voorbereidende werkzaamheden, door verschillende instellingen verricht, van eenzelfden aard zijn. En dat betoog is zeker niet moeielijk te leveren.

Er was een tijd, dat er geene wetten bestonden, en desondanks, misschien juist daarom te meer, was er behoefte aan rechtspraak, en werd zij bevredigd.

De rechter, die eene beslissing moest geven had het recht te zoeken, waar hij het kon vinden; in ieder geval was voor hem eigen rechtsbewustzijn de voorname bron; hierdoor alleen gebonden waren recht en billijkheid voor hem gelijkluidende begrippen.

Hij had niet alleen recht toe te passen, hij had het ook vooraf te vormen. Zijn toepassen was tevens vaststellen van den gedragsregel. Beide waren in ééne daad vereenigd.

En is nu sedert de aard van 's rechters werkzaamheid zoozeer veranderd? Het is waar, in verloop van tijd is zijne vrijheid van rechtsvinding beperkt; het vaststellen van wetten was het begrenzen van het gebied, waar hij het recht moest zoeken; is hij daarom binnen die perken minder vrij? Al zijn de grenzen dikwijls eng getrokken, kan het nog niet gebeuren, dat van hem eene beslissing gevraagd wordt, waar de bepaalde gedragsregel ontbreekt, en waar hij, alvorens recht te kunnen toepassen, dit eerst moet vaststel-

len?[1]) De rechter is daar tevens wetgever; en, waar hij den gedragsregel reeds gesteld vindt, moge dit karakter zijner taak minder uitkomen, het ligt desniettemin in zijn oordeel, of de voor de toepassing van den regel vereischte feitelijke toestand aanwezig is, en in die toepassing zelve.

De beslissing van den rechter in het privaatrecht is tevens eene handeling van wetgevenden aard, vroeger onbeperkt, thans door het geschreven recht beperkt.[2])

---

[1]) „De rechter, die weigert recht te spreken, onder voorwendsel van het *stilzwijgen*, de duisterheid, of de onvolledigheid der wet, kan, uithoofde van rechtsweigering, vervolgd worden." Art. 13 wet houdende A.B.

[2]) Wij lezen bij prof. Dr. K. Binding van Leipzig, „Strafgesetzgebung, Strafjustiz und Strafrechtswissneschaft in normalem Verhältnis zu einander" in het: Zeitschrift für die gesamte Strafrechtswissenschaft van Dr. Dochow und Dr. v. Liszt, Wien 1881: pag. 14: „Zwischen dem Rechte, was besteht, und der Wissenschaft, welche dieses Recht lehrt, zwischen der allgemeinen Regel und ihrer allgemeinen Auslegung ist das *Richterthum* dazu bestelltt, der konkreten Lebenserscheinung ihr Recht angedeihen zu lassen.

Was der Gesetzgeber nicht will, der Theoretiker nicht darf, das grade ist sein Ambt. *Sein Urteil aber ist zugleich ein Akt wissenschaftlicher und ein Akt gesetzgeberischer Thätigkeit.*" (Ik cursiveer) . . . . . .

. . . . . .

„Es ist neuerdings die Frage nach dem Wesen des Urteils wieder in Flusz gekommen: die Entscheidung schwankt, ob es lediglich sog. Rechts-Anwendung, d. h. lediglich Urteil im logischen Sinne, das ist schlieszlich nichts anderes als eine rein wissenschaftliche Thätigkeit, oder Rechtssetzung im Sinne einer *lex specialis* sei?

Bedenkt man, dasz jedes Straf-Urteil authentische Gesetzes-Auslegung — wenn auch nur für den einzelnen Fall — ist, dasz der Richter durch sein Urteil früher nicht vorhandene pflichten erzeugt, dasz er berufen erscheint, die Unbestimmtheiten, die der Gesetzgeber absichtlich oder unabsichtlich im Gesetze belassen hat, in bestimmten Rechtswillen um

Maar — en hiermede kom ik tot het laatste bezwaar, dat ik kan voorzien — ligt het niet in het begrip wetgeving, dat de wet een algemeenen regel vaststelt, terwijl het vonnis een regel stelt voor één bepaald geval? Dat eene wet algemeen werkt is wel het meest voorkomende, maar het behoort geenszins tot haar wezen. „Mit dem Begriff des Gesetzes ist es völlig vereinbar, dasz dasselbe einen Rechtssatz aufstellt, der nur auf einen einzigen Thatbestand anwendbar ist, oder nur ein einzelnes concretes Rechtsverhältnisz regelt" zegt Laband, [1]) en hij is in onze zaak zeker een onverdachte getuige.

Het vaststellen van den gedragsregel in abstracto en het

---

zusetzen, so kann kaum noch ein Zweifel bleiben, dasz das Urteil sich als *lex specialis* darstellt.

Somit ist die richterliche Gewalt von der gesetzgebenden nicht fundamental verschieden: der Richter ist die lebendige Vertreter des Gesetzgebers, nicht wie Montesquieu will, ein *être inanimé*; er ist sein Bevollmächtigter, nicht lediglich „das Mundstück des Gesetzes"; allerdings wird er an die Grenzen dieser Vollmacht streng gebunden, aber vom Vollmachtgeber durch das Vertrauen geehrt, dasz seinem Ermessen ein weiter spielraum absichtlich gelassen ist."

En eenige bladzijden verder (p. 29) zegt prof. Binding nog: „Die Praxis (aber) darf über dem einzelnen Paragraphen das Gesetz als ganzes, und über dem Gesetze das Recht nicht übersehen. . . . . .

In freier wissenschaftlicher That hat sie im einzelnen Falle das Leben dem Rechte zu unterwerfen und den Gesetzgeber an der Stelle zu vertreten, wohin sein Arm nie zu langen vermag."

Deze meening, uitgesproken op strafrechtelijk gebied, waar het eerste en hoogste gebod luidt: nulla poena sine lege, geldt a fortiori op een terrein als het onze, waar zelfs het „non liquet" van den rechter is uitgesloten.

1) t. a p. p. 2. Bnd. II.

vaststellen van dien in concreto zijn dus voorbereidende werkzaamheden van éénzelfden, wetgevenden aard; en is dit zoo, dan hebben ook de eindwerkzaamheden, die slechts uitvloeisels hiervan zijn, de uitingen van het Staatsgezag, dat zich dan tot het sanctionneeren van den regel bepaalt, hetzelfde karakter, namelijk dat van *rechtsuitingen.*

Ten opzichte van een vreemden Staat verdienen dus ook die uitingen van het Staatsgezag in beide gevallen eenzelfde bejegening.

Hiermede schijnt mij de stelling voldoende toegelicht, en tegen mogelijke bezwaren verdedigd; het wordt tijd tot ons oude terrein terug te keeren.

Staat het dus vast, dat erkenning van vreemde vonnissen der Staten plicht is tegenover het individu, dan zijn zij daartoe nog niet onvoorwaardelijk gehouden.

In beginsel ja, heeft het vonnis, zooals het daar ligt, aanspraak op eerbiediging, maar de omstandigheden zijn er niet naar om dat beginsel streng door te voeren.

Hieruit volgt echter, dat het vonnis de meest mogelijke erkenning vereischt; men moet vragen: niet hoever kan men gaan; maar: welke omstandigheden eischen beperking?

Het is niet te ontkennen, dat de Staten min of meer wantrouwend tegenover elkander staan; van dat wantrouwen geven hunne wetgevingen voldoende blijk, en het recht van overdaging in Frankrijk (art. 14 C. c.), ten onzent (art. 127 Rv.) en in andere landen, onze artikelen 992 en 138 van het burgerlijk wetboek als afwijkingen van den regel: *locus regit actum* zijn reeds zoovele onwraakbare getuigen, dat men van

onafhankelijkheid en macht heeft misbruik gemaakt, ten koste van het recht.

Bij dezen misstand zou strenge handhaving van het recht ten aanzien van ons vraagstuk inderdaad onrecht zijn, en is dus, tot herstel van evenwicht, beperkte erkenning plicht.

Welke nu die grenzen, die voorwaarden zijn, waaronder vreemde vonnissen moeten worden erkend, zal het onderwerp eener volgende afdeeling uitmaken.

---

§ 2.

VOORWAARDEN WAARONDER DE ERKENNING MOET GESCHIEDEN.

De wet, haar inhoud moge recht of onrecht zijn, verdient als hoogste uiting van het Staatsgezag eerbiediging, niet alleen van den kant van het individu, maar ook van dien van den wetgever zelven.

Het staat den laatste zeker vrij den bestaanden regel op te heffen, en die opheffing mag men zelfs verwachten, waar de regel onrecht bevat; maar houdt hij hem in stand, dan is het zijn plicht de latere voorschriften in overeenstemming er mede te geven, want de heerschappij der eenmaal uitgevaardigde wet dient onverkort te worden gehandhaafd.

Het is duidelijk dat met en door de erkenning van vreemde vonnissen ook voor vreemde wetten de deur wordt opengezet; bv. men erkent al dadelijk daarmede de geldigheid der wet omtrent de bevoegdheid des vreemden rechters.

Die vreemde wet nu zal, voor zoover zij eenzelfde onderwerp regelt als de eigene wet, daarmede overeenstemmen of

in strijd zijn, en ter voorkoming van dien strijd is gewezen op de wenschelijkheid van een uniform wereldrecht.

Het zou voorwaar een afdoend middel zijn, maar met grond mag men betwijfelen of, zoo al ooit de verwezenlijking van dat ideaal waarschijnlijk is, zij wel in de eerste jaren kan worden verwacht.

Reeds met eenheid van regelen voor de oplossing van internationale wetsconflicten zou reeds veel gewonnen zijn, beweert men, en ik zal het waarlijk niet tegenspreken.

In ieder geval wordt bepaaldelijk eene eenvormige regeling der rechterlijke competentie als grondslag der erkenning geëischt. [1])

Maar nog eene andere wijze van oplossing is mogelijk, en ik geloof dat wij hiertoe onze toevlucht moeten nemen, want, die laatste eisch moge gering schijnen, het zal nog wel eenige tijd duren eer daaraan voldaan is.

Hetzelfde resultaat — verzekering van de heerschappij van eigen wetten — wordt ook bereikt, wanneer wij aannemen: *erkenning van vreemde vonnissen, mits geen inbreuk makende op eigen wetten.*

Hier is natuurlijk alleen sprake van dwingend of absoluut recht, van wetten, die een gebod of verbod bevatten; maar ook strijd met deze behoeft niet altijd eene reden van uitsluiting van vreemde vonnissen te zijn, en daarom sprak ik juist van inbreuk maken.

---

1) Cf. Mr. D. Josephus Jitta, t. a. p. p. 17 en Mr. T. M. C. Asser, t. a. p. p. 219 i. f.

Slechts wanneer de buitenlandsche wet in conflict komt met de inlandsche, wanneer de heerschappij van deze laatste wordt bedreigd, is niet-erkenning plicht.

Dit beginsel lost, dunkt mij, het best den strijd op, die niet uitblijft, waar deze twee eischen: heerschappij der eigen wet en erkenning van het vreemde vonnis tegenover elkander staan; het zal ons tot een juist resultaat leiden bij de behandeling der verschillende vragen, die ons nu wachten.

Ook de wetgevers van den nieuweren tijd gaan, zooals wij in ons eerste hoofdstuk zagen, in beginsel uit van de overtuiging, dat eene erkenning van het buitenlandsche vonnis in meerdere of mindere mate noodzakelijk is; maar wij merkten tevens op, dat de voorwaarden, waaronder zij tot die erkenning besluiten, zoo talrijk en zoo ruim zijn, dat de feitelijke toestand op niet-erkenning neer komt.

Desniettegenstaande kan eene korte bespreking van die voorwaarden haar nut hebben, en ik acht het niet onmogelijk door vergelijking en schifting een goed resultaat te verkrijgen.

Hiertoe neem ik de wetgevingen van België, Italië en Duitschland.

I. Zooals wij opmerkten schrijft de Belgische wet van 1876 voor, dat de rechtbanken van eersten aanleg kennis nemen van de vonnissen van vreemde rechters in burgerlijke en handelszaken.

Zoo er tusschen België en het land, waar het vonnis is gewezen een tractaat bestaat, gesloten op den grondslag

van reciprociteit, dan zal het onderzoek zich slechts over de volgende vijf punten uitstrekken:

1. Of de beslissing geene bepalingen inhoudt strijdende met de publieke orde of met de beginselen van het Belgische publiekrecht;

2. Of volgens de wet van het land waar de beslissing gevallen is, deze beslissing kracht van gewijsde heeft verkregen;

3. Of volgens dezelfde wet de expeditie van het vonnis alle voorwaarden, vereischt voor de authenticiteit, in zich vereenigt;

4. Of de rechten der verdediging zijn geëerbiedigd;

5. Of de vreemde rechter niet uitsluitend bevoegd is op grond van de nationaliteit van den eischer.

Deze laatste voorwaarde is aangenomen naar aanleiding van het recht van overdaging; men wilde bv. geene vonnissen tegen Belgen in Frankrijk gewezen, in België uitvoerbaar verklaard zien, wanneer de competentie des rechters uitsluitend berust op art. 14 C. c.

II. De Italiaansche wet van 1865 bepaalt vóór alles de inachtneming van de internationale overeenkomsten, die op dit punt bestaan.

Dan volgt dat de executoriale kracht door de Italiaansche hoven van appèl aan vreemde vonnissen gegeven wordt, na een onderzoek over de vier volgende punten:

1. Of het vonnis door een competenten rechter gewezen is;

2. Of de dagvaarding regelmatig heeft plaats gehad;

3. Of partijen wettiglijk vertegenwoordigd waren, of wel wettiglijk verstek is verleend;

4. Of de beslissing niet strijdt met de openbare orde, of met het interne publiekrecht van het Koninkrijk.

Wanneer wij nu deze twee wetgevingen met elkander vergelijken, dan treft het ons, dat de Italiaansche wet, niettegenstaande zij van vroeger dagteekening is, veel vrijzinniger bepalingen bevat dan de Belgische; terwijl de eerste in het algemeen aan alle vreemde vonnissen onder enkele voorwaarden de tenuitvoerlegging in Italië verzekert, laat de laatste de bestaande verouderde toestand voortduren; alleen vonnissen van landen, waar de Belgische vonnissen uitvoering erlangen, doet zij onder voorwaarden uitvoerbaar verklaren.

De Belgische wet laat de regeering tractaten sluiten, op den grondslag van reciprociteit; in de Italiaansche wet is terecht noch van tractaten, noch van reciprociteit sprake.

Behoudens hetgeen ik omtrent het karakter van wet en tractaat in eene afzonderlijke afdeeling wensch te bespreken, moet ik hier reeds opmerken, dat erkenning van vreemde vonnissen plicht is, onafhankelijk van het feit, dat de Staten daaromtrent met elkander tractaten sluiten.

Een tractaat knoopt een zekeren band tusschen twee of meer Staten, waarbij zij tegenover elkander verplichtingen op zich nemen; maar waar nu de verplichting reeds bestaat, is immers ook die band niet meer noodig?

Evenmin is hier plaats voor reciprociteit, want ook van een beding hieromtrent is de verplichting onafhankelijk.

Met tweeërlei doel stelt men den eisch van reciprociteit. Eensdeels ligt daaraan de gedachte ten grondslag, dat de

erkenning van eigen vonnissen in een vreemd land een voorrecht is, wenschelijk voor eigen onderdanen. Wij merkten echter op, dat hier geen plaats is voor onderscheid tusschen nationaliteiten, en dat erkenning integendeel ten nadeele van den eigen onderdaan kan zijn.

De erkenning is een algemeen belang, een belang van het recht, dat elke Staat voor zich zelf heeft te behartigen; wèl moet zij plaats hebben onder waarborgen, ter voorkoming van botsing met andere belangen, maar waar van geene botsing sprake is, is elke voorwaarde eene belemmering. Men [1]) erkent ook die belemmering en hoe kan men dan anderdeels den eisch van reciprociteit aanprijzen, als uitmuntend middel om het nieuwe beginsel meer algemeen verspreid, en door de Staten aangenomen te zien?

Mij dunkt, deze twee meeningen sluiten elkander uit. Terecht zegt de heer Durier: [2]) „Chacune des nations européennes a été saisie de la crainte d'être prise pour dupe; elle a pensé qu'en entrant dans la voie de la vérité, largement et sans restriction, elle serait victime de sa générosité. C'a été, je pense, une erreur: un peuple gagne toujours à proclamer chez lui, sans restriction et sans condition, le principe de la vérité."

De overige voorwaarden, die beide wetten stellen, hebben veel overeenkomst.

In beide vindt men bepaald, dat het vreemde vonnis geene

---

1) Prof. Asser. Revue de droit international t. 1. 1869, p. 411 vv.

2) Op het Congres van sociale wetenschappen te Brussel 1862. Cf. Revue, ibidem.

bepalingen mag inhouden strijdende met de publieke orde of het publiekrecht van den eigen Staat.

Reeds bij het onderzoek naar de Italiaansche jurisprudentie zagen wij, wat al niet tot dat begrip „publieke orde" wordt gebracht, en dat deze voorwaarde haast alle andere waarborgen overbodig maakt.

Op dien grond kan men alle erkenning van vreemde vonnissen tegenhouden, want aldus is het aan de willekeur van den rechter, en aan zijne waardeering van het begrip overgelaten, om een vonnis al of niet uitvoerbaar te verklaren. [1])

De verdedigers van dit beding ontkennen niet, dat de gereede en krachtdadige uitvoering van vreemde vonnissen onder een dergelijke voorwaarde zal lijden, maar de grondbeginselen van de maatschappelijke orde zullen onaangetast blijven. Salus publica suprema lex!

Ongetwijfeld moet die maatschappelijke orde te allen tijde gehandhaafd worden, maar waar is de grens van dit begrip? Neemt men het in den ruimsten omvang, dan wordt het gansche voorschrift van erkenning illusoir, en feitelijk aan den rechter daaromtrent het oordeel gelaten.

---

[1]) Voor Daguin is het geen bezwaar, dat de toepassing van het begrip „publieke orde" aan 's rechters willekeur is overgelaten. Wij lezen van hem, t. a. p. p. 116: „En resumé, nous croyons que, toutes les fois qu'il n'existera pas de textes formels, il faudra laisser une certaine latitude aux magistrats, qui apprécieront, si la décision étrangère est ou non conforme aux principes de l'ordre public français."

Zie over de „Proteus-natuur" van het begrip „publieke orde" v. Bar. t. a. p. Bnd. I. p. 97 en 98.

Allereerst moet men zich, naar ik meen, beperken tot die grondbeginselen, die in de wet zijn gesanctionneerd, want het beginsel, dat wij boven ontwikkelden — erkenning van vreemde vonnissen, mits geen inbreuk makende op eigen wetten — leidt daartoe.

De wetgever heeft eenmaal zijn voorschrift gegeven, en inconsequent zou het zijn hier toe te staan wat hij ginds verbood.

Hier is geen sprake van een nevelachtig en rekbaar begrip „publieke orde", en er is dus minder plaats voor subjectieve interpretatie; de Staat heeft een beginsel — naar zijne meening een grondslag der maatschappij — in de wet gesanctionneerd en met dat voorschrift heeft men slechts te maken.

Maar hiermede is de moeilijkheid nog verre van opgelost, want hoe moeten die wetten nader aangeduid? Zal men het criterium zoeken in het doel, en met von Savigny twee soorten van wetten aannemen, de eersten ter wille van het individu daargesteld, de zuivere „rechtswetten," de laatsten ter wille der „publica utilitas" bestaande? [1])

Deze onderscheiding gaat echter te ver, want v. Savigny rekent tot deze laatste categorie ook de wetten, waarbij een nationaal oeconomisch doel zich denken laat, en eveneens het geval dat de nationale wetten een rechtsinstituut van een vreemden Staat niet kennen.

Een nationaal oeconomisch doel hebben nu ongeveer alle wetten [2]) en met die opmerking vervalt de gansche onderscheiding.

---

[1]) System des heutigen Römischen Rechts. Bnd. 8, p. 35, 36.

[2]) Cf. v. Bar, t. a. p. Bnd. I. p. 91.

Moet men ze dan noemen: wetten betreffende publieke orde en goede zeden, en het publiekrecht?

Daartoe behooren ook de wetten betreffende den staat der personen, de bepalingen omtrent de verhouding van ouders en kinderen, omtrent huwelijksbeletselen, kortom het gansche familierecht valt er onder, en zoo zou men een einde maken aan de algemeen erkende heerschappij der nationale wet of van die der woonplaats.

Of is de tegenstelling van *sociaalrecht* en *privaatrecht*, door Laurent [1]) gegeven, juist?

Maar reeds bij hem zelven blijkt zij geen vasten maatstaf.

Weinig beslissend voor het oogenblik is ook Brocher's [2]) meening, die onderscheidt tusschen wetten betreffende de interne publieke orde, en betreffende internationale publieke orde: de laatsten moeten dan het uitsluitend karakter hebben.

Hij zelf echter verzuimt het nadere onderscheidingsteeken te stellen, en daarom is het ons juist te doen.

Eindelijk sluit zich bij deze laatste meening ook aan A. Weiss [3]), terwijl deze eene nadere aanduiding van die internationale publieke orde niet wenschelijk acht, maar haar veeleer aan het oordeel van den rechter wil laten.

Bij voorkeur zou ik hier willen beslissen in den geest van v. Bar, waar hij zegt [4]): „Die Anwendung auswärtiger

---

[1]) „Le droit civil international," tome 3.

[2]) „Nouveau traité de droit international privé," 1876 n°. 141 vv.

[3]) „Traité élémentaire de droit international privé," 1885, p. 516 vv.

[4]) t. a. p. Bnd. I. p. 132.

Rechtsnormen ist in soweit ausgeschlossen, als sie dazu dienen würde, im Gebiete des Staates Rechtsverhältnisse zu verwirklichen oder Handlungen und Leistungen zu erzwingen, welche nach der Gesetgebung des Staates daselbst nicht geduldet, beziehungsweise daselbst nicht erzwungen werden sollen."

Door erkenning van het vreemde vonnis erkent men een bepaalden rechtstoestand, eene rechtsverhouding van partijen.

Het komt er op aan of die rechtstoestand zelve strijdt met de grondbeginselen van maatschappelijke orde, in de wet van den Staat, waar de erkenning zal plaats hebben, neergelegd; is die strijd aanwezig, dan dient de erkenning onvoorwaardelijk geweigerd.

Wanneer het Staatsgezag eene bepaalde rechtsverhouding, op welken grond ook, verbiedt, dan kan het niet een vreemd vonnis erkennen, dat die rechtsverhouding verwezenlijkt.

Hiermede is niet gezegd, dat die erkenning ook moet geweigerd, wanneer in het vreemde vonnis de gewraakte rechtsverhouding slechts wordt gehuldigd, wanneer het vonnis daarop rust.

Die eisch zou inderdaad te ver gaan, want hij zou hiertoe leiden dat men het nationale verbod ook in den vreemde toepasselijk achtte, en zoo daaraan eene heerschappij toekende, die men juist voor de vreemde wet bestrijdt.

De werking eener rechtsverhouding is geenszins binnen territoriale grenzen beperkt, maar kan integendeel op verschillend rechtsgebied „zich vertakken."

Iedere nationale wetgever heeft zeker het recht, en het

is zijn plicht, die takken, die op zijn gebied ongeoorloofd zijn, af te houwen; maar de stam op vreemd rechtsgebied staande, is voor hem onbereikbaar; [1]) en juist naar dien stam richt hij zijn bijl, wanneer hij aan een vreemd vonnis dat op de verbodene rechtsverhouding rust, alle rechtsgevolg ontzegt.

Een voorbeeld zal dit duidelijk maken. De zoon van een in polygamie levenden Mohamedaan vraagt erkenning van een vreemd vonnis tegenover zijn broeder, tot afgifte van een deel der vaderlijke nalatenschap. Zal men nu die erkenning weigeren, omdat men zelf de polygamie verbiedt?

Dat vreemde vonnis, dat enkel afgifte van een deel der nalatenschap vraagt, maakt hoegenaamd geen inbreuk op nationale wetten van maatschappelijke orde.

In Nederland is het onderzoek naar het vaderschap verboden; zal nu de Nederlandsche wetgever, de erkenning weigeren, wanneer het vonnis rust op dat onderzoek, zoo het is gewezen in een Staat, waar dat onderzoek geoorloofd was?

De executie van dergelijk vonnis, dat bv. enkel een plicht tot onderhoud oplegt, heeft niets met maatschappelijke orde te maken. [2])

---

[1]) v. Bar, t. a. p. p. 129.

[2]) Meent men dat hiermede feitelijk dat verbod wordt ontdoken, dan antwoord ik dat deze opmerking hier volstrekt niet opgaat. Voorop wordt gesteld, dat het onderzoek in den vreemde is geoorloofd, en daarbij komt m. i. ook de persoon, tegenover wien het wordt ingesteld, in aanmerking. Verbiedt diens nationale wet, maatstaf van zijn staat, rechten en bevoegdheid, dat onderzoek, dan is dit, als van invloed op het familierecht, tegenover hem ook niet geoorloofd. Cf. Weiss, t. a. p. p. 729 en v. Bar, Bnd. I. p. 561; nº. 206.

Dat verbod werd gegeven ter voorkoming van zedenkwetsende processen, die bovendien licht tot chicanes konden worden misbruikt; maar hier, waar in den vreemde dat proces reeds is gevoerd, wordt de eigen maatschappelijke orde hoegenaamd niet verstoord.

Geldt het vonnis daarentegen de verwezenlijking eener rechtsverhouding, die zelve door de nationale wet is verboden, of betreft het eene handeling, waartoe naar de nationale wet niet gedwongen mag worden, dan dient de erkenning geweigerd.

Was iemand bij vonnis veroordeeld om een ander te huwen dan zou ten onzent dat vonnis geenszins, desnoods met den sterken arm, kunnen worden tenuitvoergelegd.

Ik kom dus tot deze conclusie: de erkenning van vreemde vonnissen moet geweigerd, wanneer zij zou leiden tot de onmiddellijke verwezenlijking van rechtstoestanden, door de nationale wet verboden, of tot het afdwingen van handelingen waartoe, naar haar, niet mag worden gedwongen.

De tweede voorwaarde der Belgische wet, dat het vreemde vonnis kracht van gewijsde moet hebben verkregen, komt niet voor in de Italiaansche, en zij schijnt mij ook minder gewenscht; want zoodra een vonnis vatbaar is voor tenuitvoerlegging moet het ook in den vreemde als zoodanig worden erkend.

Het moet overal dezelfde kracht hebben, in zoover dit zonder nadeel kan geschieden.

Dit geldt zoowel van de voorloopige tenuitvoerlegging, als van vonnissen bij verstek.

Voor de uitsluiting van deze laatsten is geen reden.

Wanneer den gedaagde op wettige wijze kennis is gegeven van den eisch, die tegen hem is ingesteld, en de gelegenheid voor hem heeft opengestaan, om zijne bezwaren tegen de toewijzing van dien eisch te berde te brengen, dan heeft hij het aan zich zelf te wijten, wanneer hij bij verstek veroordeeld wordt.

Wanneer hij nu den tijd, dat hij zich tegen dat vonnis kon verzetten, ongebruikt heeft laten voorbijgaan, moet men aannemen, dat hij de rechtmatigheid der genomen beslissing erkent.

De derde voorwaarde der Belgische wet, die men in de Italiaansche mist, is geheel overbodig, daar eene expeditie, die niet aan de vereischten voldoet, geene expeditie is.

In de vierde voorwaarde der Belgische wet zijn blijkbaar de tweede en derde der Italiaansche saamgevat, terwijl de voorwaarde der Italiaansche wet, of het vonnis door een competenten rechter gewezen is, in de Belgische ontbreekt.

Waar nu aan den eenen kant de Belgische wet te conservatief is, zich nog te veel vastklemmende aan het verouderde beginsel van uitsluiting, daar is aan den anderen kant de Italiaansche regeling weer te liberaal; deze houdt geene rekening met de bestaande toestanden, en hier zou zich het geval kunnen voordoen, dat de Italiaansche rechter het pareatis moest verleenen aan eene buitenlandsche beslissing over een geschil, waarover naar de Italiaansche wet hij zelf had moeten oordeelen.

Ja, wanneer de Italiaansche rechters in het begrip „publicke orde'' niet een voorwendsel hadden, zooals wij zagen, om het geheele stelsel ter zijde te zetten, dan zouden zij zelfs de uitvoering eener Turksche beslissing naar den Koran niet kunnen tegenhouden!

III. Volgens de Duitsche wet van 1877 is een vreemd vonnis in Duitschland niet uitvoerbaar, dan na een verlof van executie, verkregen van den Duitschen rechter.

Dat verlof wordt gegeven zonder onderzoek naar de wettigheid der beslissing, maar het moet geweigerd worden:

1. Wanneer het vreemde vonnis nog geen rechtskracht heeft verkregen;

2. Wanneer door de uitvoering tot eene handeling zou gedwongen worden, waartoe men naar het Duitsche recht niet gedwongen mag worden;

2. Wanneer naar het Duitsche recht de rechtbanken van het land, waartoe de buitenlandsche rechter behoort, niet competent waren;

4. Wanneer de veroordeelde schuldenaar Duitscher is, en zich niet met het proces heeft ingelaten, omdat de dagvaarding hem niet heeft bereikt;

5. Wanneer de reciprociteit niet gewaarborgd is.

Deze Duitsche wet toont weer veel overeenkomst met de Belgische; in een opmerkelijken negatieven vorm stelt zij ook slechts de uitvoering mogelijk van vonnissen gewezen in landen, waar ook Duitsche vonnissen uitvoering erlangen.

Ten opzichte van andere vreemde vonnissen vinden wij niets bepaald, en daar wij in dit bijzonder geval moeilijk

eene bestendiging van den bestaanden toestand kunnen zien, moeten we aannemen dat het vonnis, dat een eischer in zulk een land tegen zijn schuldenaar heeft verkregen, hem in Duitschland niet zal baten, maar dat hij, zoo hij een executie in Duitschland wil bewerken, hij deze, zoo mogelijk, van een Duitschen rechter moet vragen.

Hier wordt evenwel niet gesproken van tractaten en, naar wij zagen, werd ook bij de beraadslagingen over de wet geconstateerd, dat aan den eisch van reciprociteit is voldaan, wanneer Duitsche vonnissen feitelijk worden erkend in zeker land, waarmede geen tractaat gesloten is, al zijn de wijze en voorwaarden dier uitvoering geenzins bepaald.

In voorwaarde 1 vinden wij overeenkomst met de tweede voorwaarde der Belgische wet, dat het vonnis, dat uitvoerbaar verklaard zal worden, rechtskracht moet hebben verkregen; beter is, zagen wij, de voorwaarde, dat het vonnis in het land waar het gewezen werd vatbaar moet zijn voor tenuitvoerlegging.

De ongelukkige voorwaarde der twee andere wetgevingen, dat het vonnis niet mag strijden met de publieke orde en het publiekrecht missen wij hier; alleen het verbod van uitvoering, wanneer deze zou leiden tot eene handeling, waartoe men naar het Duitsche recht niet gedwongen mag worden, kan eenigzins tot deze rubriek worden gebracht, maar wij zagen reeds dat dit beding niet voldoende is en te weinig uitsluit.

Geheel verschillend zijn de bepalingen dezer wet van die der Italiaansche, wat betreft den maatstaf, waarnaar de competentie des buitenlandschen rechters moet worden beoordeeld.

Terwijl deze wetgever het goede beginsel heeft aangenomen, dat de rechter zijne competentie moet toetsen aan de wet van zijn eigen land, doet gene haar beoordeelen naar de Duitsche wet. [1])

Hier zal zich zeker het geval niet voordoen dat een Duitsche rechter een vonnis uitvoerbaar moet verklaren over eene zaak, waarin hij zelf had moeten oordeelen, maar daar staat tegenover, dat deze voorwaarde in zeer vele gevallen een beletsel voor de erkenning zal zijn.

Het hangt hier immers geheel van het toeval af, of de competentie des vreemden rechters beantwoordt aan de Duitsche regeling, daar wij van dezen toch waarlijk niet kunnen verwachten, dat hij haar opzettelijk in acht zal nemen.

De regeling der competentie is ontegenzeggelijk een maatregel van inwendige orde in het land waar zij plaats heeft, om bepaaldelijk den rechter aan te wijzen, die van eene zaak kennis moet nemen.

Waarom zou men dan eischen, dat de competentie des vreemden rechters ook moet beantwoorden aan de inlandsche wet? Die inwendige orde wordt door de erkenning van een in den vreemde gewezen vonnis hoegenaamd niet

---

[1]) Dit is tenminste de zin die, naar wij zagen, wordt gegeven aan de Duitsche voorwaarde, dat de tenuitvoerlegging moet geweigerd wanneer naar het Duitsche recht de rechtbanken van het land, waartoe de buitenlandsche rechter behoort, niet competent waren.

Feitelijk doelen de woorden op het geval dat de internationale competentie des rechters in Duitschland geregeld is, maar daar mij eene dergelijke regeling niet bekend is, zal men de verklaring van de commissie van redactie moeten aanvaarden. Cf. p. 71.

gestoord. De vreemde wet betreffende de competentie des vreemden rechters heeft in den vreemde hare werking gehad; het resultaat is het vonnis, en met dat vonnis heeft men slechts te maken.

Ook prof. Asser [1]) meent, dat de vreemde rechter niet alleen competent moet zijn naar de wetten van het land, waartoe hij zelf behoort (omdat de wetten betreffende de competentie territoriaal zijn), maar ook naar de wet van het land, waar de executie moet plaats hebben, omdat de wetgever van dit land die executoriale kracht slechts kan verleenen aan vonnissen van rechters, die hij zelf als competent erkent. [2])

Maar zelve voert hij reeds daartegen aan: Si l'on exige que le tribunal étranger soit compétent d'après les règles en vigueur dans l'état où l'exécution du jugement doit avoir lieu, il est clair que l'application du principe sera, dans beaucoup de cas, tout à fait impossible. Le tribunal

---

[1]) Cf. Mr. T. M. C. Asser, Revue de droit internat. t. I. 1869, p. 408 vv. en Handel. der Ned. Jur. Vereen. dl. I. p. 219.

[2]) Van deze meening zijn ook Feuerbach en v. Waechter in Archiv f. d. civ. prax. Bnd. 25, p. 418. Bij deze uitspraak sluit zich eveneens aan Daguin, t. a. p. p. 104 en dat nog wel voor het jus constitutum in Frankrijk! Deze uitspraak stemt zeer weinig overeen met wat wij elders van denzelfden Schrijver lezen (t. a. p. p. 240): „dans les cas ou le traité (Franco-Suisse de 15 Juin 1869) aura lui-même fixé les règles de la compétence, il est bien évident qu'il suffira de s'y référer. Quant aux hypothèses qni n'auraient pas été prévues par la convention diplomatique de 1869, nous pensons qu'il faudra les résoudre en déterminant la compétence d'après la loi du pays, où le jugement aura été rendu."

étranger se conformera toujours aux lois de son pays, il ne pourra pas s'en écarter dans le but de rendre sa sentence exécutoire à l'étranger."

Men erkent de bezwaren en wil die uit den weg ruimen door het met elkander in overeenstemming brengen van de in elk der landen, die onderlinge uitvoerbaarheid hunner vonnissen wenschen in te voeren, geldende regelen voor de rechterlijke competentie, althans met betrekking tot de zoogenaamde competentie ratione territorii. [1])

Anderen [2]) weer achten eene zelfstandige regeling der internationale bevoegdheid door de nationale wet het eenige juiste stelsel.

Maar met deze laatste regeling is alle strijd nog geenszins opgelost, want die regeling kan weer in verschillende landen verschillend zijn, en dan gelden weer dezelfde vragen van straks: is het voldoende dat de rechter naar zijne eigene wet bevoegd is, of moet hij tevens bevoegd zijn naar de wet van het land waar de ten uitvoerlegging moet geschieden?

Moet ook hier de buitenlandsche rechter bevoegd zijn naar de wet van het land waar de ten uitvoerlegging moet geschieden, dan geeft deze nieuwe regeling zelve weer aanleiding tot nieuwe moeilijkheden.

---

[1]) v. Bar gaat zelfs nog verder, en wil slechts als competent erkennen den rechter van dien Staat „dessen Gesetze dem in den Streit gebrachten Anspruch die letzte massgebende Gestalt gegeben haben." t. a. p. Bnd. II. p. 427.

[2]) Mr. Jitta, t. a. p. p. 58.

Nemen wij eens aan dat een Argentiniër in Oostenrijk woont, en dat deze, terwijl de wetgevingen van deze beide landen den rechter van de woonplaats als bevoegd erkennen in zaken betreffende den staat der personen, in Nederland erkenning vraagt van een Oostenrijksch vonnis dienaangaande; zou nu Nederland die erkenning weigeren, wanneer men daar, den staat der personen beoordeelende naar de nationale wet, ook den nationalen rechter alleen bevoegd achtte?

Het was voorwaar voor onzen Argentiniër niet te hopen!

Ik zal geenszins de groote waarde van eene afzonderlijke regeling der internationale competentie des rechters ontkennen, 't zij zij geschiede met overleg, 't zij zonder overleg met andere Staten; maar ons onderwerp mag allerminst van zoo'n regeling afhangen.

Ik geloof gaarne dat dergelijke regeling spoedig mogelijk is, maar wil men die regeling afwachten, dan heeft het er veel van of wij ons met eene zaak van administratie bezig houden.

Dan wordt het eigenlijk slechts de vraag of de personen, die de vreemde Staat als rechters aanstelde, vertrouwen verdienen, en dan is de erkenning van het vreemde vonnis ook geen rechtsplicht, slechts een maatregel van rechtspolitiek.

Meent men niet tot erkenning van vreemde vonnissen te mogen besluiten dan onder voorwaarde, dat de vreemde rechter ook naar de eigen wet bevoegd zij, dan acht men die erkenning noodzakelijk: niet *omdat het een vreemd vonnis is*, maar *omdat de vreemde rechter in het bepaalde geval de bevoegde is.*

Betoogt men daarentegen met ons de erkenning op een rechts-

grond, zooals wij dien verstaan, dan erkent men het vonnis *zooals het daar ligt*, en daarin is ook begrepen, de erkenning der vreemde wet betreffende de competentie des vreemden rechters.[1])

---

[1]) Eveneens zegt Dr. Edwin Katz, Referendar te Berlijn, omtrent § 661 n⁰. 3 der Duitsche wet, waar bepaald is dat de competentie van den buitenlandschen rechter moet beoordeeld worden naar de Duitsche wetten: „Die deutsche Gesetzgebung hat hiermit einen Grundsatz angenommen, der seit Feuerbach von der überwiegenden Mehrheit der Schriftsteller und von den vorhergehenden Gesetzgebungen vertreten worden ist; meines Erachtens mit Unrecht. Es wird in dieser Regelung der Zuständigkeit ein Schutz des Inländers gefunden, der ohne dieselbe ganz der ausländischen Gerichtsbarkeit überliefert werden würde, ja der unter Umständen im Nachtheil gegen den in Deutschland Recht suchenden Auslander sein könnte, wenn die bezüglichen Competenzgesetze des Ausländers ungünstiger sind als die entsprechenden deutschen.

Alle diese Anführungen sind richtig, rechtfertigen aber das Gesetz nicht ausreichend. Wenn der deutsche Gesetzgeber das ausländische Urtheil für zu recht bestehend anerkennt, so erkennt er damit für dieses Urtheil und die aus demselben von ihm anzuordnende Zwangsvollstreckung die bezüglichen Gesetze des Auslandes an. Ganz inkonsequent ist es demnach, wenn er den ausländischen Gesetzen, soweit sie die Zuständigkeit regeln, die Geltung versagen muss, während ihnen, soweit sie den Anspruch selbst betreffen, also materiell viel wichtigere Rechte berühren, der breiteste Raum der Anerkennung gewährt wird.

Nun lag aber auch für den Gesetzgeber durchaus kein Grund vor, sich dieser auf der Hand liegenden Inconsequenz schuldig zu machen; wenigstens ist der damit beabsichtigte Schutz der eigenen Rechtsunterthanen sicher nicht als genügender Grund anzuerkennen. Der Deutsche, welcher mit dem Ausländer im Auslande rechtliche Beziehungen anknüpft, muss gleich bei beginn derselben gewärtigen, dasz dieselben einer Beurtheilung des ausländischen Richters in Gemässheit der ausländischen Gesetze unterworfen werden können; bei dieser Erwägung aber wird ihm das Bewusstsein, dass dieselben nur von einem nach deutschen Gesetzen zuständigen Richter wirksam entschieden werden können, kaum jemals in der Begründung seiner

Het is duidelijk, dat elke rechter, wanneer hij over zijne eigene bevoegdheid moet oordeelen, de wet van zijn eigen land toepast, en zich geenzins op grond van vreemde wetten onbevoegd zal verklaren.

Passen wij nu nog ons boven ontwikkeld beginsel — erkenning van vreemde vonnissen, mits geen inbreuk makende op eigen wetten — toe, dan verkrijgen we het resultaat, dat men bij erkenning van het vreemde vonnis de competentie des vreemden rechters moet beoordeelen naar de wet van zijn eigen land; alleen wanneer het eene zaak geldt, waarover de eigen rechter had moeten beslissen mag de erkenning niet plaats hebben.

Ook eene voorwaarde als die der Belgische wet, dat het vreemde vonnis niet vatbaar is voor erkenning, als de vreemde rechter uitsluitend bevoegd was op grond van de nationaliteit van den eischer, acht ik bepaald noodzakelijk.

Het recht van overdaging is zeker eene instelling, die alle hervorming op internationaal privaatrechtelijk gebied in den

---

Rechtsverhältnisse in Auslande sicherer machen. Der deutschrechtliche Fundamentalsatz: „Niemand darf seinem ordentlichen Richter entzogen werden" welcher wohl für die Bestimmung den leitenden Gedanken abgegeben haben mag, verliert seine Bedeutung ganz für ein Urtheil, das eben auf anderen als deutschen Rechtsprincipiën aufgebaut ist, und erkennt man dieses Urtheil an, weil man annimmt dass es wahr sei, so ist es inconsequent und in vielen Fällen auch ungerecht, das Urtheil in einer rein willkürlichen Beziehung für nicht wahr zu erachten."

Dr. E. Katz „Vollstreckbarkeit ausländischer Urtheile in Deutschland," i/h. Rechtsgeleerd Magazijn van Mrs. Drucker, Katz en Molengraaff, Haarlem 1882, blz. 495.

weg staat, en sterke afkeuring verdient; zoolang de afschaffing van dit recht niet heeft plaats gehad, is het stellen dezer voorwaarde noodig, want erkenning van een dergelijk vonnis zou zijn een bevorderen van onrecht.

En is nu ten slotte, buiten het recht van overdaging, het gevaar van strijd, bij de tegenwoordige regeling der competentie in verschillende landen, wel zoo dreigend?

Iedere wetgeving zal zeker het beginsel huldigen, dat de beslissing van ieder geschil aan dien rechter moet worden opgedragen, die er het best over kan oordeelen; bij de toepassing van dat beginsel zal men zooveel niet verschillen.

Zoo zien wij den Nederlandschen wetgever voor zuiver persoonlijke zaken of in die welke roerend goed betreffen het forum domicilii als bevoegd aanwijzen, en in zake van aanspraak op een onroerend goed zelf, het forum rei sitae; ook het forum contractus wordt erkend. In overeenstemming daarmede bepaalt de Fransche Code de proc. civ.: „En matière personnelle, le défendeur sera assigné devant le tribunal de son domicile; . . . . en matière réele, devant le tribunal de la situation de l'objet litigieux" (a. 59).

Bovendien zien wij reeds op internationaal gebied vrij algemeen als toepasselijk erkend: de nationale wet ten aanzien van den persoonlijken staat, de lex rei sitae voor onroerend goed, en de lex loci contractus bij overeenkomsten; ook omtrent den bevoegden rechter, wanneer men diens internationale competentie eenmaal ter hand neemt, zal er dus niet zooveel verschil zijn; en, hoe meer eenvormig in verschillende landen de voorschriften betreffende de oplossing van

wetsconflicten worden (en dit is immers de richting, waarin de ontwikkeling van het internationaal privaatrecht voortgaat?), hoe meer ook conflicten van competentie des rechters zullen verdwijnen; want immers de competentie des rechters moet afhangen van de wet, die de rechtsbetrekking beheerscht, waarover het geding wordt gevoerd? [1])

Niet ieder zal mij dit echter toestemmen. Er zijn er integendeel, die juist van meening zijn, dat de vraag, welke wet de toepasselijke is, beantwoord moet worden uit de wet van den Staat, waartoe de rechter behoort.

---

[1]) Charles Brocher, professor en president van het hof van cassatie te Genève vraagt in zijn werk „Nouveau traité de droit international privé (au double point de vue de la théorie et de la pratique)" Genève 1876 n°. 164 p. 402: „Cette compétence legislative (de l'état) ne devrait elle pas emporter attribution de la compétence judiciaire?"

L'état qui a fait la loi n'est-il pas mieux qualifié qu'un autre pour en connaître et en manifester le sens? L'unité d'interprétation ne doit-elle pas être recherchée aussi bien que celle de législation? Le bénéfice qu'on attend de la seconde n'est-il pas compromis, s'il ne s'appuie pas sur la première?"

Hierop antwoordt hij: „Tout cela semble vrai dans le monde des abstractions"; nu volgt eene opsomming van bezwaren, die in de praktijk zich zouden verzetten tegen dit stelsel; evenwel eindigt de heer Brocher met in hoofdzaak dat stelsel aan te nemen. Cf. p. 403 vv.

Ook volgens v. Bar (das Internationale Privat und Strafrecht 1e uitgave § 119, p. 431) is, daar het doel van de werkzaamheid des rechters bestaat in het wijzen van een vonnis, het karakter van het vonnis ook beslissend voor de grenzen van 's rechters werkkring, voor zijne competentie.

Het vonnis nu is eene lex specialis voor het bepaalde geval, waarop het betrekking heeft. Of nu op eene bepaalde zaak de lex specialis van het eene of andere land van toepassing is, moet daarvan afhangen, welke lex generalis, welke wet die bepaalde zaak beheerscht. De rechter van dien Staat heeft dus te beslissen, welks wet op die zaak van toepassing is. (Cf. de tweede uitgave Bnd. II. p. 428).

Bij hen staat dus eerst vast, welke rechter zal beslissen, dan wordt gevraagd welke wet toegepast moet worden. [1])

Het zou ons te ver voeren, wanneer wij in deze quaestie dieper doordrongen; welke van deze meeningen ook de juiste zij, het is hier voldoende te constateeren, dat veelal de regeling van de rechterlijke competentie in overeenstemming zal zijn met de bepalingen betreffende de oplossing van wetsconflicten, en hierin komen allen overeen, dat eene dusdanige regeling de meest gewenschte is. [2])

Niet alleen met het oog op de wetten betreffende de competentie des rechters, maar geheel in 't algemeen stelt men veelal den eisch, dat een vreemd vonnis niet moet worden erkend, wanneer de vreemde rechter daarbij eene wet heeft toegepast, die niet toegepast had moeten worden volgens de wet van het land, waar de erkenning wordt gevraagd. [3])

Deze eisch wordt nader aangedrongen door het aanvoeren

---

1) Tot hen behooren o. a. v. Pütter en Pfeiffer, maar vooral v. Wächter. (Cf. omtrent diens theorie Mr. Hamaker, N. Bijdr. 1880 p. 672).

2) Het Institut de droit international kwam in zijne zitting in den Haag 1 Aug. 1875 ook tot de conclusie, dat de uniforme regelen betreffende de competentie des rechters tot basis moeten hebben de beginselen omtrent de oplossing van wetsconflicten. Cf. Revue de dr. internat. t. VII, 1875 p. 276.

Eveneens zegt prof. Asser („Schets van het Internationaal privaatrecht", 1880, p. 105): „Over het algemeen verdient, bij het vaststellen van internationale regelen van bevoegdheid, het stelsel aanbeveling, om zooveel mogelijk den rechter van dat land bevoegd te verklaren, welks wetten de rechtsbetrekking beheerschen, waarover het geding gevoerd wordt."

3) Cf. Mr. Asser, Revue de dr. intern. t. I. 1869, p. 473 vv.

van moeilijkheden, waartoe eene tegenovergestelde meening moet leiden. Wanneer de rechter zijne competentie slechts moet beoordeelen naar de wetten van zijn eigen land, dan zou het kunnen gebeuren dat, wanneer het een onroerend goed geldt, ten aanzien waarvan de rechter van de plaats waar het gelegen is competent is verklaard door de wet van zijn land, deze een vreemd vonnis betreffende dit goed moest uitvoerbaar verklaren, wanneer die vreemde wet juist den rechter van de woonplaats van eene der partijen competent verklaarde om geschillen naar aanleiding van dit goed te beslissen. Hij zou dan, zelf competent zijnde, tevens de competentie eens buitenlandschen rechters moeten erkennen.

Ander voorbeeld: De Nederlandsche wet schrijft voor dat de Nederlander, die zich in een vreemd land bevindt, geen anderen uitersten wil zal kunnen maken, dan bij authentieke akte, en met inachtneming van de formaliteiten, welke in het land, alwaar de akte verleden wordt, gebruikelijk zijn. Nu maakt de Nederlander in een land, welks wetgever in 't algemeen het beginsel „locus regit actum" in zijne voorschriften heeft bekrachtigd, een olographisch testament. De rechter van dat land zal dat testament van waarde verklaren, wat betreft den vorm. Zal dit vonnis nu uitvoerbaar verklaard kunnen worden in Nederland?

Eindelijk: een vreemdeling, minderjarig naar de wet van zijn eigen land, heeft gecontracteerd in een land, dat het statutum personale van een vreemdeling niet erkent.

De rechter van dit land heeft nu de exceptie van onbevoegdheid afgewezen, en heeft den vreemdeling veroordeeld.

Hoe zal nu de rechter van het land, waar de veroordeelde minderjarig is, een vonnis, waarin hij als meerderjarig beschouwd wordt, aldaar uitvoerbaar kunnen verklaren?

Maar deze gevallen zijn ook bij onze meening niet mogelijk; ze hebben alle betrekking op het feit, dat het vreemde vonnis in conflict komt met de nationale wet, en juist op het voorkomen van deze mogelijkheid is onze oplossing gebaseerd.

Bepalingen als van art. 992 en 138 van ons Burg. Wetbk. behooren zeker vóór alles afgeschaft, doch zoolang moeten ze geëerbiedigd. Eene voorwaarde is dus noodzakelijk: dat de erkenning geweigerd wordt, wanneer het vonnis is gewezen in strijd met het recht van het land, waar de erkenning gevraagd wordt, wanneer die wet op de zaak van toepassing was. [1])

Het is bovendien niet de vraag naar eene oplossing, waaraan geene bezwaren verbonden zullen zijn, deze eisch zou te ver gaan; het is hier slechts de vraag naar een stelsel, zooals het wordt geëischt door het recht, waaraan de minste bezwaren verbonden zijn, en dat tevens vatbaarheid heeft voor dadelijke toepassing.

Thans komen we aan de wetten betreffende de procedure.

De Belgische voorwaarde zegt in 't algemeen, dat de rechten der verdediging moeten zijn geëerbiedigd; maar zoo vaag eene voorwaarde acht ik ongeoorloofd, want waar is de grens, en een langdurig debat wat rechten der verdediging zijn en

---

[1]) Cf. Portugeesche wet op p. 90.

wat eerbiedigen is aan de erkenning voorafgaande, zou zeker de voordeelen dier erkenning weer doen verloren gaan.

M. i. moet men zich beperken tot de dagvaarding, tot de vraag of de gedaagde werkelijk kennis heeft gekregen van den eisch tegen hem ingesteld, of hij werkelijk in de gelegenheid is geweest de toewijzing van dien eisch te beletten; voor de rechtmatigheid van een vonnis is dit zeker een eerste vereischte.

Deze aangelegenheid is in de meeste landen nu wel voldoende geregeld voor het geval, dat de gedaagde in het land zelf zijne woonplaats of zijn verblijf heeft, maar ten aanzien van wie buitenslands wonen, laat de regeling te wenschen over.

De Nederlandsche regeling is, dat de dagvaarding geschiedt aan den ambtenaar van het Openbaar Ministerie bij het college, voor hetwelk de vordering moet gebracht worden, die het oorspronkelijke met „gezien" zal teekenen, en het afschrift van het exploit aan het departement van buitenlandsche zaken zal toezenden. Nu gaat het verder langs diplomatieken weg, en er bestaat geene wettelijke zekerheid, dat de dagvaarding ter kennisse van den gedaagde komt.

Dit punt dient dus nader door de verschillende Staten geregeld; vooralsnog is het stellen eener voorwaarde niet overbodig.

Een voorbeeld zien wij in de Italiaansche wet, dat de dagvaarding regelmatig moet hebben plaats gehad, maar ook dit is nog te onbestemd.

De Duitsche wet brengt ons echter op den goeden weg:

De erkenning moet geweigerd worden, als de veroordeelde schuldenaar een Duitscher is, en hij zich niet met het proces heeft ingelaten, doordat de dagvaarding hem niet op wettige wijze heeft bereikt.

Dit is eene billijke voorwaarde, maar de wijze van toepassing is onbillijk, daar een ongemotiveerd onderscheid wordt gemaakt tusschen Duitschers en vreemdelingen.

De bepaling is noodig of onnoodig; is ze noodig dan is het eene rechtsbescherming van het individu, onverschillig of dat is een inlander of een vreemdeling.

Geschiedt erkenning van vreemde vonnissen onder zekere voorwaarden, dan kan een onderzoek, of die voorwaarden vervuld zijn, niet uitblijven.

Over de vraag, wie het onderzoek zal hebben in te stellen is men het vrij wel eens; steeds zullen zich rechtsquaesties voordoen en de rechter is dus de aangewezen autoriteit om, na constateering dat aan de voorwaarde is voldaan, zijn merkteeken als verlof van erkenning op het vonnis te plaatsen. Maar dat teeken — pareatis of exequatur, zooals men het noemt — is nog op anderen grond noodig.

Het vonnis ontleent zijne executoriale kracht aan de souvereiniteit van den Staat, en daarvoor is dus medewerking van het Staatsgezag noodig.

In de meeste Staten geschiedt die medewerking onmerkbaar, daar de rechter zelf aan zijne uitspraak namens den Staat de belofte verbindt van hulp van den sterken arm,

wanneer die mocht noodig zijn : hij voorziet zelf zijn *dictum* van de executoriale formule.

Er zijn evenwel Staten waar men onderscheidt tusschen dictum en imperium ; [1]) heeft men eens het dictum verkregen, dan moet men zich wederom wenden tot eene rechterlijke autoriteit ter verkrijging eener executoriale formule.

En dit onderscheid tusschen dictum en imperium moeten ook wij maken.

Bij erkenning van vreemde vonnissen erkent men niet het imperium, want dat imperium reikt niet buiten de grenzen van den Staat waar het vonnis gewezen is. Wel erkent men het dictum; de rechter heeft eens uitgemaakt wat recht is tusschen partijen, en die beslissing moet overal haar uitwerking hebben.

Ter verkrijging van het imperium wendt men zich tot het Staatsgezag binnen welks gebied men de erkenning wenscht, en dat gezag geeft zijne bekrachtiging in den vorm eener executoriale formule.

Dit is de hoofdbeteekenis van het pareatis dat de rechter verleent.

Van meer belang is echter 's rechters werkzaamheid, die aan dat verleenen van pareatis voorafgaat; en omtrent de inrichting daarvan bestaat meer verschil van gevoelen.

Geschiedt dat onderzoek der voorwaarden op een verzoekschrift of bij wijze eener procedure?

Wanneer het eene procedure is — en ik meen, dat wij

---

[1]) Cf. Foelix, Traité de droit internat. privé, t. II. § 324, p. 46.

het in zekeren zin als zoodanig moeten beschouwen, want er moet gelegenheid zijn tot verzet tegen de erkenning —, rust dan op den eischer het bewijs, dat het vonnis aan de voorwaarden voldoet, of op den gedaagde het bewijs van het tegendeel?

De eischer zal in ieder geval moeten aantoonen dat het overgelegde stuk een vonnis is, vatbaar voor ten uitvoerlegging, gewezen in een Staat, welks vonnissen in 't algemeen erkend worden; de gedaagde zal dit natuurlijk kunnen betwisten.

Verder zal deze moeten kunnen aantoonen, dat er door de erkenning inbreuk wordt gemaakt op de wetten van den Staat waar de erkenning gevraagd wordt, en in zoover zijn verzet ook doen steunen op de bewering, dat de rechter van dien Staat tot kennisneming van het geding uitsluitend bevoegd was geweest. Ook zal hij de erkenning kunnen afweren op grond dat de bevoegdheid des rechters uitsluitend steunt op het recht van overdaging.

Overigens moet hij de bevoegdheid van den rechter die het vonnis wees niet kunnen betwisten.

Men neemt aan dat deze zelf over zijne bevoegdheid juist geoordeeld heeft, want daarop is de gansche erkenning van het vonnis gebaseerd.

„Hoe dikwijls toch geeft een onderzoek naar de bevoegdheid des rechters aanleiding tot lang gerekte debatten over het fond der zaak?" [1])

---

[1]) Handel. der Ned. Jur. Vereen. dl. I. p. 239, waar dit betoogd

Tevens dient opgemerkt dat de rechter zich dan ook *ambtshalve* onbevoegd moet verklaren.

Maar elk onderzoek zal natuurlijk eenigen tijd vorderen; elk oponthoud werkt schadelijk, en zal dikwijls het doel, dat men beoogt illussoir maken.

Vooralsnog kunnen wij evenwel dat onderzoek niet missen, maar voor het nadeel, dat het met zich brengt, ligt m. i. meer dan één correctief voor de hand.

Ik denk hier namelijk aan de gerechtelijke hypotheek in Frankrijk, en aan het conservatoir beslag ten onzent.

Terwijl dit laatste nu dient om de onttrekking van het wettelijk onderpand der schuldvordering te voorkomen, vóórdat of terwijl over deze laatste wordt gelitigeerd, zou het eveneens hier kunnen worden aangewend, terwijl de schuldeischer reeds een vonnis heeft verkregen, welks uitvoering nog opgeschort wordt, hangende het onderzoek van den rechter, die pareatis zal verleenen. Deze zou dan, op een eisch daartoe, verlof tot dat beslag kunnen geven, hetzij onder gelijke beperkende voorwaarden, als waaronder wij het in ons recht aantreffen, hetzij binnen ruimer grenzen; wenschelijk schijnt het mij intusschen dien maatregel ook tot onroerende goederen uit te strekken; terwijl de meerdere waarborg, die een reeds gewezen vonnis biedt

---

wordt voor 't geval van uniformiteit van recht ten aanzien der territoriale bevoegdheid.

Ik zie echter geen reden om die woorden niet evenzeer op onze meening toepasselijk te achten.

boven een summierlijk aantoonen door den schuldeischer van de deugdelijkheid eener schuldvordering, de voorwaarde dat de schuldenaar moet hebben aangevangen met het verduisteren zijner goederen, zoo niet overbodig maakt, althans eene wijziging er van in den zin als wij bij ons voor handelszaken aantreffen, [1]) rechtvaardigt.

Bovendien zou de schuldenaar ook door het stellen van zekerheid, de opheffing van het beslag kunnen bewerken.

Wij hebben evenwel deze regeling hier niet verder in bijzonderheden uit te werken; het was slechts ons doel in grove trekken eene oplossing voor de moeilijkheid, waarop wij stuitten, aan te geven.

Hooger beroep van het vonnis, waarbij de inlandsche rechter pareatis heeft toegestaan, zou eveneens tijd vorderen, en het schijnt mij niet wenschelijk de mogelijkheid hiertoe open te stellen; eene beslissing van dezen in eersten aanleg en tevens in hoogste ressort is voldoende.

Er is hier minder plaats voor persoonlijke waardeering des rechters, zooals dit bij uitleg van wetten plaats vindt; hij heeft eenvoudig te onderzoeken, of het vonnis voldoet aan de voorwaarden, en zoo ja, dan moet hij het uitvoerbaar verklaren.

---

1) Art. 305 Wetbk. v. burg. rv. bepaalt, dat het verlof tot conservatoir beslag verleend kan worden wegens schuldvorderingen, uit daden van koophandel voortspruitende, indien van de deugdelijkheid der schuldvordering summierlijk blijkt, en er *gegronde vrees bestaat* wegens verduistering van des schuldenaars roerende goederen.

Eene verdere bespreking van het „delibatie-proces" zal ik achterwege laten, daar men zich daarbij meer eigenaardig op het gebied der techniek van het onderwerp bevindt. [1])

Welke rechter met het verleenen van pareatis belast moet worden, hoe de legalisatie van het vreemde vonnis zal geschieden, wat omtrent de kosten moet bepaald, de regeling van het verzet tegen de executie, kortom de gansche inrichting van dit proces, zijn, dunkt mij, alle punten, welker behandeling op praktische ervaring moet steunen, en daarom is het voor ons verboden terrein; maar het zijn ook geene hoofdzaken.

Een enkele vraag wil ik echter nog aanroeren: Welke middelen van executie moeten gebezigd? M. i. die van het [illegible]ar de ten uitvoerlegging plaats heeft. [2])

Van een vreemd vonnis, dat rechtskracht zou hebben kan men eigenlijk niet spreken.

Het Staatsgezag erkent slechts de vreemde rechterlijke beslissing, maakt die door die erkenning als het ware tot de zijne, en verleent er rechtskracht aan.

Ten uitvoerlegging van een erkend vreemd vonnis is de ten uitvoerlegging van het vonnis, waarbij het pareatis is verleend.

Neemt men aan dat middelen van executie volgens de lex fori moeten gebezigd, dan zou een Staatsgezag soms middelen moeten bezigen, die het zelf niet kent.

---

1) Zie over dit proces v. Bar, Bnd. II. p. 519 vv.

2) „In executivis attenditur jus loci, ubi petitur executio" (Decis. Fris. Lib. I. tit. 12, def. 5).

Men[1]) bestrijdt onze bewering door de opmerking, dat degene, die zich op het vonnis beroept door het exequatur niet meer rechten kan verkrijgen, dan die uit het vonnis zelf voortvloeien.

Wie het exequatur vraagt en verkrijgt heeft in 't algemeen het recht tot de nakoming van het vonnis te dwingen, en daartoe moeten hem alle in het land geoorloofde middelen ten dienste staan.

Recht op die middelen geeft hem niet het vreemde vonnis, maar het inlandsche, waarbij de erkenning geschiedt.

Het is, naar ik meen, onwillekeurig meer eene afkeer van den lijfsdwang, die tot die meening leidt, dan wel overwegingen van recht.

Wij worden tenminste terstond naar het Nede. middel van gijzeling verwezen, terwijl men het, nóch voor de executie van een vreemd vonnis in Nederland, nóch voor die van een Nederlandsch vonnis in den vreemde geoorloofd acht.

Maar het middel moge nu op zich zelf afkeurenswaard wezen, het is duidelijk dat dit van geen invloed mag zijn op de beantwoording onzer vraag.

Reeds boven sprak ik van een onderscheid tusschen de erkenning van een vreemd vonnis als res judicata, en zijne gerechtelijke ten uitvoerlegging, en wij zagen dat eene principieele scheiding daartusschen voor ons onderwerp ongeoorloofd is.

---

[1]) Handel, der Ned. Jur. Vereen. dl. I. p. 242.

Immers het aanwenden van de exceptio rei judicatae is dikwijls eene vermomde ten uitvoerlegging; waar nu deze afhankelijk is van bepaalde voorwaarden, daar mag men zich van gene niet onvoorwaardelijk bedienen. [1])

Tegen deze gelijkstelling verzet zich ten sterkste v. Bar. [2])

Hij stelt voorop dat eene principieele niet-erkenning van het vreemde vonnis inderdaad alle toepassing der gewijsde zaak belet, zoowel de gerechtelijke ten uitvoerlegging, als hare aanwending bij wijze van exceptie; maar hij wijst tevens op de lastige consequentie, die wij boven ook aanroerden, dat, wanneer dan in het buitenland op grond van dat buitenlandsche vonnis eene tenuitvoerlegging heeft plaats gehad, de oorspronkelijke gedaagde nu voor zijn nationalen rechter de condictio indebiti kan instellen, en, mits die inlandsche rechter van een ander gevoelen is dan de buitenlandsche, zich op die wijze schadeloos stellen op binnen zijn bereik liggende goederen van den oorspronkelijken eischer. Zoo zou over en weer die rechtsvordering tot teruggave in 't oneindige kunnen ingesteld, en ten nadeele van de zekerheid des verkeers een eeuwige „Justizkrieg" ontbranden.

Zulk een Justizkrieg nu, meent hij, wordt vermeden, wanneer men, de tenuitvoerlegging van vreemde vonnissen principieel uitsluit, of slechts in uitgezonderde gevallen toelaat, maar daarentegen de *res judicata* van den competenten buitenlandschen rechter erkent.

---

[1]) Ook het Deutsche Reichsgericht is van die meening (Entscheidungen des Reichsgerichts in civilsachen, Bnd. VIII. 1883, s. 385).

[2]) t. a. p. Bnd. II. n°. 413, p. 417 vv.

Iets anders is positieve hulp te weigeren, iets anders een op grond van het vreemde vonnis feitelijk ingetreden rechtstoestand niet erkennen; en het ook door ons gebruikte argument, dat de exceptie van gewijsde zaak dikwijls eene vermomde tenuitvoerlegging is, wordt een schijnargument genoemd, want „men vergeet daarbij, dat het toch niet het Staatsgezag geweest is, dat de gedaagde in het tweede proces in dien gunstigen toestand heeft gebracht."

Maar prof. v. Bar vergeet dat voor tenuitvoerlegging van een vreemd vonnis, ook naar zijne meening, niet alleen een *fiat* van het Staatsgezag wordt vereischt, maar ook voorwaarden daaraan worden gesteld.

Hij zelf betoogt in n°. 445 dat de gerechtelijke tenuitvoerlegging moet geweigerd, wanneer reeds vroeger een inlandsch vonnis in dezelfde zaak, tusschen dezelfde partijen is gewezen, mits naar de inlandsche wet aan het laatst gewezen vonnis rechtskracht wordt ontzegd. In n°. 446 zegt hij dat de tenuitvoerlegging moet geweigerd als zij te beschouwen is als de onmiddellijke verwezenlijking eener rechtsverhouding, die, naar de in den Staat waar de uitvoering gevraagd wordt heerschende begrippen, ontwijfelbaar strijdt met de goede zeden. In n°. 447 erkent hij zelf de noodzakelijkheid van een onderzoek of het vreemde vonnis niet grovelijk onrechtvaardig is. In n°. 448 beschouwt hij het ontbreken van beslissingsgronden, zelfs de omstandigheid dat die gronden in te ruime termen zijn vervat, als redenen van weigering eener tenuitvoerlegging. In n°. 449 acht hij ook een waarborg noodig, dat de

dagvaarding in het oorspronkelijk proces geen fictieve geweest zij, maar op regelmatige wijze ter kennisse des gedaagden is gekomen, terwijl hij dien waarborg reeds aanwezig acht in de voorwaarde, dat het vreemde vonnis niet grovelijk onrechtvaardig mag zijn.

En zal hij nu wel de exceptie van gewijsde zaak geoorloofd achten, zoo reeds vroeger een ander inlandsch vonnis werd gewezen, of zoo het gewijsde strijdt met de goede zeden, of grovelijk onrechtvaardig is, of indien beslissingsgronden ontbreken, of indien de dagvaarding eene fictieve was?

Zijne uitspraak: „Hiernach hat es insbesonders auch keinen Sinn, die Anerkennung der *Res judicata* — mit Ausschluss der wirklichen Zwangsvollstreckung — an irgend andere Voraussetzungen zu knüpfen als an die einzige, dass das Gericht, von welchem das Urtheil ausgieng, competent war" [1]) doet een een ontkennend antwoord niet vermoeden.

Maar waarom wel een onderzoek naar de competentie des rechters, niet naar die andere voorwaarden?

En zal dan dat onderzoek dier competentie reeds niet evenzeer den toegang openen voor een Justizkrieg, uit vrees waarvoor v. Bar's gansche redenering voortvloeit?

Bovendien mag onder die vrees de consequentie toch niet lijden, en dat is, dunkt mij, het geval, waar men de toepassing van een gewijsde ginds aan voorwaarden bindt, hier onvoorwaardelijk toelaat.

---

[1]) t. a. p. p. 421.

Maar de vrees zelve acht ik ongemotiveerd. Wat verhindert bij het instellen der condictio indebiti voor den inlandschen rechter, ter bestrijding, een beroep op het gewijsde in den vreemde?

Die inlandsche rechter zal onderzoeken of dat beroep opgaat, en daarbij het vonnis ook toetsen aan de voorwaarden; is dit eenmaal geschied, dan geef ik overigens v. Bar gaarne toe, dat een formeel „exequatur" achterwege kan blijven.

---

§ 3.

IN WELKEN VORM MOET DE ERKENNING PLAATS HEBBEN?

Het standpunt waarop wij ons plaatsten bij het onderzoek òf en wáárom een Staatsgezag aan vreemde vonnissen rechtskracht moet verleenen, bepaalt tevens ons antwoord op de vraag, in welken vorm, in Nederland althans, dat verleenen moet geschieden.

Erkenning van vreemde vonnissen is erkenning van bepaalde rechtsverhoudingen der individuën; men sanctionneert daarmede den in het buitenland vastgestelden rechtstoestand van partijen; van de eene partij erkent het Staatsgezag een recht, aan de andere legt het eene verplichting op, die zonder dat gebod niet zou gelden, en welker nakoming desnoods met dwang wordt gehandhaafd.

Die erkenning wijzigt en beperkt de door datzelfde Staatsgezag gewaarborgde vrije beschikking over persoon en goed,

en het is duidelijk, dat, waar het Staatsgezag ginds die bescherming verleent door de wet, hier eene opheffing dier bescherming ook niet anders dan krachtens de wet kan geschieden.

Maar evenzeer als men bij de behandeling van ons onderwerp in het algemeen ons standpunt miskent, miskent men ook de waarheid dezer eenvoudige opmerking.

Getrouw aan hunne opvatting, dat erkenning van vreemde vonnissen is een quaestie van administratie tusschen de Staten onderling, achten de meesten, ik meen haast te kunnen zeggen allen, die zich met deze vraag bezighielden, het tractaat het juiste middel van regeling. [1])

Het rechtskarakter van het tractaat is echter met deze beschouwing ten eenenmale in strijd.

Hoe men ook de erkenning van vreemde vonnissen opvatte, zij bestaat toch zeker in een bevel van het Staatsgezag aan eigen onderdanen en autoriteiten, om het vreemde vonnis als rechtsgeldig te erkennen.

Het tractaat nu is eene overeenkomst tusschen twee of meer Staten onderling, het heeft een contractueel karakter, en is geenszins bestemd te regelen, in den zin van bevelen, voorschriften geven.

„Von einem Gesetz unterscheidet sich ein Staatsvertrag

---

[1]) Geheel onverwacht, en daarom des te meer door mij gewaardeerd, daagde, na het schrijven dezer regelen, voor mij een bondgenoot op in deze meening.

v. Bar betoogt (t. a. p. Bnd. II. p. 513) ook, al is het dan slechts op utiliteitsgronden, de noodzakelijkheid eener regeling door middel van de *wet*, *niet* door middel van een *tractaat*.

auf den ersten Blick dadurch, dass das Gesetz ein Befehl ist, den die Staatsgewalt an ihre Unterthanen erlässt, dass der Staatsvertrag dagegen ein Versprechen ist, welches einem gleichberechtigten Contrahenten ertheilt wird. In dem Staatsvertrage verpflichtet sich der Staat — oder der Geschäftsführer des Staates namens desselben — etwas zu geben, zu thun, zu unterlassen. Während nun der Staat die Befolgung seiner Befehle von seinen Unterthanen durch die staatlichen Machtmittel erzwingt, kann es keinen staatlichen Zwang zur Erfüllung von Staatsverträgen geben, da der Staat nicht gegen sich selbst Zwang zu üben vermag; sondern es giebt lediglich einen völkerrechtlichen Zwang, welchen der eine Contrahent gegen den andern zur Anwendung bringt, wenn er es für erforderlich oder nützlich hält." [1])

Bovendien zagen wij reeds dat de erkenning geen quaestie is der Staten tegenover elkander, maar een plicht van het Staatsgezag tegenover het individu; geheel onafhankelijk van wat een andere Staat denkt of doet, is elk Staatsgezag daartoe verplicht.

Een volkenrechtelijk hulpmiddel, als het tractaat is, kan dus niet baten.

Maar al zoekt men de rechtvaardiging dier erkenning in eene rechtsverhouding der Staten en al meent men, dat het tractaat het juiste middel is, om zich met elkander in verbinding te stellen, dan nog is dit onvoldoende ter regeling, want: „Ein Staatsvertrag hat an und für sich gar keine Rechts-

---

[1]) Laband, t. a. p. dl. II. p. 153.

wirkungen nach Innen (gegen Behörden und Unterthanen), sondern einzig und allein nach Aussen. Staatsverträge sind Rechtsgeschäfte, durch welche nur die Contrahenten gegen einander Ansprüche und Verpflichtungen begründen. Durch den Abschlusz des Vertrages ist in keiner Weise eine rechtliche oder thatsächliche Gewissheit geboten, dass der Vertrag auch wirklich erfüllt wird; manche Staatsverträge bleiben unausgeführt, bisweilen unter stillschweigender Zustimmung beider Contrahenten, bisweilen auch weil ein Contrahent auf die Ausführung nicht dringen kann oder will. Die Entscheidung ob ein Staatsvertrag erfüllt, oder ob die völkerrechtlichen Folgen der Nichterfüllung getragen werden sollen, steht in jedem Falle nur dem Staate als solchem, der Regierung, nicht den einzelnen Unterthanen oder Behörden zu.

Der völkerrechtliche Vertrag als solcher verpflichtet die letzteren niemals und unter keinen Umständen und die einzelnen Behörden und Unterthanen sind in keinem Falle weder befügt noch im Stande den Vertrag zu erfüllen. Nur der Staat als socher, der das alleinige Subject der aus dem Staatsvertrage hervorgehenden Pflichten ist, vermag dieselben zu erfüllen.

Diese Erfüllung aber geschieht in der Mehrzahl der Fälle durch einen Befehl an die Unterthanen resp. Behörden." [1])

Door het sluiten van het tractaat ontstaat slechts een rechtsverband tusschen de Staten; de onderdanen zijn hierdoor nog geenszins verbonden.

---

[1]) Laband, t. a. p. p. 153.

Op de rechtsbevoegdheid der onderdanen heeft het verdrag niet den minsten invloed. Staat de inhoud van een tractaat in verband met rechten en rechtsbetrekkingen der burgers, dan is nog het uitvaardigen van eene wet vereischt.

Men erkent het gewicht dezer bedenking, maar meent tevens haar te kunnen bestrijden, door de opmerking, dat, wanneer bij het sluiten der tractaten wettelijke rechten gemoeid zijn, de macht van het uitvoerend gezag beperkt is, en de medewerking des wetgevers vereischt.

In onze Grondwet is dit bepaald in de 2e alinea van art. 59: „Verdragen, die wijziging van het grondgebied van den Staat inhouden, die aan het Rijk geldelijke verplichtingen opleggen, of die eenige andere bepaling, wettelijke rechten betreffende, inhouden, worden door den koning niet bekrachtigd, dan na door de Staten-Generaal te zijn goedgekeurd."

Die eisch nu van uitvaardiging van eene wet nog na het tot stand komen van een tractaat, heet „al te formalistisch, want ze leidt enkel hiertoe, dat dezelfde wetgever tweemaal hetzelfde moet beslissen, eerst om tot de ratificatie (van het tractaat) te kunnen komen, en dan om aan de onderdanen het wettelijk gebod te kunnen opleggen.

„Staat het vast — en hieraan twijfelt niemand — dat de goedkeuring van den wetgever juist daarom noodig is, omdat uit het tractaat nieuwe wettelijke plichten moeten voortvloeien, dan zie ik niet in, waarom men aan zijne sanctie, eenmaal verleend, niet tegelijk het dubbele karakter zou mogen toekennen én van eene machtiging om te rati-

ficeeren, én van een gebod aan de onderdanen om na de ratificatie de goedgekeurde bepalingen na te leven." [1])

Maar het is niet *de wetgever*, die het verdragsontwerp moet goedkeuren; het zijn de *Staten-Generaal*, aan wie deze taak is opgedragen.

Ja, zegt prof. Buijs, letterlijk staat er Staten-Generaal, maar de Grondwetgever bedoelde eigenlijk daarmede den wetgever.

En deze meening wordt aldus toegelicht: Het motief dat in 1848 de redactie van art. 57 al. 3 [2]) gewijzigd werd, was: dat men een einde wilde maken aan de anomalie, tot nog toe bestaande, welke medebracht, dat de koning eenzijdig kon vernietigen, wat de wetgever geschapen had. Is het nu alleen de Staten-Generaal, die het verdrags-ontwerp moeten goedkeuren, dan zou voor de eene anomalie eene andere in de plaats zijn gekomen. Verbrak vroeger de koning eenzijdig de wet, nu zouden de Staten-Generaal het doen, maar altijd even eenzijdig; de onschendbare wet werd dan door een niet onschendbaar besluit opgeheven, en het groote doel, dat men wilde bereiken, namelijk de toepassing van het eenvoudige beginsel, de wet kan alleen door een andere wet worden opgeheven, werd volkomen gemist."

Dan wordt het verder aan de slordigheid geweten, waarmede onze hoogste Staatswet is geredigeerd, dat, in plaats van *wetgever*, *Staten-Generaal* geschreven werd, terwijl art. 20 [3]) en art. 12 [3]) aangehaald worden als voorbeelden, dat er meer

---

[1]) Mr. J. T. Buijs, „De Grondwet". Arnhem 1883, dl. I. p. 215.

[2]) Dit betoog werd geschreven onder de Grondwet van '48.

[3]) Eveneens der Grondwet van '48.

Staten-Generaal geschreven werd, waar men *wetgever* bedoelde.

Hiertegen moet ik opmerken, dat in art. 18 der tegenwoordige Grondwet, art. 20 der vroegere vervangende, de uitdrukking: toestemming *bij de wet* die van toestemming *der Staten-Generaal* heeft vervangen; hier is de fout die prof. Buijs aanwijst, verbeterd.

In art. 59 der tegenwoordige Grondwet is daarentegen: *goedkeuring der Staten-Generaal* van art. 57 al. 3 der vorige Grondwet behouden.

Alhoewel overigens weinig waarde is te hechten aan een beroep op het argumentum a contrario, schijnt het mij toch hier voldoende, om het beroep van prof. Buijs op de vooronderstelde bedoeling van den Grondwetgever, in verband met de slordigheid van redactie, te ontzenuwen.

De praktijk is misschien in strijd met het voorschrift der Grondwet; overeenkomstig met de meening van prof. Buijs wordt de goedkeuring van tractaten niet van de Staten-Generaal gevraagd, maar van den wetgever.

Wij hebben intusschen niet naar de praktijk te vragen, maar te oordeelen naar de bestaande wetsvoorschriften, en waar zij met dezen strijdt, die praktijk te veroordeelen.

Bovendien, al werkt de wetgever mede tot het tot stand komen van het tractaat, dan volgt daaruit nog geenszins, dat nu ook de burgers door dat tractaat zijn gebonden. Het komt niet aan op het orgaan dat regelt; de vraag is maar, in welken vorm de regeling plaats heeft.

Het is zeer mogelijk dat de wetgever medewerkt tot een

tractaat, het resultaat blijft niettemin een tractaat, en wordt door die medewerking geene wet.

Het gezag voor mijne meening ontleen ik aan Mr. J. A. Levy, [1]) die van art. 57 Grw. (oud) de volgende verklaring geeft: „Tot juist verstand van art. 57 Grw. dienen twee rechtsbegrippen scherp uiteen te worden gehouden.

Voorecrst: vorm en inhoud van het representatierecht. Ten andere: zijne verhouding tot het staatsrechtelijk leerstuk der wetgeving.

Naar den vorm vangt het representatierecht aan met de onderhandelingen, die aan het sluiten van een verdrag vooraf plegen te gaan. Het eindigt met de bekrachtiging van het verdrag, eene daad, waardoor dit laatste in het leven treedt. *Zoolang de ratificatie niet plaats gegrepen heeft, is er nog geen verdrag, maar een verdragsontwerp.* Een rechtsplicht om te bekrachtigen bestaat niet. De Staatsmacht, die het representatierecht heeft, in ons geval de kroon, blijft vrij tot op het oogenblik toe, dat zij den Staat beslist verbindt..... *Naar den inhoud* is het representatierecht niet onbeperkt. Dat wil zeggen de kroon is niet vrij om naar believen en met onverschillig welk rechtsgevolg, den Staat volkenrechtelijk te verbinden. Het privaatrechtelijk gebied mag de kroon, verdragen sluitende, in het geheel niet betreden. Anders stond het in hare macht geheel de ruimte van het privaatrecht in te nemen, door middel

---

[1]) Wet of Tractaat? 's Gravenhage 1880, p. 113 en vv.

eener publiekrechtelijke handeling..... Doch ook publiekrechtelijk is de kroon niet ten eenenmale vrij.

Zij behoeft alvorens den Staat te verbinden het *fiat* eener andere Staatsmacht: de vertegenwoordiging. *Het verdragsontwerp moet door de Staten-Generaal worden goedgekeurd.*

Ik herhaal: *het verdragsontwerp.* Immers wij weten, dat er vóór de ratificatie geen *verdrag* bestaat..... De slotsom dezer overweging ligt voor de hand. *Geheel het voorschrift van art. 57 der Grondwet heeft betrekking tot het volkenrechtelijk stadium van het verdrag.*"

Er zijn er ook, die, deze meening deelende, eerst het Staatsgezag zich bij tractaat tot de erkenning van buitenlandsche vonnissen willen doen verplichten en daarna die verplichting ook aan de individuen in eene wet willen doen opleggen.

Hun mag men vragen, waartoe zij dat voorafgaande tractaat noodig achten; het antwoord kan niet anders zijn, dan dat zij behoefte gevoelen aan een rechtsgrond voor de erkenning, en dien rechtsgrond schept men dan zich zelven in het tractaat; maar het is duidelijk, dat, waar die rechtsgrond reeds bestaat, het tractaat niet meer noodig is.

Eindelijk staat men nog eene andere wijze van regeling voor, naar analogie van het Nederlandsche stelsel omtrent uitlevering. [1])

Men wil in de wet de voorwaarden doen vaststellen waaronder de regeering omtrent de erkenning van vreemde vonnissen tractaten kan sluiten.

---

[1]) Cf. art. 4 Grwt.

Hier is, wel is waar, het bezwaar vermeden, dat een tractaat als bron van verplichtingen der individuën wordt beschouwd, maar nu moet ik opmerken, dat dikwijls het sluiten van tractaten niet plaats zal kunnen hebben, omdat de wettelijke voorwaarden in alle landen niet eenstemmig zullen zijn. En waartoe, mag men vragen, dient dan nog het tractaat?

Maar wat is er toch tegen een enkele regeling bij de wet? Een ernstig argument daartegen zie ik niet; wel meen ik een paar bezwaren te hebben ontdekt, die, hoewel ik ze ingebeeld acht, niettemin tot eene regeling door middel van tractaat doen besluiten.

In de eerste plaats is het, geloof ik, de reeds boven besproken vrees, dat een Staatsgezag, door eenvoudig de deur te openen voor vreemde vonnissen, zonder tevens den toegang voor vonnissen van eigen rechters te bedingen, zelve slachtoffer van zijne edelmoedigheid zou zijn; in het tractaat ziet men dan den weg ter verkrijging dier reciprociteit.

Maar wij zagen ook, dat de erkenning van vreemde vonnissen niet mag afhangen van dat beding, en dat bovendien die erkenning niet ten voor- of ten nadeele is van den vreemden Staat, wiens vonnissen worden erkend, maar dat het is ten voordeele van het recht, en dan baat men ook zich zelf.

Een tweede bezwaar tegen eene regeling door de wet is wellicht, dat men dan van *alle* vreemde vonnissen de rechtskracht zou moeten erkennen, ook van die van de meest onbeschaafde volken; want het gaat toch niet aan nomina-

tim in de wet de landen te noemen, welker vonnissen wél en niét aanspraak op erkenning zullen hebben.

De waarde dezer laatste opmerking erken ik gaarne en tevens acht ook ik natuurlijk niet ieder vreemd vonnis vatbaar voor erkenning; maar het komt mij voor dat Mr. Jitta eene goede oplossing dezer moeilijkheid voorstaat.[1]) Hij splitst de volkerengemeenschap in mondige en onmondige leden, en als criterium dier onmondigheid neemt hij aan de consulaire rechtsmacht.

„Daar waar de Staat een dergelijke macht vestigt, behoort hij de bevoegdheid der inlandsche rechters niet te erkennen, wanneer de gedaagde zijn onderdaan is, of zelfs in 't algemeen, wanneer de gedaagde geen onderdaan is van den inlandschen staat."

---

[1]) Cf. Handelingen der Ned. Jur. Vereen. dl. I. p. 60.

Terwijl hij vroeger (p. 17) nog aarzelt tusschen eene regeling bij tractaat of bij de wet, schijnt hij hier reeds over te hellen tot de wet, en bij het later mondeling debat blijkt hij geheel bekeerd, waar hij tegen de regeling bij tractaat verschillende bezwaren aanvoert en eindelijk zegt (dl. II. p. 69):

„Nog zou ik tegen tractaten het bezwaar willen aanvoeren, dat voortvloeit uit den aard van de rechtsbetrekkingen, die daarbij moeten geregeld worden. Die rechtsbetrekkingen vallen wel onder het openbaar recht, maar de tenuitvoerlegging van vonnissen, de competentie van den rechter staan in zeer nauw verband met het privaatrecht. En nu acht ik het een groot bezwaar, dat men in tractaten onderdeelen zou moeten regelen van het in Nederland geldende privaat-recht. Dit is zulk een groote moeielijkheid, dat men niet licht tot het sluiten van een tractaat zal overgaan."

Wordt hier ook niet zijne vooropgestelde theorie zelve reeds geheel ter zijde gesteld?

Waar het onderwerp zelf een quaestie van volkenrecht werd genoemd, mocht men ter regeling van dat onderwerp waarlijk ook een volkenrechtelijk hulpmiddel verwachten!

Voor beleediging door klaarblijkelijk wantrouwen is hier geene plaats, want de geheele instelling der consulaire rechtsmacht zelve rust op wantrouwen.

Vertrouwen daarentegen zij het beginsel tegenover de mondige leden der volkerengemeenschap: dan zal ook iedere Staat, die zijne roeping begrijpt en vervult, de kracht van vreemde vonnissen erkennen van die landen, die zich als zoodanig in die gemeenschap eene plaats hebben verworven.

Wanneer ik voor ons onderwerp zelfstandige, onafhankelijke regeling door iedere nationale wet betoog, ontken ik volstrekt niet de groote waarde van wilsovereenstemming der Staten.

Die wilsovereenstemming, is zij te verkrijgen, is natuurlijk zeer bevorderlijk aan de zaak; al is het ook niet omtrent de erkenning zelve, maar slechts ten aanzien van verwante onderwerpen.

Wenschelijk is zeker eene gemeenschappelijke eenvormige regeling van de competentie des rechters, van de oplossing van wetsconflicten, en bovenal eene juiste regeling der dagvaardingen; heeft zij eens plaats, dan zal ons beginsel des te zuiverder toepassing vinden; alleen meen ik te mogen beweren, en ik hoop het bewezen te hebben, dat de regeling van ons onderwerp niet van die wilsovereenstemming mag afhangen.

---

§ 4.

POGINGEN TOT HERVORMING.

De pogingen tot hervorming van den bestaanden toestand laten zich gereedelijk in twee deelen splitsen: in wetenschappelijke en praktische pogingen.

In de eerste rubriek komen voornamelijk in aanmerking de conclusiën, aangaande ons vraagstuk genomen door het „Institut de droit international" in zijne vergadering te Parijs 1878, en door de „Association for the reform and codification of the Law of nations", in hare vergadering te Milaan 1883.

Het Instituut besprak deze vraag grondig gedurende drie zittingen, aan welke bespreking de heeren: Asser, Demangeat, Clunet, Renault, Rolin, Norsa en Westlake voornamelijk deelnamen. [1])

Op een rapport van prof. Asser nam de vergadering van eene commissie, samengesteld uit de heeren: Demangeat, Clunet, Renault, Westlake en den rapporteur, de volgende conclusie over:

1. Une réforme complête à l'égard de l'exécution des jugements étrangers ne saurait être réalisée par le seul moyen de lois générales, uniformément applicables à tous les jugements étrangers. Il faut en attendre le complément d'un

---

[1]) Zie het Verslag dezer zitting in de „Revue de droit international et de législation comparée, tome X. 1878.

système de conventions diplomatiques à conclure avec les états dont les tribunaux et l'organisation judiciaire paraîtront présenter des garanties suffisantes.

2. Ces lois et conventions doivent poser des règles uniformes sur la compétence relative des tribunaux (compétence ratione personae ou territorii, par opposition à la compétence ratione materii, qui resulte de l'organisation judiciaire de chaque pays) et stipuler un minimum de garanties quant aux formalités de procédure (specialement en ce qui concerne les formes de l'assignation et les délais de comparution).

3. Parmi les conditions sous lesquelles l'exéquatur sera accordé aux jugements étrangers par les tribunaux du pays ou l'exécution doit avoir lieu, sans révision du fond, — on doit stipuler que le demandeur aura à prouver que le jugement étranger est exécutoire dans l'état où il a été rendu, cequi implique le preuve qu'il est passé en force de chose jugée, dan tous les cas où la législation du pays dans lequel le jugement a été rendu, ne considère comme exécutoires que les jugement contre lesquels il n'y a plus de recours.

Si le jugement a été rendu par le tribunal d'un état dont la loi nationale n'a pas adopté les règles de compétence mentionnées sub 2, d'une manière générale et applicable à tous les procès, le demandeur aura toujours à prouver que le jugement étranger a été rendu par un juge compétent d'après la convention entre les deux états.

4. Même quand les preuves, mentionnées sub 3 ont été fournies, l'exéquatur ne serait pas accordé, si l'exécution des jugements impliquait l'accomplissement d'un acte contraire

à l'ordre public ou défendu par une loi quelconque de l'état ou l'exéquatur est requis.

5. Les voies ou modes d'exécution doivent être déterminés par la loi du pays où l'exécution a lieu. Toutefois la contrainte par corps ne doit être applicable nulle part, si elle n'a pas été prononcée par le tribunal qui a rendu le jugement étranger. L'hypothèque judiciaire n'aura lieu que quand elle est accordée par les lois des deux pays.

6. L'adoption des règles uniformes, pour servir de base à la solution des conflits de législation civile et commerciale, désirable sous plusieurs rapports, servirait aussi à faciliter l'introduction du système de l'exécution internationale des jugements."

Op voorstel van den heer Moynier werden deze resoluties aangevuld door het volgende artikel:

7. Les conflits auxquelles pourrait donner lieu l'application des règles de procédure, déterminées par des traités internationaux, doivent être soumis à la décision sans appél d'un tribunal arbitral, dont ces traités ont a indiquer le mode de formation et de fonctionnement."

Op eene aanmerking van den heer Field, werd er nog uitdrukkelijk bijgevoegd dat de woorden „ordre public" in artikel 4 beteekenen: l'ordre public de l'état où l'exéquatur est requis.

Het Instituut wil dus, dit is onze eerste opmerking, geene oplossing der quaestie, voor dadelijke verwezenlijking vatbaar; ook hier is het gansche vraagstuk als eene zaak van administratie beschouwd.

Eerst moet de competentie ratione territorii des rechters eenvormig tusschen de Staten geregeld; eerst een minimum van waarborgen bedongen wat betreft de vormen van procedure; zelfs een hof moet eerst opgericht ter kennisneming van geschillen, die zullen oprijzen uit de toepassing der nieuwe regelen!

Men wil wederkeerige uitvoerbaarheid van elkanders vonnissen tusschen twee of meer Staten, die daarover tractaten hebben gesloten, onder verschillende voorwaarden, en zegt uitdrukkelijk: eene algemeene wet is niet voldoende, een tractaat moet de uniforme regelen van competentie en procedure bevatten; die regeling zelve is eene voorwaarde der erkenning.

In n°. 3 wordt bepaald, dat de eischer zal moeten bewijzen, dat het vonnis in den Staat waar het gewezen werd, voor tenuitvoerlegging vatbaar is.

De daarop volgende bepaling onderstelt de mogelijkheid dat de uniformiteit der regelen omtrent de rechterlijke competentie alleen betreft de processen tusschen de burgers der Staten, die tractaten hebben gesloten.

Er zou dan zijn eene dubbele regeling van de competentie des rechters in één land, onderscheiden naar de nationaliteit der personen. Maar zulk eene onderscheiding schijnt mij niet wenschelijk.

Ook in het Fransch-Zwitsersche tractaat van 1869 betreffen de bepalingen omtrent de competentie alleen de processen tusschen de burgers der beide landen. De uitvoerbaarheid wordt echter verleend aan alle vonnissen zonder onder-

scheid, en het verband tusschen beide onderdeelen der regeling ontbreekt dus.[1])

Hier vindt men ook het verbod van erkenning, wanneer de tenuitvoerlegging eene handeling betreft in strijd met de publieke orde, of verboden door eene wet van den Staat, waar het exequatur wordt gevraagd.

Men heeft zich niet geheel van het ruime begrip „publieke orde" kunnen of willen ontdoen, al heeft men het ook beperkt; beter schijnt mij dan nog het verbod van erkenning, zooals de Duitsche wet dat bepaalt: wanneer daardoor eene handeling zou worden afgedwongen, die volgens de nationale wet niet afgedwongen mag worden.

In n°. 5 vinden wij de juiste bepaling, dat de middelen van executie moeten gebezigd van het land waar de executie plaats heeft. Alleen afkeer van den lijfsdwang heeft weer voor dit middel eene uitzondering doen aannemen.

Dat eindelijk de aanneming van uniforme regelen omtrent de oplossing van conflicten van wetgeving zeer bevorderlijk zou zijn aan ons onderwerp, behoeft waarlijk geen afzonderlijke vermelding.

Zien wij nu in hoeverre het Instituut in het nemen zijner conclusies zich gehouden heeft aan de meening van den rapporteur, Mr. Asser.

Het rapport vindt men in de Revue de droit international et de législation comparée, tome VII. 1875, p. 385, terwijl de rapporteur reeds vroeger[2]) over dit onderwerp eene ver-

---

1) Mr. Asser, Praeadvies, t. a. p. p. 221.

2) Revue de droit internat. T. I. 1869, p.p. 82, 408, 473.

handeling schreef, waarin hij zijne meening samenvatte in de volgende stellingen :

1. „L'exécution sans révision ne peut pas être accordée par la loi d'une manière également applicable aux jugements de tous les pays, mais doit être stipulée par des traités internationaux ;

2. La conclusion de ces traités doit être accompagnée d'une entente internationale, concernant plusieurs points de législation, savoir :

a. la compétence des tribunaux ;

b. les principales formalités de la procédure ;

c. les dispositions de la loi qui ont rapport au droit international privé ;

3. Les règles concernant la compétence des tribunaux (*a*) peuvent être ou substituées d'une manière générale et obligatoire à la loi nationale, antérieurement en vigueur, ou bien n'avoir qu'un caractère facultatif, comme condition de l'exécution des jugements, sans révision ; .

4. Les règles concernant la procédure (*b*) doivent être limitées aux garanties les plus essentielles dans l'intérèt des plaideurs, comme la forme de la citation, les delais de comparution, le système de jugements par défaut, etc. ;

5. L'entente au sujet des dispositions mentionées sub *c* pourra se borner à faire disparaître les antinomies que présentent à cet égard les législations des différents états. Si l'on ne se contente pas de ce travail d'un caractère négatif, et qu'on veuille l'étendre à la codification complète et internationale de cette partie du droit, qui consiste à déterminer

la loi applicable en cas de conflit, on pourra faire cesser beaucoup d'incertitudes, ou mettre fin à un grand nombre de controverses, devenues illustres, on contribuera énormément à réaliser sur le terrain du droit international, le précepte que Bacon à donné aux législateurs: optima lex, quae minimum judici relinquit.

Cependant une oeuvre de cette nature ne pourrait être achevée en quelques années, et l'introduction du système de l'exécution internationale des jugements serait trop longtemps retardée, si on voulait la faire précéder d'une codification complète du droit international privé : on devra donc se contenter provisoirement d'obtenir le résultat negatif, indiqué sub *c* ;

6. Le jugement étranger ne jouira de l'exécution parée, qu'après être muni du paréatis, accordé par le tribunal du lieu de l'exécution ;

7. Ce paréatis sera accordé, quand il sera prouvé, par la production des documents requis à cet effet, que le jugement, qu'on veut exécuter, a acquis force de chose jugée ; [1])

8. Le tribunal saisi de la demande d'exécution, n'examinera pas si le jugement a été rendu par un juge compétent, si les formalités prescrites ont été observées et si le juge a bien appliqué les règles concernant le conflit des lois ;

9. Il n'examinera pas non plus si le jugement renferme quelque disposition contraire à l'ordre public, ou à la

---

[1]) A moins qu'on ne reconnaisse aussi l'exécution provisoire, prononcée par le juge étranger.

moralité publique, au droit public etc, de l'état où l'exécution est demandée;

10. L'autorité de la chose jugée, à l'égard des jugements rendus dans un des deux pays, pourra être invoqué dans l'autre, sans que le jugement ait été muni du paréatis, qui le rend exécutoire sur les biens ou la personne de la partie succombante;

11. Les règles, énoncées sub 2—10, ne s'appliquant qu'au système à adopter dans les conventions internationales, ne seront pas suivies à l'égard des jugements d'un pays, avec lequel il n'existe pas de traité. Ces jugements pourront être munis du paréatis, mais seulement après la révision complète du procès, sous tous les rapports;

12. Les actes de juridiction volontaire (quoiqu'ayant la forme de jugements) seront respectés à l'étranger, sans que des conventions internationales soient nécessaires à cet égard."

Het blijkt dat op vele punten het Instituut de meening van Mr. Asser als de juiste heeft erkend; maar in enkele opzichten wijken de conclusies belangrijk van elkander af. Bovenal munten de stellingen van Mr. Asser uit in volledigheid boven die van het Instituut.

Ten opzichte van de wijze van regeling dezer materie verschillen de conclusies. Het Instituut wil door middel van tractaten over die regeling doen onderhandelen, en haar in tractaten doen vaststellen, terwijl dan naar die tractaten de verschillende nationale wetten moeten worden veranderd.

Prof. Asser daarentegen wil deze regeling slechts in tractaten doen plaats hebben, terwijl dan de onderdanen

en antoriteiten die tractaten in acht zullen moeten nemen.

Maar dan zouden wij immers eene afschaffing der wet hebben door tractaat? Bovendien zagen wij reeds, dat het op den weg van den wetgever ligt, te bepalen of vreemde vonnissen executoriale kracht zullen hebben, terwijl, al geschiedt deze regeling alleen door eene wet, deze wijze nog niet de erkenning van alle vreemde vonnissen noodzakelijk maakt.

Ook kiest de hoogleeraar den vorm van tractaat, omdat hij blijkbaar het beding van reciprociteit een vereischte vindt, ofschoon wij elders [1]) van hem lezen: „La forme de loi n'exclut point la condition de reciprocité: la forme de traité ne la rend pas absolument indispensable."

De uniforme regeling van competentie des rechters en de waarborgen wat betreft de vormen van procedure vinden wij ook hier terug.

In n°. 2*c* nader verklaard door n°. 5 bespreekt Mr. Asser de noodzakelijkheid om *vooraf* de tegenstrijdige bepalingen, die men in de verschillende wetgevingen aantreft, te doen verdwijnen.

Het Instituut heeft zich bij zijne conclusies echter niet gehouden aan de meening van den rapporteur, in zoover deze de voorwaarde, dat het vreemde vonnis geene bepaling, strijdende met de publieke orde, mag bevatten, afkeurt.

Zelfs de beperkte Duitsche voorwaarde vinden wij bij Mr. Asser niet terug.

Prof. Asser beantwoordt de vraag: is er werkelijk sprake

---

1) Revue de dr. intern. t. I. 1869, p. 83.

van gevaar voor schending dezer grondbeginselen? ontkennend. [1])

Zij, die het pareatis van het vreemde vonnis willen geweigerd zien, wanneer dit bepalingen inhoudt strijdende met publieke orde, publieke zedelijkheid of het publiekrecht van den Staat, waar de uitvoering gevraagd wordt, nemen, zegt hij, deze begrippen in den meest uitgebreiden zin van het woord, zonder eenigszins te letten op den omvang, waarin zij in positieve wetsbepalingen voorkomen.

Het is dan geheel aan de individueele opvatting van den rechter overgelaten, wat men onder deze begrippen verstaan moet; en moge nu al de wet van een land de toepassing er van, bij het vormen van het oordeel over een geschil, aan 's rechters willekeur overlaten, dit mag geen reden zijn om een reeds gewezen vonnis op dergelijke onbestemde motieven te bestrijden.

Maar welke waarde hebben nu deze begrippen, waar zij door positieve wetsbepalingen bekrachtigd zijn?

Een vreemd vonnis houdt bepalingen in, strijdende met *wetten* van publieke orde en publiekrecht van het land, waar de executie gevraagd wordt: is dit nu een reden om het pareatis te weigeren?

Men moet onderscheiden, zegt prof. Asser, maar de onderscheiding die hij maakt is niet van invloed op zijn antwoord, dat algemeen luidt: het is geen reden om pareatis te weigeren.

---

[1]) t. a. p. p. 482.

De hoogleeraar onderscheidt [1]) of op het geschil, dat het onderwerp van het vreemde vonnis was, de wet van het land, waar de uitvoering van het vonnis gevraagd wordt, van toepassing was of niet.

In het eerste geval moeten natuurlijk ook de wetten betreffende de publieke orde en het publiekrecht in acht genomen worden, en is dit niet geschied, dan zal dat een reden zijn om het vonnis voor een hoogeren rechter te bestrijden, zoo er tenminste nog een beroep mogelijk is. Zoo niet, dan moet het vonnis, dat kracht van gewijsde heeft verkregen, worden geeerbiedigd.

Was de wet van het land, waar de uitvoering gevraagd wordt, niet van toepassing op het geschil, dan behoort de rechter die ook niet in acht te nemen, ook niet die, betreffende publieke orde en publiekrecht.

Maar dit is eigenlijk de vraag niet: in beide gevallen zal het vonnis, dat kracht van gewijsde heeft verkregen, ook in het buitenland geeerbiedigd moeten worden, aldaar dus pareatis kunnen erlangen.

Het voldoen aan de wetten van publieke orde en publiek recht van het eigen land mag dus niet als voorwaarde voor de uitvoerbaarheid worden gesteld, ofschoon het weigeren van pareatis, wanneer de executie van het vonnis betrekking heeft op de vervulling eener handeling, die verboden is door de wetten van het land, waar de executie moet plaats

---

[1]) t. a. p. p. 483.

hebben, op initiatief van den rapporteur, door het Instituut aangenomen werd.

Evenzeer heeft het Instituut in zijne conclusiën Mr. Asser niet gevolgd, waar deze zegt, dat het pareatis van vreemde vonnissen slechts vereischt is voor eene executie in persoon of goed van den veroordeelde, bepaaldelijk niet, wanneer slechts de kracht van gewijsde zaak wordt ingeroepen.

Maar deze onderscheiding is ook niet juist; zoolang de erkenning afhangt van voorwaarden, moet het onderzoek of aan die voorwaarden is voldaan plaats hebben, en dan ook het exequatur worden verleend, zoowel ten aanzien der gerechtelijke ten uitvoerlegging, als omtrent de exceptie van gewijsde zaak. Geschiedt echter die erkenning onvoorwaardelijk, dan is het verleenen van pareatis eene formaliteit, alleen bij gerechtelijke ten uitvoerlegging vereischt, om aan een formeel bezwaar te gemoet te komen; waar het dus niet noodig is, is het slechts een tijdroovende belemmering, die ter wille van het verkeer dient vermeden.

Ten opzichte van vonnissen van landen, die zich niet bij tractaat zullen hebben verbonden, geeft de rapporteur eveneens eene regeling aan; prof. Asser meent, dat die vonnissen pareatis moeten erlangen, maar slechts na algeheele herziening van het proces, in zijn vollen omvang.

Het Instituut daarentegen zwijgt over deze vonnissen en dan is voor dengene, die in den vreemde een vonnis verkreeg de uitoefening zijner rechten dikwijls onmogelijk; immers in vele gevallen zal de bepaling ontbreken, op grond waarvan

hij zijn schuldenaar voor den rechter van bedoeld land kan dagen?

Omtrent n°. 7 der conclusies van Mr. Asser moeten wij nog eene rectificatie overnemen uit zijn praeadvies voor de Juristen-Vereeniging, van welke conclusie hij uitdrukkelijk zegt dat de inhoud hem bij herlezing niet geheel voldoet. [1])

Beter vindt hij het in het algemeen als voorwaarde te stellen: de uitvoerbaarheid in het land, waar het vonnis gewezen werd; zooals dit bv. is geschied in de resolutie *4a* van het Institut de droit international.

De resolutiën van de „Association for the reform and Codification of the Law of nations" te Milaan 1883 luiden aldus: [2])

Il importe qu'un accord international s'établisse pour l'exécution des jugements étrangers en matière civile et commerciale. Il est donc à désirer qu'une conférence officielle internationale se réunisse à cet effet, comme cela a été proposé par le gouvernement Neerlandais en 1874.

La conférence propose les bases suivantes:

1. Le jugement doit être rendu par un juge compétent. Les règles de compétence uniformes doivent être déterminées par la convention qui établira l'accord international ci-dessus mentionné.

2. Les parties doivent avoir été dûment assignées.

3. S'il s'agit d'un jugement par défaut, la partie contre

---

[1]) Handelingen der Ned. Jur. Vereen. 1888, dl. I. p. 229.

[2]) Cf. Report of the Eleventh Annual Conference, p. 130—131.

laquelle il a été rendu, doit avoir eu connaissance du litige et la possibilité de s'y défendre.

4. Le jugement ne doit rien contenir qui soit contraire ni à la moralité, ni à l'ordre, ni au droit public de l'état où il doit être exécuté.

5. Le jugement doit être exécutoire dans le pays où il a été rendu.

6. Le juge requis pour l'exécution ne doit pas examiner au fond le débat, mais seulement s'enquerir de l'existence des conditions légales sus-mentionnées.

7. Un jugement étranger qui remplit ces conditions doit produire les mêmes effets qu'un jugement national, soit qu'on en requière l'exécution, soit qu'on s'en serve comme chose jugée.

8. Les formes et les moyens de l'exécution doivent être réglés par la loi du pays, où l'exécution est demandée. Pour les états qui n'entreront pas dans cet accord, la conférence exprime le vocu que l'application de ces bases s'obtienne de fait, par voie d'uniformité dans leurs législations respectives.

Deze conclusiën laten de wijze van regeling in het midden; in 't algemeen bepalen zij zich tot wenschen; bijzonderlijk wordt een internationaal overleg verlangd.

Overigens vindt men ook hier den eisch van voorafgaande regeling der rechterlijke competentie, en, wat vooral afkeuring verdient, de ruime bepaling, dat het vonnis niets strijdigs mag inhouden met de publieke orde en het publiekrecht van den Staat, waar de executie moet plaats hebben.

De verdere bepalingen zijn vrij wel dezelfde als in de andere

resoluties, maar zij zijn, dunkt mij, hier duidelijker gesteld dan ginds.

Mijn hoofdbedenking evenwel tegen de door den heer Asser en de wetenschappelijke kringen voorgestelde oplossing van het vraagstuk blijft deze: dat zij eerst op een te ver verwijderd tijdstip hare verwezenlijking zal kunnen vinden; en daarom kwam het ons voor, het zij met allen eerbied voor de uitspraken dier kringen en van hunne leden gezegd, dat er nog wel wat te zeggen viel ten gunste eener andere oplossing, voor dadelijke toepassing vatbaar.

Het geheele stelsel berust hoofdzakelijk op eene uniforme regeling van de competentie des rechters; en, afgescheiden nu van de vraag of de tot standkoming eener uniforme wetgeving voor sommige of voor alle landen der wereld wenschelijk en mogelijk is, eene vraag, die ik in een afzonderlijk hoofdstuk hoop te bespreken, moet ik hier reeds de opmerking maken, die allen, ook zij, die een dergelijken toestand als de verwezenlijking van hun ideaal zouden beschouwen, mij wel zullen toegeven, dat wij in de eerste tijden de intrede dier uniforme regeling niet hebben te verwachten.

Laten wij trouwens het oordeel van prof. Asser hieromtrent zelf hooren: „Même dans les limites que je viens de tracer (hierin zijn ook de wetten betrekkelijk de rechtsvordering begrepen), l'introduction de lois uniformes soulèvera de vives objections et rencontrera des difficultés énormes. Les partisans de ce système se verront encore bien longtemps traités d'utopistes. Qu'ils ne se découragent pas, qu'ils con-

tinuent de plaider leur cause avec calme et persévérance —, et qu'ils laissent au temps le soin de détruire les préjugés." [1])

Maar het aannemen dier andere oplossing ware niet alleen wenschelijk, zij is voor ons, daar wij op den grondslag van het recht ons plaatsten, plicht.

De verplichting tot erkenning van vreemde vonnissen bestaat niet slechts voor de toekomst, maar rust reeds nu op elken Staat; het vonnis als zoodanig heeft aanspraak op eerbiediging, ook in den vreemde, niet slechts zoodra overeenkomsten zijn getroffen omtrent de competentie des rechters en andere punten, maar ook nu, terstond.

Dit was ook de opvatting van het Bestuur der Ned.-Juristen-Vereeniging, toen het voor de beraadslagingen aan de orde stelde de vraag: Onder welke voorwaarden moet de Nederlandsche wetgever uitvoerbaarheid verleenen aan de vonnissen van den buitenlandschen burgerlijken rechter?

Dat het vreemde vonnis in Nederland uitvoerbaarheid moet hebben staat vast; het geldt slechts de vraag, welke voorwaarden moeten gesteld?

Hiermede was de vergadering zelve het alles behalve eens; ik spreek nu niet van de eindstemming over de verschillende vraagpunten, maar van den algemeenen indruk, dien het gesprokene maakt.

In plaats van de vraag te behandelen, zooals zij was gesteld, liep het debat hoofdzakelijk over de preliminaire vraag, òf vreemde vonnissen moeten worden erkend.

---

[1]) Revue de dr. intern. t. I. 1869, p. 84.

De meeste der sprekers waren voor eene afwachtende houding, en het is wel opmerkelijk dat zij, allen mannen van de praktijk, niet slechts zich met uitwendige waarborgen tevreden stellen, maar vooral ook een onderzoek naar het materieele recht eischen; en terwijl men zóó sterk overhelt naar het vroegere beginsel van uitsluiting, is het eenige waartoe men hunne toestemming zou kunnen krijgen: *altijd revisie.*

Eene behandeling van iederen spreker afzonderlijk zou mij te ver voeren; bij een enkelen wil ik een oogenblik stilstaan, daar deze een geheel eigenaardige oplossing voorstaat.

Mr. Tripels [1]) beantwoordt de vraag of vreemde vonnissen in Nederland moeten erkend, met eene verwijzing naar het vreemde strafvonnis.

Wordt de uitspraak des vreemden rechters in foro poenali erkend, dan mag dit op civielrechtelijk gebied niet anders zijn.

En op de vraag onder welke voorwaarden de Nederlandsche wetgever uitvoerbaarheid moet verleenen aan de vonnissen van den buitenlandschen burgerlijken rechter, antwoordt hij:

„Altijd, wanneer de Nederlander dergelijk vreemd vonnis heeft verkregen; van vreemdelingen tegen vreemdelingen, wanneer het reciprociteitsstelsel is aangenomen; en in de derde plaats, wanneer een Nederlander ten bate van een vreemdeling veroordeeld is, kan men het vonnis beschouwen als eene overeenkomst."

---

[1]) Cf. Handelingen der Ned. Jur. Vereen. 1888, dl. II. p. 54 vv.

Aan zijn eerste rubriek ligt de overweging ten grondslag, dat de Nederlandsche schuldeischer in de eerste plaats door den Nederlandschen rechter behoort beschermd te worden.

Hiertegen moet ik opmerken, eene opmerking trouwens, die tegen de geheele oplossing geldt, dat men ten aanzien van ons vraagstuk geen onderscheid van nationaliteit mag maken.

Meent het Staatsgezag vreemde vonnissen te moeten erkennen, als gevolg van zijn plicht van bescherming van het recht, dan geldt dit voor alle individuen gelijkelijk.

Iedere rechtmatige schuldeischer moet in zijn recht door den Nederlandschen Staat beschermd, hij zij Nederlander of vreemdeling; werpt hij zich echter ten onrechte als zoodanig op, dan moet hem die bescherming geweigerd, ook al is hij Nederlander; beschermer van onrecht kan de Staat nooit zijn.

Bij de tweede rubriek wordt de reciprociteit voorgesteld als correctief tegen het wantrouwen jegens den vreemden rechter.

„Dat wantrouwen kan zoo groot niet zijn, wanneer de reciprociteit door tractaat wordt gehandhaafd, wanneer het onderscheid goed gemaakt wordt tusschen Nederlanders, die vreemde vonnissen gekregen hebben." [1])

Deze zin is mij duister; ik begrijp slechts, dat men het wantrouwen wil wegnemen door het beding van reciprociteit, maar het verband tusschen die twee zaken weet ik niet te vatten.

---

[1]) l. a. p. p. 57.

Wanneer men de Turksche rechtspraak wantrouwt, dan neemt het feit, dat Nederlandsche vonnissen in Turkije worden erkend, dat wantrouwen toch niet weg?!

In de derde rubriek wordt het vonnis beschouwd als gevolg eener overeenkomst; maar dit, zagen wij, is geheel onjuist.

Het is waar, Mr. Tripels onderscheidt tusschen een vonnis bij verstek en een op tegenspraak, maar men kan voor een vonnis toch waarlijk niet nu eens dezen, dan weer genen rechtsgrond aanvoeren?

Dit over de bewering van dezen spreker; nu de meening der vergadering zelve.

Het eindoordeel der meerderheid volgt uit haar bevestigend antwoord op de vraag: is het wenschelijk als stelsel aan te nemen, dat op een verlof van executie, zonder nieuw onderzoek van de zaak zelve, uitvoerbaarheid verleend wordt aan het vreemde vonnis, als aan den Staat, welks rechter het vonnis gewezen heeft, de uitvoering daarvan door tractaat is verzekerd?

Dat aanwijzen van een tractaat als wijze van regeling komt mij eigenlijk voor een gevolg te zijn van de moeilijkheid der beslissing.

Men erkent aan den eenen kant het nut en de noodzakelijkheid eener erkenning van het vreemde vonnis; aan den anderen kant is men huiverig (s. v. v.) de deur te wijd voor vreemden invloed te openen, en ten slotte laat men gaarne de beslissing aan de regeering.

Deze geeft men wel eene vingerwijzing ten aanzien

der voorwaarden waarop die tractaten moeten gesloten [1]) en drukt haar, blijkens den vorm van tractaat, toch vooral op het hart niet dan onder beding van reciprociteit erkenning toe te staan, maar de groote vraag, of vreemde vonnissen moeten erkend, laat men feitelijk liever onbeantwoord.

En toch past op die vraag, gelijk wij zagen, een volmondig: *ja*, dat allerminst mag afhangen van het feit, of de vreemde Staat geneigd is een tractaat te sluiten.

De praktische pogingen niettemin, die aangewend zijn, en hiermede kom ik aan ons tweede gedeelte, hebben meerendeels in deze richting plaats gegrepen.

Zij bestonden hoofdzakelijk in bijeenroeping van internationale conferenties ter bespreking en gemeenschappelijke regeling van de quaestie, met het doel dan later daaromtrent tractaten te sluiten.

Onder hen, die tot die pogingen het initiatief namen, neemt de Nederlandsche regeering eene eerste plaats in.

In 1874, terwijl Baron Gericke van Herwijnen minister van Buitenlandsche Zaken was en Mr. G. de Vries minister van Justitie, deed zij het voorstel aan de andere mogendheden, tot het vaststellen van eenvormige regelen voor de rechterlijke competentie, om zoo tot de internationale uitvoerbaarheid van vonnissen te komen, maar de zaak stuitte

---

[1]) Zoo tenminste vat ik het bevestigend antwoord op, dat enkele leden gaven omtrent vraagpunt 3, luidende: „Moet voor het bekomen van zoodanig verlof (behalve behoorlijke oproeping van partij en andere voorschriften van procesorde) geëischt worden: . . . .” volgen eenige voorwaarden.

af op den onwil van Duitschland, dat eerst te zijnent de nieuw ontworpen Justizgesetze wilde vaststellen.

Ook Italië poogde herhaalde malen, o. a. in 1881 en 1884 de zaak weer op te vatten, maar telkens was het de Duitsche regeering die bezwaren opperde, en eindelijk werd in December 1884 aan den Italiaanschen gezant te Berlijn officieel verklaard, dat, indien de conferentie zonder Duitschland gehouden werd, dit geen invloed zou uitoefenen op de goede verstandhouding tusschen dit land en Italië. [1])

In 1885 bestond ook werkelijk het plan tot een samenkomst, maar ook hiervan kwam niet door het heerschen der cholera in Italië en later door het aftreden van minister Mancini.

Verdere pogingen in deze richting zijn mij niet bekend.

Den m. i. beteren weg sloeg men in Nederland in, in het ontwerp van een wetboek van burgerlijke Rechtsvordering van 1865. [2])

Boek V, titel II, art. 1 bevat het beginsel, dat vonnissen in een vreemd land gewezen in het rijk niet ten uitvoer kunnen worden gelegd zonder een nieuw onderzoek der zaak, volgens het Nederlandsche recht, tenzij bij wet of tractaat anders is bepaald.

Art. 5 bepaalt, dat vreemde vonnissen, die betrekking

---

[1]) Zie bijzonderheden omtrent deze regelingen in het Praeadvies van Prof. Asser, Handelingen der Ned. Jur. Vereen. '88 dl. I. p. 211 vv.

[2]) Cf. de uitgave onder toezicht van Mr. A. A. de Pinto, 's Gravenhage 1867.

hebben tot den staat der personen, waarbij eene hoedanigheid is opgedragen, of waarbij, buiten rechtsgeding, eene rechterlijke machtiging is verleend, ook hier te lande gelden tot bewijs van dien staat, die hoedanigheid of machtiging, wanneer zij door den bevoegden rechter zijn gewezen en in kracht van gewijsde zijn gegaan.

Deze regeling zelve acht ik echter minder juist. Men wilde voor ten uitvoerlegging blijkbaar het Fransche revisiestelsel — algeheele herziening — en in zoover behield men den ouden afkeurenswaardigen toestand.

Waar het die executie niet gold, was men daarentegen weer te ruim in de erkenning; ook het vreemde vonnis betreffende den staat der personen kan inbreuk maken op de nationale wet, en hare heerschappij belemmeren; ook daarvoor is dus wel degelijk een onderzoek vereischt.

Dit ontwerp intusschen had geen resultaten, en tot nu toe behield men de oude regeling.

De behandeling van het onderwerp door de Juristen-vereeniging is misschien een spoorslag om het herzieningswerk weer op te vatten, maar dan, naar wij hopen, niet in den zin dier Vereeniging, maar in de richting en op de wijze, die ook wij hier voorstonden.

Thans aan het einde van dit onderwerp genaderd, wil ik mij zelven nog deze vraag stellen: zijt gij overtuigd dat

eene regeling, zooals gij die verdedigdet, werkelijk voor dadelijke verwezenlijking vatbaar is?

Mijn antwoord hierop luidt onvoorwaardelijk: *ja*.

Maar is toch niet het aanbrengen van „veiligheidskleppen en achterdeuren" gerechtvaardigd?[1])

Ik zou het niet willen beweren.

Het hanteeren van zoo'n veiligheidsklep zou zijn overgelaten aan den rechter, en daarmede wordt feitelijk, wij zagen het bij den Italiaanschen, de gansche regeling in zijne handen gesteld.

Ik heb eene oplossing getracht te geven, zooals ik meen, dat zij wordt geeischt door het recht, en door bevordering van het recht kan een Staat niet anders dan zich zelf baten; wat meer zegt: rechtsverzekering is een zijner levensvoorwaarden.

---

1 Cf. Handelingen der Ned. Jur. Vereen. '88, dl. I. p. 73. Wil men zoo'n „Sicherheitsventil" (v. Bar), dan is zeker aanbevelenswaard een voorwaarde als men in de Engelsch-Amerikaansche Jurisprudentie aantreft dat de erkenning moet geweigerd wanneer het vonnis grovelijk onrechtvaardig (grossly injust) is, of strijdt met de natuurlijke rechtvaardigheid (contrary to the principles of natural justice)!!

Maar de bedreiging met een „Succumbenzstrafe" als v. Bar wil (t. a. p. p. 489), (zeker de oude poena temere litigantium), als correctief tegen een mogelijk misbruik dat de veroordeelde zou kunnen maken van die voorwaarden, om het onderzoek te rekken, lijkt mij wat al te hard, en weinig overeenkomstig eene goede rechtspleging.

HOOFDSTUK III.

EEN WERELDRECHT.

„Aussi dans tout le droit international, la „raison et l'histoire se prêtent-elles une aide „réciproque; seule, la raison conduirait sou- „vent à des combinaisons idéales, qui ne répon- „draient pas à la réalité des faits; d'un autre „coté, l'histoire seule serait impuissante à fournir „les règles scientifiques."

Giuseppe Carle (trad. p. Dubois) „La Faillite dans le droit international privé" p. 3.

„. . . . . l'exagération de la solidarité des „peuples a fait monter l'ambition des puissants „et la pensée des philosophes jusqu'à la concep- „tion de la monarchie universelle, conception „fausse, parcequ'elle détruirait la vie indivi- „duelle des nations." Idem ibidem p. 14.

Wanneer men van een internationaal privaatrecht hoort spreken, en kennis neemt van het groot aantal wetenschappelijke mannen, die in woord en geschrift dit gebied als een afzonderlijken tak van rechtswetenschap behandelen, het internationaal privaatrecht zelfs door onzen wetgever als een afzonderlijk leervak ziet aanwijzen, zou men meenen met een algemeen erkend, vaststaand begrip te doen te hebben, over welks aard en wezen allen het eens zijn.

Niets is evenwel onjuister dan dit; reeds eene eerste inzage van de bestaande literatuur leert ons, dat er alles behalve eenstemmigheid bestaat omtrent de vraag, wat het internationaal privaatrecht is of behoort te zijn.

Om slechts bij onze Nederlandsche geleerden te blijven, vinden wij naast de meening van prof. Hamaker,[1]) dat het internationaal privaatrecht is: „een stel regelen, naast de veelheid van wetgevingen, dat ze verbindt tot één harmonisch geheel", de definitie van prof. Asser[2]) die aldus luidt: „Het internationaal privaatrecht omvat de regelen en beginselen, volgens welke, bij het verkeer tusschen de burgers van verschillende landen, bij het verrichten van rechtshandelingen in een vreemd land, en voorts in alle andere gevallen waar twijfel bestaat omtrent de vraag, welke wet toepasselijk is, — de aanwijzing der toepasselijke wet behoort te geschieden."

Tegenover deze beide uitspraken lezen wij bij Mr. Levy:[3])

„Taak en doel van het internationale privaatrecht is — het internationale privaatrecht waar doenlijk op te heffen."

Vanwaar deze verwarring? Zij vindt, meen ik, haar grond in het feit, dat genoemde heeren niet over dezelfde zaak

---

[1]) „Aard en doel van het internationaal privaatrecht," Redevoering bij de aanvaarding van het hoogleeraarschap aan de Rijksuniversiteit te Utrecht, 12 Dec. 1877, uitgesproken door Mr. H. J. Hamaker, Leiden 1878, pag. 28.

[2]) „Schets van het internationaal privaatrecht" door Mr. T. M. C. Asser, Haarlem 1880, p. 1.

[3]) „Wet of Tractaat?", Bijdrage tot de leer der internationale rechtseenheid, door Mr. J. A. Levy, 's.Gravenhage 1880, p. 12.

spreken; hunne woorden dus niet kunnen beschouwd worden als een antwoord op dezelfde vraag; terwijl de mogelijkheid der verwarring schuilt in het onjuiste van de uitdrukking „Internationaal Privaatrecht."

Wij lezen bij prof. Asser: [1]) „De uitdrukking *Internationaal recht* schijnt het eerst door Engelsche en Amerikaansche auteuren gebezigd te zijn, en wel ter aanduiding van het *jus inter gentes*, het volkenrecht. Later is bij die auteuren in zwang gekomen de onderscheiding tusschen *Public* en *Private international Law*; de eerste benaming voor het *volkenrecht*, het recht dat de verhouding tusschen de verschillende Staten regelt, de tweede ter aanwijzing van het recht, dat de verhouding tusschen de burgers dier staten, in het privaat verkeer, beheerscht."

Wanneer men nu over een internationaal privaatrecht handelt, bedoelt men een afzonderlijk recht, een afzonderlijk stel regelen, als waarvan prof. Hamaker spreekt, regelen, „die het den privaat persoon mogelijk maken voor iedere rechtshandeling ééne bepaalde wetgeving als de toepasselijke uit te vinden." [2])

Dit recht wordt dan voorgesteld als een middel tot oplossing van het vraagstuk, waartoe het bestaan van verschillende wetgevingen aanleiding is.

„Waar burgers van hetzelfde land, in dat land eene rechtshandeling verrichten met betrekking tot goederen, die zich

---

[1]) t. a. p. p. 2.

[2]) Mr. Hamaker, t. a. p. p. 17.

reeds aldaar bevinden, daar zijn zij in alle opzichten aan de wetten van dat land onderworpen.

Behooren echter de handelende personen niet tot dezelfde nationaliteit, of bevinden zij zich bij het verrichten der handeling in een vreemd land, of betreft de handeling goederen in een vreemd land gelegen, dan kan, bij verschil van wetgeving tusschen de verschillende landen twijfel ontstaan, welke wet op die handeling toepasselijk is. Er bestaat dan wat men noemt een rechtsconflict, conflit de lois, conflict of laws." [1])

Dat deze toestand vele bezwaren en moeilijkheden oplevert wordt door niemand ontkend; wij vinden in alle landen, reeds in de vroegste tijden, pogingen, om deze bezwaren op te lossen en de moeilijkheden te voorkomen.

Behalve de boven vermelde poging, waarbij men zich ten doel stelt een stel regelen te vinden, die voor ieder geval de toepasselijke wet zullen aanwijzen, eene oplossing dus, die het voortbestaan der verschillende wetgevingen onderstelt, vinden wij in wetenschap en praktijk eene richting, volgens welke de moeilijkheden moeten opgelost worden, door het verschil tusschen de wetgevingen weg te nemen, en aan alle volkomen denzelfden inhoud te geven: ééne wet geldig voor de geheele wereld!

Wanneer wij nu van de wetenschap spreken, die zich ten doel stelt een einde te maken aan de conflicten van wetgeving, kunnen wij haar niet noemen de wetenschap van het

---

[1]) Mr. Asser, t. a. p. p. 1.

internationaal privaatrecht, want deze uitdrukking omvat slechts het streven in éene bepaalde richting; wil men de gansche beweging, die zich op dit deel van het rechtsgebied openbaart, aanduiden, dan verdient de benaming: Conflict of Laws, die de Engelsche en Amerikaansche juristen bezigen, eenige overweging, daar zij ten minste niets prejudicieert omtrent de *wijze* van oplossing van het vraagstuk. [1]) Wij moeten niet vragen: wat is het internationaal privaatrecht, of wat behoort het te zijn; op deze vraag antwoordt de eene richting: er behoort geen internationaal privaatrecht te zijn; wij moeten haar aldus stellen: welke is het best uitvoerbare middel om een einde te maken aan de conflicten van wetgeving?

Hierop antwoorden nu proff. Hamaker en Asser aan den eenen kant: tracht harmonie te brengen tusschen de verschillende wetgevingen; Mr. Levy aan den anderen kant: neem het verschil tusschen de wetgevingen weg, en voer een zooveel mogelijk uniform wereldrecht in. [2])

---

[1]) Waar alleen sprake is van materieel privaatrecht, zou misschien de beste uitdrukking zijn die van sommige Duitsche juristen (Thöl, Eichhorn) „Verhältniss der Rechtsquellen." Cf. v. Bar, t. a. p. ed. '89, p. 12.

[2]) Dr. L. v. Bar zegt in zijn voorrede Bnd. I. p. XI: „(Ebensowenig) aber glaube ich, dass die sg. internationale Einheitlichkeit der Gesetzgebung das internationale Privatrecht als bald in der Hauptsache überflüssig machen werde.

Es giebt allerdings gewisse Gebiete, in denen jene einheitliche Gesetzgebung zur Zeit mit Nutzen — indess vielleicht nur in der Beschränkung auf einzelne Sätze — eintreten könnte.

Aber ihre Ausdehnung ist noch gering. Andererseits würde eine zu um-

Het behoeft geen betoog, dat deze laatste oplossing voor goed alle moeilijkheden uit den weg zou ruimen, en uit dien hoofde de meeste aanbeveling verdient; een andere vraag is het evenwel, is zij voor uitvoering vatbaar? Is een uniform wereldrecht wenschelijk en mogelijk?

Reeds v. Savigny leert, en zeker niemand zal het hem tegenspreken, dat het recht, de uiting van het volksrechtsbewustzijn, nauw samenhangt met den aard van het volk, met zijn godsdienst, en vooral met zijn geschiedenis; zoolang deze factoren verschillen, zoolang de aarde bewoond zal zijn door verschillende volken, zoolang zal er ook verscheidenheid zijn van recht.

Nu doet zich de vraag voor, is het waarschijnlijk dat deze verscheidenheid van recht, die haar grond vindt in het verschil van maatschappelijken toestand, plaats zal maken voor een uniform wereldrecht; dat ieder volk, ten behoeve van dat wereldrecht, dat hem misschien geheel vreemd is, vrijwillig afstand zal doen van eigen wetten en instellingen waaronder het is opgegroeid, en die met zijn aard en wezen één zijn? De geschiedenis geeft ons op deze vraag het ontkennend antwoordt.

Schijnbaar bewijst de receptie van het Romeinsche recht

---

fangreiche Einheitlichkeit der Gesetzgebung der Kulturstaaten in hohem Grade den Fortschritt hemmen, der am meisten durch die Freiheit der Bewegung der einzelnen Staaten bedingt ist. Die Aufgabe des internationalen Privatrechts ist es, in dieser Freiheit der einzelnen Gesetzgebungen, welche nicht gehindert sein sollen die Kulturfragen in verschiedener Weise zu lösen, die Harmonie aufrecht zu erhalten."

door Germaansche volken, dat een volk voor eigen recht vrijwillig een vreemd recht in de plaats stelt; evenwel een nadere beschouwing leert ons het tegendeel.

Wanneer eigen recht door vreemd recht zal worden vervangen is een eerste vereischte, dat er eigen recht besta; dit eigen recht nu ontbrak bij die volken, die het Romeinsche recht recipieerden. [1])

Dit wil geenszins zeggen dat zij recht, in den zin van rechtsovertuiging, rechtsbewustzijn, misten, maar dat recht, die rechtsovertuiging had zich niet volledig geopenbaard in bepaalde voorschriften, geschrevene wetten; terwijl toch dagelijks de rechtspraak de behoefte aan geschreven recht deed gevoelen.

De geschiedenis der laatste jaren ten onzent nu heeft voldoende geleerd, hoevele bezwaren verbonden zijn aan het in wetten samenvatten van eigen rechtsovertuiging, welk een tijdsverloop daartoe vereischt is; zoodat het ons niet kan bevreemden dat een dergelijke poging, in vroeger eeuwen, bij minder beschaving en geringere wetenschappelijke ontwikkeling, ten eenen male achterwege moest blijven. Wat was dus natuurlijker dan dat men, bij gemis aan eigen geschreven recht, het Romeinsche recht, dat uitmuntte door

---

[1]) „Deze (volksgeest) bleek te zwak om uit eigen boezem een rechtsge-„heel voorttebrengen. Te zwak om de overneming eener vreemde rechts-„leer te verhoeden. Sterk genoeg was hij echter tot eene daad van verzet, „eene nationale machts- en rechtsuitoefening in negatieven vorm."

Mr. J. A. Levy, „Het Ideëele in Recht en Staat," p. 3.

volledigheid, gretig aangreep, en dat men die voorschriften bij zijne handelingen tot richtsnoer nam?

Hiermede in verband diene de opmerking, dat de gerechten meer en meer bezet werden door mannen, die in de glossatorenschool, en later in eigen rechtsscholen, de voortreffelijkheid van het Romeinsche recht hadden leeren inzien; waar zij nu naar geschreven regelen zochten, om hunne uitspraken op te doen steunen, vonden zij die in het Romeinsche recht, en dit pasten zij toe; en het is tevens begrijpelijk, dat de individuën, die wisten, dat hunne handelingen zouden beoordeeld worden naar een bepaalden maatstaf, ook dien maatstaf bij hunne handelingen in acht namen.

Het was dus niet dan de drang der omstandigheden, die de volken het vreemde Romeinsche recht deed aannemen, en wij zien dan ook dat dit weer verdrongen werd door eigen rechtsbegrippen, zoodra deze laatsten vaster vorm aannamen.[1])

Op sommige punten was zelfs die rechtsovertuiging zoo sterk, dat zij zich door het vreemde recht niet liet verdringen, maar daaraan weerstand bood: men denke slechts aan het familierecht en aan de saisine.

Nog duidelijker toont in ons eigen land de tijd der Fransche overheersching, dat aan een volk slechts *met geweld* een vreemd recht kan worden *opgedrongen*.

Nauwelijks is het Fransche juk afgeschud, of de Souvereine

---

[1]) Cf. hieromtrent „De receptie van het Romeinsche Recht," door Mr. W. Modderman, Groningen 1874, vooral pp. 41, 53 vv. 77 vv.

Vorst benoemt in 1814 eene commissie tot het samenstellen van nationale wetboeken; en het ligt zeker niet aan den wensch van vorst en volk om het Fransche recht te handhaven, dat deze maatregel pas in 1838 resultaten oplevert.

Wanneer wij nu bovendien zien op welk een tegenstand eene poging tot uniforme regeling van slechts een enkele rechtsinstelling reeds stuit, behoeven we niet verder de onwaarschijnlijkheid van een wereldrecht te betoogen.

Mr. D. Josephus Jitta verhaalt aldus: [1]) „Op dezelfde bijeenkomst (van het Institut de droit international te Oxford 1880) had een gebeurtenis plaats, die stof tot nadenken geeft. Toen het beginsel der nationaliteit gesteld was (als algemeen beginsel voor het personenrecht) wilde men het ook toepassen op het internationale erfrecht, zonder aanzien van den aard of de plaats der goederen. Tegen die oplossing kwamen de meeste der Engelsche leden: Sir Travers Twiss, Hall, de proff. Holland en Lorimer, met alle kracht op, niet omdat zij in strijd was met het internationale belang, maar..... omdat zij indruischte tegen de wetten van Engeland.

„J'estime", zeide sir Travers Twiss, „que cette conclusion, quant à la détermination des personnes successibles, déroge à la souveraineté territoriale, et est contraire au principe partout reconnu que la lex loci rei sitae règle la succession des immeubles."

Zeer zeker, de in schitterenden middeneeuwschen stijl ge-

---

[1]) Mr. D. Josephus Jitta, „Op den bouwgrond van het wereldrecht," Themis 1882, dl. 13, p. 75.

beeldhouwde gewelven der Divinityschool, waar het Instituut vergaderde, zullen gejuicht hebben over dat grondbeginsel der lex loci rei sitae, maar voor mij was het voor een oogenblik een ontmoedigend verschijnsel, aldus een oud versteend beginsel te zien zegevieren over de levende wetenschap, en mannen, die gezegd kunnen worden in Engeland aan het hoofd der internationale beweging te staan, de meest liberale geleerden, in het op het gebied der wetgeving zoo conservatieve Engeland, zich tegen eene internationale hervorming te zien kanten, omdat zij in strijd was met de wetten van Engeland. Wat zou de oppositie niet geweest zijn, indien eens voorgesteld was een uniform erfrecht in te voeren?

Als de zoo min mogelijk ingrijpende harmonie niet slagen kan, dan is de strijd om eenheid wanhopig."

Die nationaliteit des rechts, die een beletsel is voor eene uniforme regeling, treedt evenwel hier meer, daar minder op den voorgrond.

De invloed van den volksaard zal zich b. v. in het burgerlijk recht, en wel bepaaldelijk in het familierecht meer openbaren dan in het handelsrecht, terwijl bij het eerste de bezwaren, voortspruitende uit het verschil van wetgeving in verschillende landen, zich minder zullen doen gevoelen, dan bij het laatste. De vraag ligt dus voor de hand: rechtvaardigt in het handelsrecht, ten minste bij sommige onderwerpen hiervan, het belang van eene uniforme regeling niet de opoffering van eigen rechtsovertuiging? Is deze opoffering mogelijk en waarschijnlijk? En op deze vragen vinden wij

wederom het antwoord in de geschiedenis van het internationaal privaatrecht. [1])

Er heeft zich in de laatste jaren een streven geopenbaard om voor verschillende onderwerpen van handelsrecht een uniform recht tot stand te brengen. Zoo vinden we voor het wisselrecht eene internationale regeling in de 27 Bremer artikelen, tot welker tot standkoming onze landgenoot Mr. J. A. Hovy veel heeft bijgedragen. [2])

Hier gold het voornamelijk de vraag: Zal de wissel vastgeknoopt blijven aan zijn causa (Fransch stelsel), of wel daarvan losgemaakt en als formeel contract opgevat worden (Duitsch stelsel)? [3])

In de zitting van 8 Sept. 1885 te Brussel werd ook door het Institut de droit international dit onderwerp behandeld.

De heer Norsa van Milaan had een wisselwet ontworpen, slechts toepasselijk op den internationalen wissel. Op voorstel van prof. Asser werd zij als uniforme wet voor alle wissels aangenomen. [4])

Verder hebben we voor het avarijgrosserecht eene internationale regeling in de York and Antwerp Rules. [5])

---

[1]) Cf. als historische verhandeling over de beweging ten behoeve van de uniformiteit des rechts: „Ueber international gleiches Recht", voordracht gehouden te Weenen 18 Mrt: 1879, door prof. Georges Cohn van Heidelberg.

[2]) Zie Revue de droit internat. tome VIII 1876, p. 683, tome IX 1877, p. 409, en Dr. G. Cohn, „Beiträge zur Lehre von einheitlichen Wechselrecht," Heidelberg 1880.

[3]) Mr Levy, t. a. p. p. 32.

[4]) Annuaire de l'Institut 1885—1886 (p. 80—83)

[5]) Cf. Mr. W. L. P. A. Molengraaff, „Internationale avarijgrosseregeling", Leiden 1880.

De internationale avarij-grossebeweging heeft hoofdzakelijk haar aanzijn te danken aan het bestaan van twee verschillende stelsels omtrent de berekening der noodhavenkosten: de „physical safety" theorie (Engelsch stelsel), en de „common benefit" theorie (continentaal stelsel).

Naar de eerste vallen alleen de kosten van het inloopen der noodhaven en van de lossing onder de avarij-grosse, naar de laatste theorie vallen alle noodhavenkosten er onder.

Op het vasteland, zelfs daar waar de wet de common-benefit theorie niet huldigt (Frankrijk en Spanje), wordt zij toch door praktijk en jurisprudentie toegepast.

De York and Antwerp Rules kunnen een vergelijk tusschen beide stelsels genoemd worden.

Vervolgens heeft in Bern van 13 Mei tot 4 Juni 1878 eene conferentie van regeeringsgedelegeerden, waarbij Nederland door Mr. J. Pijnappel vertegenwoordigd werd, plaats gehad, om een internationaal spoorwegvervoerrecht voor te bereiden. [1]) In deze materie geldt het de vraag of het contract van bevrachting als huur van werk, dan wel als huur van diensten moet worden opgevat. [2]) Deze conferentie had echter voor de eenheidsbeweging geen gunstig resultaat; het ontwerp stelt namelijk slechts voor het externe verkeer eene uniforme regeling voor, terwijl het voor het

---

[1]) Cf. Protocolle über die Verhandlungen des vom 13 Mai bis 4 Juni 1878 in Bern stattgefundenen internationalen Conferenzen betreffend die Vereinbarung eines internationalen Eisenbahntransportrechtes. (Bern 1878).

[2]) Mr. Levy, t. a. p. p. 32.

interne verkeer de bestaande verschillende regelingen laat voortduren.

De rechtstoestand wordt dus daardoor nog meer gecompliceerd dan hij reeds was, daar in de verschillende Staten niet alleen de verschillende wetgevingen blijven bestaan, maar daarbij nog een extern vrachtrecht komt, zoodat het getal der bestaande vrachtrechten nog met een wordt vermeerderd.

Het ontwerp werd door Zwitserland aan de andere mogendheden medegedeeld, die er hunne bedenkingen tegen maakten.

De Zwitsersche regeering resumeerde alle bedenkingen en noodigde uit tot een nieuwe conferentie in Sept. 1881 te Bern. [1])

Deze conferentie stelde een nieuw ontwerp-tractaat vast.

Na rondzending ook van dit ontwerp, en nieuwe aanmerkingen van sommige Staten kwam 5 Juli 1886 een derde conferentie bijeen, waar een definitief ontwerp van 60 artikelen is vastgesteld, dat thans door alle ter conferentie vertegenwoordigde regeeringen is goedgekeurd. De onderscheiding van extern en intern verkeer bleef echter behouden. [2])

Eindelijk vindt men pogingen om tot een uniform zeevrachtrecht te komen.

In nauw verband met dit onderwerp staat de strijd over

---

[1]) Op deze en de volgende conferentie was Nederland vertegenwoordigd door de HH. Mr. T. M. C. Asser en Jhr. Mr. J. C. M. v. Riemsdijk.

[2]) Cf. Mr. C. D. Asser Jr. „Internationaal Goederenvervoer langs spoorwegen", 1887.

de cognoscementsclausules; [1]) een strijd tusschen kooplieden-bevrachters, vereenigd met assuradeuren, eenerzijds, en de reederijen anderzijds. Bij dezen bestaat een streven om door clausules in de cognoscementen hunne aansprakelijkheid naar de wet zooveel mogelijk te beperken: een streven waartegen natuurlijk genen zich verzetten.

In 1882 te Liverpool, op de jaarlijksche bijeenkomst van de „Association for the Reform and Codification of the Law of nations" meende men een vergelijk te zullen treffen.

Men stelde op het formulier van een model-cognoscement (de „Conference Form"); maar tot stand gekomen onder den invloed der reederijen, die te Liverpool het sterkst vertegenwoordigd waren, was het allerminst geschikt om den strijd bij te leggen. [2])

Engelsche vereenigingen van assuradeuren zoowel als Duitsche geleerden trokken om strijd te velde tegen dit resultaat, en op de twaalfde bijeenkomst der „Association" te Hamburg in 1885 werd het denkbeeld van een model-cognoscement vaarwel gezegd en nam men een afzonderlijk stel van 19 regelen aan voor een uniform bevrachtingscontract, waaraan bij elk cognoscement kon worden gerefereerd.

De inhoud van deze 19 regelen verschilde ook van de „Conference Form", daar hun kenmerk was een toegeven aan de eischen der bevrachters, en een inkrimpen der bevrijdende clausules.

---

[1]) Zie hieromtrent de praeadviezen van Mrs. E. N. Rahusen en E. E. van Raalte, Handelingen der Ned. Jur. Vereen. 1886. dl. I.

[2]) Report of the 12th annual conference der „Association".

Tegen dit resultaat verzetten zich nu weer de reederijen, en zelfs de tegenpartij erkende, dat naar die regelen een te groote aansprakelijkheid op de schouders der reederijen werd gelegd.

Eindelijk kwam van 27 Sept.—3 Oct. 1885 te Antwerpen, bij gelegenheid der internationale tentoonstelling bijeen een „Congrès International de Droit Commercial", waar de eenvormigheid van het vrachtrecht en in het bijzonder de regeling der aansprakelijkheid van de reederij een voornaam punt der beraadslagingen uitmaakte. [1])

Het Congres kwam tot een besluit, dat een middenweg kan genoemd worden tusschen het Liverpoolsche formulier en de te strenge Hamburgsche regelen. [2])

Ook op het gebied der burgerlijke rechtsvordering zagen wij, dat omtrent vele onderwerpen in de wetenschap reeds eenstemmigheid is verkregen aangaande eene internationale regeling.

Bij deze onderwerpen van handelsrecht evenwel, en voornamelijk bij de internationale regeling van het avarijgrosserecht doet zich nog een verschijnsel voor, dat vooral op den voorgrond dient te worden gesteld.

Het is namelijk niet alleen in de wetenschap, dat de behoefte aan eenvormige regeling erkend wordt, ook de prak-

---

[1]) Ons land werd er vertegenwoordigd door de hoogleeraren T. M. C. Asser en W. L. P. A. Molengraaff en door Mrs. J. A. Levy en D. Josephus Jitta.

[2]) Cf. Actes du congrès international de droit comm. d'Anvers p. 152–204.

tijk toont hare ingenomenheid met de voorgestelde regelen en bewijst daardoor de juistheid der York and Antwerp Rules. [1])

Lewis deelt in het „Zeitschrift f. das ges. Hand. R. XXIV p. 493 noot 1 mede: „Nach Zeitungsberichten haben sich in Grossbritannien 783 Rhedereien (welche 2, 286, 448 Register Tons d. h. 43 °/₀ des gesammten Tonnengehalts der britischen Handelsmarine repräsentiren) verpflichtet, von dem angegebenen Tage ab (1 Jan. 1879) die gedachte Klausel (namelijk: General average payable as per foreign adjustment (or custom) or York and Antwerp Rules, if so made up) in die Konnossemente und Chartepartien — abgesehen von ganz ausserordentlichen Verhältnissen — auf zu nehmen. In gleicher Weise haben die Versicherer von Liverpool, wie auch die van New York, Boston, Philadelphia, San Francisko die Verbindlichkeit übernommen, in der der Zweiten Klausel entsprechenden Weise die Havariegrosse zu reguliren." [2])

Hier vinden wij juist de richting, waarin de beweging voor internationale rechtseenheid zich voort moet bewegen: in wetenschappelijke kringen wordt over het al of niet wenschelijke en noodzakelijke van uniforme regeling voor bepaalde onderwerpen gehandeld; wordt die noodzakelijkheid erkend,

---

1) Cf. Mr. Molengraaff t. a. p. p. 208 vv., waar wordt medegedeeld dat in de praktijk de regels hunne toepassing vinden in Engeland, Nederland, Duitschland, Zweden, Noorwegen, de Vereenigde Staten en de Britsche koloniën in Noord-Amerika. Voor eene wettelijke regeling acht prof. Molengraaff ze echter geheel ongeschikt (p. 239).

2) Mr. Levy t. a. p. p. 24 noot 2.

dan stelt men daar ontwerpen van internationale regeling vast; nu heeft de praktijk te beslissen, of zij ook de eenvormigheid verkiest boven harmonische verscheidenheid, en zoo ja, of zij in het vastgestelde ontwerp de juiste regeling vindt.

Heeft nu ook zij zich hieromtrent uitgesproken, dan is het oogenblik voor de wetgevers aangebroken, om aan het bestaande ontwerp hunne sanctie te verleenen. [1])

Het is duidelijk, dat deze richting niet gevolgd kan worden voor eene uniforme regeling van burgerlijke rechtsvordering, bepaaldelijk niet voor eene uniforme regeling van de competentie des rechters.

Hieromtrent heeft slechts de wetenschap hare meening te openbaren, zooals zij dan ook reeds heeft gedaan, en blijft het overigens aan de waardeering des wetgevers overgelaten, wat hij in deze het meest wenschelijke acht: vervanging van eigen voorschriften door de internationale regelen, of behoud van gene, met erkenning van vreemde wetten.

Het is nu juist de omstandigheid dat een Staat niet dan noode vreemde wetten in de plaats van eigene stelt, in verband met het ontbreken van aandrang van den kant der praktijk, die mij tot de meening brengt, dat wij nog geruimen tijd zullen hebben te wachten, alvorens wij de competentie des rechters geheel internationaal eenvormig geregeld zien.

---

[1]) Dit is eenigzins het stelsel van Lewis. t. a. p. p. 499, dat ook door prof. Molengraaff aanbevelenswaardig wordt geacht (p. 260 vv.) Daartegen Mr. Levy t. a. p. p. 37 vv.

Ook prof. Asser is van meening, dat men niet tot eenvormige regeling mag overgaan, dan nadat de behoefte er aan zich nadrukkelijk heeft doen gevoelen. Wij lezen van hem: [1]) „Il est évident que l'uniformité désirée ne peut être obtenue que par le sacrifice entier ou partiel de l'autonomie nationale. Un sacrifice de cette nature ne semble justifié qu'à l'égard d'une partie du droit, qui ne peut être réglée d'une manière efficace par la loi nationale d'un seul pays; dans tous les autres cas, il vaut mieux s'entendre au sujet des principes propres à résoudre les conflits entre les différents lois que de supprimer les conflits mêmes par l'introduction d'une loi uniforme. Même pour le droit commercial, on ne saurait méconnâitre l'influence qui doit être exercée sur les lois de chaque nation par son histoire, ses traditions, ses moeurs, etc. Qu'on se garde donc de proclamer le principe de l'uniformité des lois *là ou le besoin ne s'en est pas fait sentir d'une manière incontestable.*"

En verder lezen wij: [2]) Il parait fort difficile de réaliser dans la pratique ce voeu d'une législation uniforme même pour quelque partie spéciale du droit commercial. La loi allemande sur la lettre de change et le code de commerce allemand ont, il est vrai, été introduite avec une rapidité étonnante dans un grand nombre d'états. Mais, n'oublions

---

[1]) „A propos de la conférence de Berne" par T. M. C. Asser, Revue de droit intern. tome x 1878 p. 101.

[2]) „Droit international et droit uniforme" par T. M. C. Asser, Revue de droit intern. tome XII 1880, p. 12.

pas que ces faits se sont produits sous l'influence des aspirations à l'unité politique d'Allemagne."

Hierop volgt later: „Pour aboutir à l'uniformité, il est nécessaire que les législateurs se fassent des concessions réciproques. A l'égard de plusieurs parties du droit, des concessions de cette nature ne pourraient être faites sans blesser le sentiment national et sans porter préjudice aux intérêts vitaux des citoyens.

Une grande partie du droit civil, — et notamment le droit de famille — s'est formé sous l'influence directe des coutumes locales, des originalités de la race, des moeurs, du climat etc.

D'autres parties du droit sont en rapport avec les institutions politiques; d'autres portent tellement l'empreinte de la conviction juridique, propre aux jurisconsultes du pays, qu'on ne se résoudrait pas facilement à les modifier dans l'intérêt de l'uniformité. Ces considérations, il est vrai, ne s'appliquent pas au droit commercial proprement dit. Ce droit, en grande partie du moins, est le produit des coutumes, que les négociants ont, d'un commun accord, substitué à la loi civile. La situation locale, comme je l'ai fait observer ailleurs, peut exercer de l'influence sur ces coutumes, mais elle n'en change pas le caractère.

Au contraire, les coutumes du commerce ont fait naître entre les négociants des divers pays un lien qui, bien qu'il ne repose pas sur une base légale, peut être considéré comme le point de départ d'une législation uniforme.

Il est donc tout naturel que l'on songe à unifier les lois

commerciales, à l'égard desquelles le besoin de l'uniformité se fait le plus sentir, et qui en même temps ont moins que les autres lois un caractère exclusivement national."

Mr. Levy daarentegen toont zich in het meergenoemde geschrift een hartstochtelijk voorstander der internationale rechtseenheid, en prijst deze met klem van redenen aan, terwijl de bezwaren voor hem van weinig of geen gewicht schijnen; zelfs het beroep op de nationaliteit des rechts vindt bij hem geen ingang. Hooren wij wat hij hierop antwoordt: [1])

„Het nationale recht, zegt men, is een kostbare bezitting. Voorzeker is zij het. Recht is één der zijden van den volksgeest, onafscheidelijk daarmede saamgeweven. Wilt ge weten of eene natie iets meer is dan eene samenhooping van individuën, onderzoek of zij bij machte is, aan een eigen recht het aanzijn te schenken. Zoolang die toets gebezigd worden kan, heeft zelfs tijdelijke verdrukking, opneming in een vreemd staatsverband niets verontrustends. Faalt zij daarentegen, het schijnbaar zelfstandige volksbestaan is voos, gereed om voor den eersten schok te bezwijken. Met het oog op de lessen der geschiedenis, schijnt dit alles onloochenbaar. Juist daarom echter hoede men zich de ware gedaante in zoodanig licht te plaatsen, dat zij valsch wordt. Men wachte zich voor overdrijving, dat gereede hulpmiddel van hen, die bij het minste geritsel alarm slaan. Er schuilt een niet geringe mate van verwarring in de zoo even gemelde leuze, en daardoor wordt voor haar eigenlijken zin de blik

---

[1]) „Wet of Tractaat?" p. 19.

beneveld. Onwaardeerbaar als blijk van een gezond volksleven is de vatbaarheid voor rechtsvorming. Deze echter beoogt noch vereischt de halstarrige handhaving van den eigen rechtsregel, ook waar hooger belang gebiedt hem te laten varen. Niet het feitelijk bezit van een recht, dat allerwege den stempel des volks draagt is begeerlijk. [1]) Wel daarentegen stelle men den hoogsten prijs op de onafgebroken mogelijkheid om ieder oogenblik in bedoeld bezit zich te kunnen stellen. Indien een volk zegt: ziehier *mijn* recht, ik deel het met niemand, is het besef zijner roeping en het begrip van zijn plicht in de groote maatschappij der menschheid gering. Eerst dan begrijpt eene natie hare taak, wanneer zij aan gemeenschappelijke rechtsschepping bereidwillig medewerkt, overtuigd daardoor aan haar volkskarakter geen afbreuk te doen." [2])

---

[1]) Ik begrijp inderdaad niet hoe Mr. Levy zoo kan schrijven. Elders (Het ideeële in Recht en Staat p. 113) lees ik van hem:

„Om te weten, wat overal voor recht geldt is het te doen (bij Jhering). Welnu laat ons vergelijken. Allicht zal, in menigvuldige gevallen, nationaal recht van een universeelen stempel voorzien kunnen worden. Zonder die massa af, en de weg tot eenvormigheid is gebaand. Voorzeker is hij dat, maar de eenvormigheid van een doodenakker zal verkregen zijn."

En in „De herziening onzer handelswet" (voorrede tot het A. D. H. wetbk. vergeleken met het Ned. Wetb. van Kooph.) p. 50 lees ik: „In dien zin schijnt eene internationale rechtsregeling, tenzij deze enkele bepaalde onderwerpen betreffe, eene illusie."

[2]) Tot staving van zijn betoog dat een volk *vrijwillig* vreemd recht in de plaats van eigen recht stelt, beroept Mr. Levy zich, mirabile dictu, op de receptie v/h Romeinsche recht en op het gelden van het Fransche recht hier te lande.

Geen wonder dat een verkeerde conclusie op dat betoog volgt!

En de conclusie van deze uitspraak luidt: „.... dat men een volk wel een recht maar niet een rechtsbewustzijn opdringen kan"! [1])

Opdringen, ja, maar dat moest niet betoogd worden; weinigen zullen dit den heer Levy tegenspreken.

Het gezegde moet dienen om te betoogen, dat de nationaliteit des rechts geen bezwaar is voor internationale rechtseenheid, om aan te toonen dat een volk *vrijwillig* vreemd recht voor eigen recht in de plaats stelt ..... en wij hooren slechts, dat men een volk wel een recht kan *opdringen!*

Mr. Levy geeft toe, dat het *rechtsbewustzijn* van een volk niet verdrongen kan worden: welnu dat rechtsbewustzijn zal zich ook *uiten*, waar de omstandigheden dit toelaten; zoodra het geweld, dat vreemd recht invoerde, heeft opgehouden, nemen eigen rechtsbegrippen hunne plaats weer in; zoodra er mannen opstaan, die uiting geven aan het rechtsbewustzijn, moet vreemd recht wijken.

Bovendien zegt de heer Levy: „Wel daarentegen stelle men den hoogsten prijs op de onafgebroken mogelijkheid om ieder oogenblik in bedoeld bezit zich te kunnen stellen."

Hiermede stemt weinig overeen, wat wij eenige bladzijden verder in hetzelfde geschrift van hem lezen. Hier bespreekt schrijver de vraag of de internationale uniforme regeling van privaatrecht bij tractaat of bij wet moet geschieden, en zegt hij: [2]) „Mijn antwoord (derhalve) op de vraag van Albrecht

---

[1]) t. a. p. p. 21.

[2]) t. a. p. p. 62.

door Cohn vermeld: „ob falls ein solches Gesetz erlassen, dasselbe ewig und unabänderlich feststehen solle, bis alle Nationen sich über Aenderungen geeinigt haben, oder ob jede Nation Aenderungen zustehen solle" zou, leerstellig en in thesi, beslist bevestigend luiden voor het eerste deel van dit dilemma."

Mij dunkt: dat men den hoogsten prijs stelt op de onafgebroken mogelijkheid om ieder oogenblik af te zien van de eenvormige regeling, strookt weinig met den eisch, dat die eenvormige regeling eeuwig en onveranderlijk vast moet staan!

Als ik mij niet bedrieg ligt de oorzaak dezer tegenspraak elders.

Immers op de vermelding, dat zijn antwoord op de vraag van Albrecht bevestigend luidt, laat de heer Levy de op zich zelf zeer juiste uitspraak volgen: „wat krachtens gemeenschappelijk rechtsbewustzijn tot stand is gekomen, kan alleen door gemeenschappelijk rechtsbewustzijn worden opgeheven, veranderd, gewijzigd.." Hiermede staat in verband wat de schrijver eenige bladzijden vroeger zegt. Daar vinden wij weer hetzelfde betoog, dat een tractaat, volkenrechtelijk hulpmiddel, niet kan baten, waar rechtsassimilatie, eenzelvigheid van recht het einddoel is, en zegt hij o. a.: [1]) „het steunpunt der rechtsgemeenschap ligt hier (op privaatrechtelijk gebied) niet, gelijk op volkenrechtelijk gebied, in gelijkheid van belangen, maar in gelijkheid van rechtsbewustzijn."

Deze laatste uitspraak nu, in samenhang met het gansche

---

[2]) t. a. p. p. 50.

betoog, is, naar mijn bescheiden meening, onjuist, en hier schuilt de grond der verwarring.

Dat de verschillende volken naar een gemeenschappelijk eenvormig recht zoeken, heeft zijn grond niet in gelijkheid van rechtsbewustzijn (dit toch zou het zoeken overbodig maken, want rechtsbewustzijn uit zich in het recht: gelijkheid van het eerste veroorzaakt dus gelijkheid ook van het laatste), maar heeft zijn grond in *gelijke erkenning van de behoefte aan eenheid.*

Wij hebben ons intusschen niet verder in 's heeren Levy's gedachtengang te verdiepen, evenmin ons in 't algemeen tegen zijn betoog te verdedigen, want, al heeft het beroep op de nationaliteit des rechts in dit redebeleid voor hem geen of weinig waarde, de eisch van een gansch uniform recht blijkt voor hem ook te veel, althans wij lezen p. 22 der verhandeling:

„Indien er één gebied is, waarop de verwijzing naar de nationaliteit des rechts geen dienst kan doen, is het dat van het *verkeersrecht* — het woord in den ruimsten zin genomen . . . ."

Dit is reeds veel gewonnen: het beroep op de nationaliteit des rechts is dus niet ijdel geweest, ja zelfs Mr. Levy blijkt later er ook eenigszins door bekeerd, want op p. 70 vraagt hij ongeloovig: „of heeft iemand op een der congressen het familierecht willen uniformeeren?"

Maar het was immers juist om het burgerlijk recht, en zoo ook het familierecht, voor uniforme regeling te bewaren, dat het beroep op de nationaliteit des rechts dienst moest doen?

Omnium consensu is nu het gebied van het handelsrecht aangewezen voor uniforme regeling; maar, zal die regeling dat gansche gebied moeten omvatten, dan staan wij weer voor de moeilijke vraag: waar liggen de grenzen tusschen handelsrecht en burgerlijk recht?

Men kan hier m. i. niet positief te werk gaan, en zeggen: dit of dat gebied is vatbaar voor uniforme regeling; de methode zij negatief: men beperke zich tot het aanwijzen der onderwerpen, waaromtrent het eigen rechtsbewustzijn niet mag opgeofferd worden, en late het bovenal aan de praktijk over, den omvang der uniforme regeling te bepalen.

Wanneer de behoefte aan eenvormig recht zich steeds kon uiten in de praktijk, is het duidelijk dat, zoo lang dit niet geschied was, de wetgever zich van alle inmenging had te onthouden; maar terecht zegt Mr. Levy:[1]) „De koopman, die van internationale gezindheid blijk zou willen geven, door b. v. (bij het wisselcontract) op eigen gelegenheid naar de Bremer regelen zich te gedragen, zou aan zeer ernstig geldelijk nadeel zich kunnen blootstellen. Des vereischt, zou de rechtsgeldigheid zijner of anderer verplichtingen beoordeeld moeten worden, niet naar mogelijke bedoelingen, maar naar de beginselen der wet, onder vigueur waarvan zij ter sprake komen. Hoe levendig bij den handelsstand ook het bewustzijn der aaneensluiting en de overtuiging harer nuttigheid zij, men zal toegeven, dat

---

[1]) t. a. p. p. 40.

hare openbaring tot dien prijs tamelijk duur gekocht ware. Niets is dus natuurlijker dan dat ieder handelaar voortga op wisselrechtelijk gebied naar de voorschriften zijner eigen wet zich te gedragen. Doch tevens behoeft het geen betoog, dat uit deze gedwongen onthouding allerminst afkeer van de eenheidsbeweging kan worden afgeleid."

Omtrent vele punten dus zal er om deze reden voor de wetgevers geen aandrang van den kant der praktijk zijn om het werk der hervorming ter hand te vatten; het is dan hoofdzakelijk aan hen overgelaten, om, voorgelicht door de wetenschap, te beslissen, of de behoefte aan eenheid de opoffering van verscheidenheid rechtvaardigt; en waar deze opoffering ongeoorloofd blijkt is integendeel het verleenen van sanctie aan de voorschriften, die harmonie brengen in de verscheidenheid hun plicht.

De leus zij, naar mijn bescheiden meening, zooveel mogelijk eenvormig recht: maar beter *verscheidenheid* dan *te duur gekochte eenheid*.

STELLINGEN.

STELLINGEN.

I.

De Duitsche leer omtrent den grondslag van het internationaal privaatrecht, zooals zij verkondigd wordt door v. Savigny en v. Bar, beide uitgaande van eene rechtsgemeenschap der Staten, heet ten onrechte te steunen op een rechtsgrond, en is mitsdien verwerpelijk.

II.

De vreemde wetten betreffende de rechten, den staat, en de bevoegdheid der personen verbinden de vreemdelingen, wanneer zij zich in Nederland bevinden.

III.

Om onroerende goederen van den buitenlandschen minderjarige, hier te lande gelegen, te kunnen vervreemden behoeft de voogd geen machtiging van den Nederlandschen rechter.

IV.

De strafwet is in beginsel territoriaal, in dien zin, dat alleen delicten op het grondgebied van den Staat gepleegd, onder de toepassing van de strafwet van dien Staat vallen.

V.

Uitlevering is een rechtsplicht.

VI.

In beginsel moet uitlevering van eigen onderdanen worden toegestaan.

VII.

De grondwet verzet zich niet tegen uitlevering van eigen onderdanen.

VIII.

Het strafwetboek behoort toepassing van het personaliteitsbeginsel zooveel mogelijk te beperken.

IX.

Poging tot misdrijf is niet strafbaar, wanneer de politie, buiten weten van den dader, tot de uitvoering medewerkt.

X.

Wenschelijk ware eene verplichting voor den Staat, om aan hen, van wie niet blijkt, dat zij terecht tot straf zijn vervolgd, schadevergoeding te verleenen.

XI.

Na rechtsingang is aan den rechter-commissaris, met speciale machtiging van de rechtbank, het onderzoek *van* papieren bij derden geoorloofd.

XII.

Onderzoek *naar* papieren is altijd en overal geoorloofd, wanneer en waar huiszoeking mag plaats hebben.

XIII.

Eene onderscheiding tusschen zoeken *naar* papieren, en onderzoeken *van* papieren levert ook voor eene wenschelijke nieuwe regeling van het papieronderzoek den juisten grondslag.

XIV.

Behoudens de wettelijke uitzonderingen behoort de rechtsvordering tot ontbinding eener overeenkomst niet tot de bevoegdheid van den kantonrechter, al bedraagt ook de gevraagde schadevergoeding minder dan *f* 200.

XV.

Wanneer eene overeenkomst slechts aan ééne zijde een daad van koophandel is, dan is het daaruit voortspruitende geschil geen handelszaak.

XVI.

In geval eener aanzeiling draagt de verzekeraar slechts die schade, die het verzekerde schip daardoor ondergaat; niet die welke het andere schip heeft geleden, wanneer deze ook al door den eigenaar van het eerstgenoemde moet worden vergoed.

XVII.

Uit een oogpunt van recht is de gerechtelijke bekrachtiging van een accoord buiten faillissement niet wenschelijk.

XVIII.

Hypotheek gevestigd op een zakelijk recht blijft na de vermenging van dit recht met den eigendom bestaan.

XIX.

Eene fideicommissaire making bevat geen stilzwijgende vulgaire substitutie van den verwachter.

XX.

Ten onrechte wordt beweerd, dat in den constitutioneelen Staat bij het hoofd der regeering alle staatsmacht berust, en hij slechts in de uitoefening van zijne macht in sommige opzichten wordt beperkt.

XXI.

Onze parlementaire praktijk, om begrootingen te verwerpen wegens redenen daarbuiten gelegen, is volkomen met de beginselen van ons constitutioneel staatsrecht in overeenstemming.

XXII.

Octrooien van uitvinding zijn wenschelijk, mits zij slechts voor korten tijd worden verleend.

XXIII.

Een bijzonder boerenerfrecht, in den zin van het Duitsche „Anerberecht", kan niet bevorderlijk zijn aan de maatschappelijke welvaart, maar zou integendeel medewerken tot verspreiding van het socialisme ten platten lande.

INHOUD.

INLEIDING.

HOOFDSTUK I

THANS GELDEND RECHT.

HOOFDSTUK II.

HET RECHT DER TOEKOMST.

HOOFDSTUK III.
